

Časopis Knjižničarskog društva Rijeka
UDK 02-Rijeka-godina I.-broj 1

KNJIŽNIČAR

KDR

KNJIŽNIČARSKA

KNJIŽNIČAR | KNJIŽNIČARKA
časopis Knjižničarskog društva Rijeka

UDK 02
Rijeka
godina I.
broj 1

IMPRESSUM:

Izdaje:

Knjižničarsko društvo Rijeka

Za izdavača:

Gordana Vučinić

Uredništvo:

Branko Benčić

Karmen Delač-Petković

Zdenka Stojčić

Korina Udina

Sandra Vidović

Ivana Vladilo

Jadran Zalokar

Glavni urednik:

Jadran Zalokar

Jezično uredila:

Ada Prpić

Dizajn:

Učenici Škole za primijenjenu

umjetnost Rijeka,

mentorica Jasminka Bukša

i Liber d.o.o.

Tisak:

Liber d.o.o.

Naklada:

300 primjeraka

KNJIŽNIČAR | KNJIŽNIČARKA:
časopis Knjižničarskog društva
Rijeka, stručni je časopis u kojem
objavljujemo radove s područja
knjižničarstva. Iako s naglaskom
na knjižničarstvo Primorsko-
goranske županije, časopis nije
isključivo regionalno obilježen te
su dobrodošli stručni članci iz svih
sredina.

Časopis izlazi jedanput godišnje.

*Časopis izlazi uz potporu
Primorsko – goranske županije*

SADRŽAJ:

RIJEČ UREDNIKA	4
UVODNIK – NAŠIH 57 GODINA	
Knjižničarsko društvo Rijeka	5
POVIJEST KNJIGE I KNJIŽNICA	
Zalokar, Jadran: Polilogija i knjižničarstvo	9
Lukežić, Irvin: Riječka humanistička tradicija	14
Benčić, Branko: Knjige dr. Jurja Dobrile (1812.-1882.), biskupa i hrvatskoga narodnog preporoditelja Istre u knjižnici Teologije u Rijeci	20
Zalokar, Jadran: Iz riznice Biblioteke civike	25
Delač-Petković, Karmen: Priča o knjigama i ljubavi: Hrvatska čitaonica sela Kutli	45
IZ KNJIŽNICA PRIMORSKO-GORANSKE ŽUPANIJE	
Tibljaš, Verena: Laboratorij kreativnosti u srcu grada	52
Črnjar, Ljiljana: Novi prostori narodnih knjižnica Primorsko-goranske županije	55
Črnjar, Ljiljana: 5. savjetovanje za narodne knjižnice RH: Narodne knjižnice za sadašnjost i budućnost: koncepti – arhitektura – tehnologija, Lovran, 2007.	58
ŠKOLSKO KNJIŽNIČARSTVO	
Šušnjić, Biserka: Knjižnični odgoj i obrazovanje u nastavnom programu osnovne škole	61
Vladilo, Ivana / Rihtarić, Josip: Hrvatska mreža školskih knjižničara	66
PRIKAZI	
Ruck, Lovorka: Riječka glazbena izdanja	76
Štulić, Slavica: Riječke priče Rudolfa Strohala	83
OSOBNE VIJESTI	84
UPUTE AUTORIMA	95

RIJEČ UREDNIKA

Poštovani čitatelju/čitateljice, pred Vama je prvi broj našeg časopisa za knjižničarstvo.

Neću govoriti o brojnim poteškoćama s kojima smo bili suočeni u Uredništvu.

Časopis je koncipiran kao glasilo Društva s naglaskom i na teorijski diskurs o knjižničarstvu.

U prvom broju nastojali smo da prilozi budu što raznovrsniji, ali smo težište stavili na povijest knjige i knjižničarstva u Rijeci. Bili smo suočeni s malim brojem suradnika, ali se nadamo da će naš časopis potaknuti i druge u Hrvatskoj da nam se pridruže i šalju nam svoje tekstove.

Otvoreni smo za svaku suradnju u cilju promicanja teorije i prakse knjižničarstva u Rijeci i Hrvatskoj.

Molimo Vas da uvažite propuste koje smo učinili, čemu je uzrok naše neiskustvo i objektivne okolnosti i teškoće.

Zahvaljujemo se na svim budućim sugestijama i prijedlozima koje od Vas očekujemo.

Vjerujemo da će časopis doprinosti razvoju i artikuliranju pitanja hrvatskog knjižničarstva, ne samo na ovim prostorima.

*v. d. glavnog urednika
dr. sc. Jadran Zalokar, viši knjižničar*

KNJIŽNIČARSKO DRUŠTVO RIJEKA

Umjesto uvodnika – Naših 57 godina

Knjižničarsko društvo Rijeka osnovano je 1950. te od osnutka do danas djeluje u okviru Hrvatskog knjižničarskog društva mijenjajući imena i oblike udruživanja.

Prvi put se pojavljuje kao Povjereništvo Društva bibliotekara Hrvatske 1951. i ima jedanaest članova. 1954. postaje Podružnica HBD-a, a predsjednicom Podružnice postala je dr. Tatjana Blažeković. U okviru Podružnice osnivaju se sekcije za znanstvene, stručne, dječje i narodne knjižnice, osnivaju se pokretne knjižnice, održavaju književne večeri, susreti s autorima, izložbe knjiga i časopisa. 1957. se obilježavaju 30. godišnjica Gradske biblioteke na Sušaku, 80. godišnjica Narodne čitaonice u Kostreni i 110. godišnjica Narodne čitaonice u Rijeci. 1960. u Rijeci, na 11. redovnoj skupštini HBD-a raspravlja se, uz ostalo, o potrebi za školovanim knjižničarima i potiče otvaranje studija bibliotekarstva pri Pedagoškoj akademiji u Rijeci, što je velikim zalaganjem dr. Tatjane Blažeković i ostvareno 1965./1966. Godine 1965. Podružnica se udružuje s pulskim Povjereništvom u Podružnicu za Istru, Hrvatsko primorje i Gorski kotar. 1966. osnovana je Zajednica matičnih biblioteka Istre, Kvarnera i Gorskog kotara. Početkom 70-tih broj članova znatno se povećava. Formira se podružnica za Istru sa sjedištem u Puli i podružnica u Rijeci za područje Kvarnera i Gorskog kotara. 1973. godine održana je u Rijeci 19. skupština Hrvatskog bibliotekarskog društva.

U periodu od 1975.-1977. dolazi do reorganizacije Hrvatskog bibliotekarskog društva, podružnice se ukidaju, a osnivaju se samostalna Društva. Društvo bibliotekara Rijeka organizira se kao samostalna društvena organizacija. 1984. Društvo organizira Skupštinu Saveza bibliotekara Jugoslavije u Opatiji. 1986. Društvo objavljuje "Vodič kroz biblioteke i Indok centre u Rijeci", prvu publikaciju takve vrste u Hrvatskoj. 1989. Društvo izdaje i prvi broj "Biltena" te organizira stručno-znanstveni skup "Sveučilišne biblioteke i prijenos znanja" koji je održan u Lovranu. Povodom 40. obljetnice osnutka Društva bibliotekara Rijeka 1990. održana je svečana skupština.

U periodu od 1991. do 1993. organiziraju se brojna stručna predavanja. Domovinski rat potiče i humanitarne aktivnosti u Društvu. Tijekom 1994. godine pregledano je stanje u knjižnicama na području djelovanja Društva kako bi se, zbog ratnih oštećenja, obradila tema "Knjižnični fondovi i zbirke" na 29. skupštini HBD-a u Bizovačkim Toplicama. Iste godine Odsjek gradske uprave za kulturu Grada Rijeke dodjeljuje Društvu na besplatno korištenje prostorije na terasi zgrade Naučne biblioteke, Dolac 1. Tako Društvo po prvi put ima vlastiti prostor za svoj rad.

Sljedećih godina sve više se ističe potreba pretvaranja knjižničarske profesije u profesiju informacijskih specijalista, knjižnica se preoblikuje od tradicionalne k virtualnoj s primjenom multimedije. Ovakav je izazov potaknuo brojna predavanja koje je Društvo organiziralo. U vremenu od 1998.-2000. organiziraju se predavanja i seminari, organiziraju se stručni izleti i posjete bibliotekama u Veneciji i Ljubljani te međunarodna suradnja sa strukovnim udrugama. Od 2003. KDR ima svoje mrežne stranice. Društvo je 2004. objavilo "Vodič kroz knjižnice Primorsko-goranske županije". Na poticaj Skupštine Knjižničarskog društva Rijeka, u 2004. započinje kampanja za intenziviranje priprema za izgradnju Gradske knjižnice Rijeka. 2005. i 2006. Knjižničarsko društvo Rijeka suorganizator je 7. odnosno 8. dana specijalnih i visokoškolskih knjižnica Republike Hrvatske u Opatiji. I u posljednjih pola desetljeća KDR je organiziralo brojna predavanja (prosječno 7-8 godišnje), radionice, a članovi Društva aktivno sudjeluju u projektima HKD-a te međunarodnim projektima, kao i cjelokupnom radu HKD-a.

Povodom 20. godišnjice HBD-a utemeljena je "Kukuljevićeva povelja" 1968. godine. Iz našeg su Društva ovo najviše priznanje za doprinos u radu Društva i dugogodišnji rad u struci dobili Vinko Antić, Vladimir Pavlinić, Lidija Kačić, Zlatko Keglević, Katica Tadić, Višnja Šeta i Fila Bekavac-Lokmer.

Članice Društva, dobitnice poticajne nagrade za mlade knjižničare "Eva Verona" su: Ljiljana Črnjar, Lea Lazzarich, Gorana Tuškan i Evgenia Arh. Članica Društva Verena Tibljaš dobila je 2004. godine priznanje za najbolju poster prezentaciju na 70.-oj IFLA-inoj konferenciji održanoj u Buenos Airesu.

Na svojoj Izornoj skupštini 2000. g. Knjižničarsko društvo Rijeka jednoglasno je prihvatilo utemeljenje povelje "Ivan Kostrenčić" koja se dodjeljuje onim članovima Društva koji su marljivo i samozatajno, uzorno i nesebično radili u Društvu, unaprijedili struku i očuvali ugled Društva. Prve dobitnice povelje "Ivan Kostrenčić" su Tatjana Blažeković, Fila Bekavac-Lokmer, Milena Bradetić, Verica Lulić i Senka Zambata. Povelje su dobitnicama dodijeljene na 32. Skupštini Hrvatskog knjižničarskog društva koja je održana u Lovranu 2000. kojom prigodom se obilježavala i 60. obljetnica HKD-a i 50. obljetnica Knjižničarskog društva Rijeka.

Tijekom 57 godina postojanja i neprekinutog djelovanja Knjižničarsko društvo Rijeka uspješno se bavilo promišljanjem struke, temama vezanima uz stručni napredak svojih članova i afirmacijom knjižničarske djelatnosti u cjelini.

Nek joj i ova publikacija bude doprinosom!

Verica Lulić

Dobitnici Konstrenčićeve povelje

*dr. sc. Jadran Zalokar, viši knjižničar
Sveučilišna knjižnica Rijeka*

POLILOGIJA I KNJIŽNIČARSTVO
(O KNJIŽNIČARSTVU
U PROCESIMA PLANETARNE POLILOGIZACIJE)

Krucijalna komponenta našega doba može se postulirati/artikulirati kroz dva fundamentalna "pojma": globalizacija i planetarizacija.

Globalizacijom/mundijalizacijom imenujemo totum procesualnosti koja se manifestira u materijalnoj dimenziji bivstvovanja. Ona se očituje u multikompleksnosti geo-političkih, geo-ekonomskih i inih fenomena našega vremena. Ta je fenomenologija dostatno akceptirana i artikulirana, in prima facie, kroz filozofske, znanstvene etc. diskurse.

U duhovnoj dimenziji djeluju faktori planetarizacije koji su većim dijelom kriptizirani i mnogo suptilniji od modusa globalizacije. Planetarizacija jest in nuce – polilogizacija svih duhovnih, kulturnih, filozofskih, religijskih etc. tradicija, svjetonazora, vrednota i modusa životnih praksi.

Globalizacija i planetarizacija međusobno su kauzalno neksuirane i djeluju jedna na drugu. Ta međuovisnost posredovana je djelovanjem novih techne-logija i "netizacijom" Zemlje u "mrežama" informatičkih, internetskih etc. odnosa što postiže kvantitetu, kvalitetu i intenzitet globalnih i planetarnih veza i interakcija.

Ex profundo, u sklopu tih bitnih determinanti našega doba situira se i sadašnjost i budućnost knjižničarstva. Ab ovo, može se reći da je knjižničarstvo oduvijek bilo in ordine primo u "poliloškoj funkciji" intervencijom u korpuse duhovnih/jezičnih tradicija i svijeta znanja. Knjižničarstvo je uvijek bilo i jest "produkt" tradicija i svijeta znanja, ali i značajan faktor sukonstituiranja i njihove egzistencije kroz pisanu riječ pohranjenu u riznicama bibliolocusa. Danas to postaje još više.

Procesi planetarne polilogizacije postaju temeljna značajka duhovnosti trećeg tisućljeća, ali i jedan (izbaciti) primarni faktor

enormnog rasta svijeta znanja. Vrednote različitih duhovnih tradicija u poliloškoj dimenziji permanentno koegzistiraju u zajednici sličnih i različitih modusa duhovnosti. Polilogija izrasta u planetopoliju različitih znanja i duhovnih praksi. Daleka i dosad nepoznata i drugačija znanja i vrijednosti svih svjetonazora koegzistiraju kroz planetarno zajedništvo koje in statu nascendi/cognoscendi trasira i modificira nastajuće planetarno čovječanstvo.

“Smjernice” Istok-Zapad/Sjever-Jug – svaka tradicija postaje eminentni ravnopravni subjekt planetarne polilogizacije. Paradigmatski primjer su procesi guruizacije (dolazak duhovnih učitelja s Istoka na Zapad) – ali to je samo “vrh ledenog brijega”. Polilogizacija je multikompleksifikacija planetarnog zajedništva svih subjekata polilogije koja otvara planetarni život svih kulturnih različitosti i bogatstva postojećeg čovječanstva. Otvaranje je to istodobno novih idejnih i životnih obzorja; prepoznavanje bogatstva onog drugog; zajedništvo kroz razlike; putevi oplemenjivanja života novim znanjima i životnim iskustvima; rast u planetarnu pleromu i moćan faktor borbe protiv barbarizacije koja dehumanizira suvremenog čovjeka kroz mnoge moduse globalizacije.

Polilogizacija jest *via directa* kojom suvremeni čovjek kao *homo viator* izrasta u *homo humanisa*. Što jest ta planetarizacija religija, filozofija, umjetnosti, znanosti? Prije svega to jest baštinjenje – mi smo baštinici ne samo vlastite duhovne tradicije već svih duhovnih tradicija čovječanstva. Baštineći mi postajemo čuvari i sukreatori daljnjeg života tih tradicija. Svaka je tradicija jedan duhovni *locus mundi* – i nema više iluzija “domicila” u značenju nekog logo/etnocentrizma. Sve granice i razdvajanja postaju iluzijom, prolazna i prijelazna stanja premošćivanja u planetarno zajedništvo.

“Planetes” znači “lutalaštvo” – ali sada u značenju “dolaženja u blizinu” susretanja svih sa svima. “Poli-legein” znači sada mnogoglasje i višeglasje svih duhovnih (kulturnih) subjekata planetarizacije.

Mi najlakše vidimo kako nove techne-logije mijenjaju naš svakodnevni život, našu svijest i materijalno okružje. Mnogo teže opažamo kako se mi i naš život mijenjamo djelovanjem duhovnih čimbenika. Proces globalizacije grade *terra unicu*, ali teže unidi-

menzioniranju čovjeka. To je in secondo barbarizacija i čovjeka i života. Procesi planetarizacije su kontrastivno intonirani, oni grade ljudsku polidimenzionalnost i hunamun u bogatstvu različitosti.

“Materijalna kultura” nas simplificira i vodi jednoobraznosti; “duhovna kultura” nas kompleksificira i vodi obogaćivanju i rastu u bolju ljudskost.

Upravo tu su “elementi” jedne “etičke” komponente i knjižničarstva budućnosti.

Knjižničarstvo nije samo uvođenje novih i sofisticiranijih tehnologija. To je techno-likost i tehnoidnost knjižničarstva. Treba steći uvid u duhovnu dimenziju knjižničarstva. Ona je najuže vezana uz esencijalne komponente polilogizacije. Knjižničarstvo jest u suštini ono što se nekada imenovalo – bibliognosija. Knjiga je per se duhovno biće. Ona to ostaje makar bila i u nekom drugom i drugačijem fizičkom obliku. Postoji “meta-fizika” knjige.

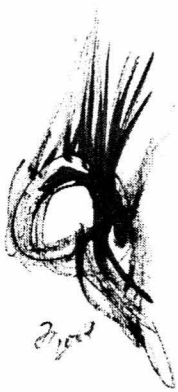
Ona nije samo “čuvar” i “prenosnik” informacije već kvintesen- cija znanja i duhovnih praksi. Tako je bilo u prošlosti, tako će biti i u budućnosti.

Knjiga jest materijalizirani oblik poliloške procesualnosti kao atom/energija posredovanog znanja i života. Knjiga ima gotovo sakralnu “auru” duhovnog zajedništva. To sam nastojao “doku- mentirati” kroz višegodišnju prezentaciju tematskih izložbi građe iz Bibliotece civice. Knjiga jest organon baštinjenja i demiurg života duhovnih tradicija. Ne odnosi se to samo na tkzv. “staru knjigu”. Knjiga jest suvereni način ljudskog poiesisa i praxisa – temelj originernosti svake duhovne aree u svakoj tradiciji.

Knjižničarstvo budućnosti integralni je pars duhovnosti trećeg tisućljeća. Razumijevanje te duhovnosti vodi i dubljem razumi- jevanju knjižničarstva, njegove funkcije i temelja primjena i novih, danas još nepoznatih, techne-logija. Mi danas vidimo factum npr. digitalizacije etc., - ali suština knjižničarstva nije “tehničke” nara- vi. Već je M. Heidegger ukazao da Tehnika nije ništa tehničko. Knjižničarstvo je modus bivstvovanja u samom središtu planetarnih procesa polilogizacije, kao što je i u središtu procesa informatolo- gizacije i kibernetizacije života/znanja. Zavarani smo simptomima/ sindromima “Aleksandrine” kao i fantazmagorijama “sve postaje knjižničarstvo” – istina je u sredini. Knjižničarstvo postaje poliloška “profesija” geičke provenijencije. Ono “olakšava” i perfekcionira

"dostup" znanju/informacijama u polidimenzionalnosti cirkuliranja informacija/znanja. Ono je čuvar digniteta znanja i prenošenja kao baštinstva u planetarno zajedništvo svih duhovnih tradicija. Može se govoriti o "novom svećenstvu" knjižničarenja.

Bivstvovanje-s-knjigom nosi bibliognostičku "funkciju" jer knjižničarstvo jest bivstvovanje-u-otvorenosti s duhovnim bićem knjige i zahtjevima humanizacije zbiljskog života. Sve što nosi modalitet zakrivenosti/lažnosti znanja kroz knjižničarstvo dolazi na svjetlo prepoznavanja. To je differentia specifica u odnosu na druge "medije" protoka informacija/znanja. Knjižničar jest Čuvar Istine Knjige, istine samog bivstvovanja znanja. On je integralist – nije "specijalist" znanja i tako ne upada u zamke labirintnosti suvremenih znanstvenih inter-disciplina. Knjižničar jest i "dešifrant" znakovnosti znanja, onaj koji "dekodira" pa tako znanje približava životu a život k znanju. To naročito važi u modusima polilogizacije nekih elemenata duhovnih tradicija koje izravno ili neizravno mijenjaju naše načine života i pomažu rastu naše svijesti. On treba biti i "most" između mentalne i nadmentalne dimenzije bivstvovanja.

Samo naizgled apsolutiziramo unutarnju "funkciju" knjižničarstva jer knjižničar je bio, jest i bit će još više – Čuvar Knjige. To dolazi iz naravi polilogizacije kao što iz prirode informatizacije/kibernetizacije dolazi tehne-logijski lik knjižničara. U dimenziji globalizacije knjižničar je samo savršeni tehničar opskrbljivanja i posredovanja znanjem između zapsanog i prenesenog znanja do korisnika i vice versa. Knjižničarstvo je samo jedan integralni dio informatičke sfere i pluriverzuma "netizacije" Zemlje.

U dimenziji planetarizacije kao polilogizacije knjižničar je biblio-gnostik

Ne radi se tu, nota bene, o nekakvom "hybrisu" ili "homo duplexu". Dolazi vrijeme da knjižničar ozbilji status koji je mnogo dignitetniji nego što je u praskozorje pisane riječi imao čuvar knjige u starom Egiptu, civilizaciji Inda, drevnoj Kini ili onaj koji je baštiniio i čuvao u samostanskom scriptoriju.

Vrlo je teško o tome govoriti jer suvremena situacija u prvi plan postavlja preferenciju i habitus "tehničara" koji mora pratiti

i primjenjivati nove techne-logije, čak se i "spekulira" da knjizi prijeti opasnost iščeznuća.

Knjižničarska znanost je podosta dezorijentirana jer je preokupirana fakticitetom i aporijama tehnoïdnosti koja zakriva dublju istinu bibliognosie trećeg tisućljeća. Knjižničarstvo nije samo jedna specifična znanost niti posebna tehnička disciplina knjižničarenja.

Polilogizacija jest generatio equivoca budućnosti knjižničarstva.

Sve ono što dolazi kroz polilogizaciju transmodirat će i knjižničarstvo -- kao i nove znanstvene paradigme koje dolaze u središte znanstvene teorije i prakse gotovo svih znanosti. Svijet znanja i nove duhovnosti koji se stvara, svijest jest i novog knjižničarstva u toj utopijskoj dimenziji. I u knjižničarstvu treba emanirati nova paradigma koja će biti podržana od novih duhovnih, tehničkih i egzistencijalnih iskustava života-s-knjigom. Bivstvujući na "čistini bitka", knjižničari postaju ljudi znanja koji moraju i duhovno evoluirati, ne samo u svojoj mentalnoj dimenziji. To, međutim, nadilazi okvire ove kratke propedeutike o odnosu polilogije i knjižničarstva.

*dr. sc. Irvin Lukežić
Filozofski fakultet Rijeka*

RIJEČKA HUMANISTIČKA TRADICIJA

Govoreći o općim značajkama i naravi stanovnika primorskih gradova Marko Tulijski Ciceron u svojim političkim raspravama na jednom mjestu ustvrđuje: "Primorskim je gradovima svojstvena i neka iskvarenost i nestalnost običaja: u njih prodiru novi jezici i shvaćanja, uvozi se ne samo tuđe proizvode, nego i običaje, tako da u njima ništa od uredbi očeva ne može ostati nepomućeno. Žitelji tih gradova nisu vezani uz svoje prebivalište, nego ih prevrtljiva nada i misli uvijek odvlače daleko od kuće, a i kada tijelom ostaju na mjestu, duhom su na putu i lutaju."

Premda glasoviti rimski pisac govori o mediteranskim gradovima Staroga svijeta, ovo nam se čini posve primjenjivo i na prilike u kojima se razvijala novovjekovna Rijeka. Stalna će pokretljivost i prilagodljivost njene stanovnike vremenom učiniti drugačijima od njihovih susjeda u obalnom zaleđu, koji su ostali privrženi tradicionalnim oblicima društvenoga ponašanja. Zajedno s nestalnim lutalačkim mentalitetom i postupnim gospodarskim usponom uzrokovanim trgovinom, postupno će se među njima pojaviti sklonost čestom mijenjanju lokalnih običaja, mekoputnom užitku i raskoši, ili barem oponašanju modela života bogatoga građanstva i aristokracije. Služeći se mnogim jezicima, koje uče iz praktičnih razloga, nisu pridavali značaj usavršavanju onoga koji im bijaše materinim idiomom.

Riječanin je sebe s ponosom držao i doživljavao građaninom svijeta a volio je istodobno da ga i drugi takvim vide i doživljavaju. Svoju osobnu slobodu uvijek je pretpostavljao ideji nacionalnoga kolektivizma. U Rijeci je, podsjećamo, nekoć bila omiljena krilatica Viva la Spagna, dove si magna! "Živjela Španjolska, u kojoj se dobro jede!"

Bilo bi, međutim, pogrešno i jednostrano Riječane proglasiti proračunatim hedonistima. Među njima je uvijek bilo i onih koji se nisu bavili samo trgovačkim knjigovodstvom, novčarstvom i inim

prizemnim stvarima. Upravo takvim duhovno radoznalim pojedincima Rijeka duguje svoju samoniklu intelektualnu i humanističku tradiciju o kojoj danas imamo vrlo oskudne predodžbe i spoznaje. Upoznamo li pak bolje taj dio njene duhovne baštine, koji je dosad bio nepravedno isključen iz našega povijesnog obzorja, postat će nam jasnije mnogo toga što prije nismo zapažali niti mogli pravilno razumjeti.

Stoljetni pomorski i trgovački kontakti Rijeke s drugim obalama, poglavito područjem Apenina, dovode do stvaranja osebujne slavensko-romanske kulturne i jezične simbioze. U tom protoku ljudi, roba i ideja, knjige dobivaju osobit značaj. I dok neki građani odlaze na inozemna, mahom talijanska, austrijska ili ugarska sveučilišta, u riječku sredinu dolaze drugdje oblikovani intelektualci, preuzimajući neke od istaknutih javnih i komunalnih funkcija. Pojavljuju se trgovci, obrtnici, novčari i poslovni ljudi stranoga podrijetla, različitih vjeroispovijesti, koji prihvaćaju riječki domicil. Oni sa sobom nose knjige pisane na latinskom, talijanskom, njemačkom, francuskom i drugim jezicima. Budući da su u Rijeci djelovali hrvatski i slovenski duhovnici, ondje su se redovito čitala hrvatska i slovenska tiskana izdanja.

Prema tome temelj za oblikovanje vlastite riječke duhovne tradicije oduvijek bijahu upravo knjige. Čitali su ih ne samo redovnici i svjetovni svećenici, nego i imućni patriciji, gradski vikari, notari, suci, odvjetnici, ljekarnici, liječnici, kirurzi, učitelji, trgovci i obrtnici. Ova gradska inteligencija, pretežno oblikovana na studia humanitatis, bila je odgojena u humanističkom duhu i na klasičnim antičkim zasadama. Služila se prvenstveno latinskim i talijanskim jezikom, jer prvi bijaše jezikom učenosti i znanosti, drugi pak glavnim jezikom trgovine i pomorskih krugova na području čitavoga Sredozemlja.

Shvativši već zarana da bez znanja i učenja ne može biti napretka, Riječani su se pobrinuli da u svom gradu zaposle sposobne učitelje. Tako se već sredinom XV. stoljeća u Rijeci spominje magister Alegretus de Tragurio, koji će kao rector scholarum domaću mladež podučavati po svemu sudeći prema principima studia humanitatis. Laička gradska škola u kojoj on bijaše zaposlen bila je zapravo nezamisliva bez humanističkoga ideala kulture kao riznice (thesaurusa) sveopćega znanja. Osim te laičke škole u Rijeci je postojala glagoljaška kaptolska škola.

U isto doba kada i Alegretus, spominje se dominus presbyter Balthaser, rector scholarum. Za razliku od prvoga učitelja, koji bijaše svjetovnjakom, Baltazar je bio svećenik i voditelj spomenute kaptolske glagoljaške škole. O važnosti koju će u životu Rijeke imati obrazovanje svjedoče česte rasprave gradskog vijeća kao i činjenica da u gradu postoji posebna školska zgrada (domus Scholae publicae), smještena ispod kule Sokol, na potezu od Korza prema nekadašnjem Fossu ili Rovu (današnjoj ulici Ante Starčevića ili Garibaldi).

S dolaskom isusovačkoga reda stvari će se iz temelja izmijeniti. Isusovačka gimnazija u ondašnjem će malom gradu imati izuzetno zapaženu i vrlo značajnu ulogu: ona će tijekom stoljeća i pol zauzimati status ne samo elitne obrazovne ustanove nego i prvorazrednog intelektualnog središta u čijem je ozračju oblikovan prepoznatljiv lik baroknog intelektualca. Isusovačkom redu, tako, pripadaju najznačajnija riječka intelektualna imena XVIII. stoljeća: Stjepan Dinarić, ispovjednik carice Eleonore, Giuseppe de Bardarini, dvorski kapelan carice Marije Terezije i profesor teologije u Grazu, Giorgio Francesco de Marotti, odgojitelj sina cara Karla VI. i kasniji pičanski biskup, Giuseppe de Zanchi, profesor teologije na bečkom Terezijanumu, Francesco Benzoni, profesor filozofije u Grazu, Giovanni Fanello, profesor sintakse u Gorici, Francesco Saverio de Orlando, utemeljitelj Nautičkog instituta u Trstu, Agostino Michelazzi, upravitelj Apponyjeve knjižnice u Beču, Francesco Vitnich, profesor filozofije u Gorici, Francesco Saverio Verneda, profesor zagrebačke akademije i pisac latinskih stihova.

U prostorima isusovačkoga kolegija izvodile su se kazališne predstave i deklamacije na latinskom jeziku, utemeljene na zasadama klasične retorike i pjesničkog umijeća. Nastava se odvijala po gimnazijskim tečajevima, a na završetku svake školske godine održavala su se natjecanja u znanju iz pojedinih predmeta. Program škole bio je usklađen s isusovačkim modelom: uz latinski učilo se fakultativno grčki, povijest i nešto matematike, te su se obavezno čitali klasici. U okviru filozofije kasnije su se slušale geometrija, astronomija, fizika, kemija i druge prirodne znanosti. U početku se predavala samo retorika i poezija a potom je ustanovljen kolegij filozofije i moralne teologije. Isusovci su posebno njegovali govorništvo pružajući svojim pitomcima izuzetno

široko humanističko obrazovanje. Ne treba međutim zaboraviti da je djelatnost riječkih isusovaca imala, nažalost, i svoju tamniju stranu. Unatoč protestima dijela gradskih uglednika, za razliku od prakse u varaždinskom, zagrebačkom, požeškom i dubrovačkom kolegiju, u Rijeci su se mlađi gimnazijalci podučavali isključivo talijanskim jezikom.

Ono što je bilo od prvorazrednoga značaja za razvoj naprednih ideja, ono što je unaprijedilo znanstvenu, kulturnu i intelektualnu misao u Rijeci za čitava stoljeća – bile su knjige. Isusovci su, naime, odmah po osnutku gimnazije, u sastavu kolegija utemeljili i bogatu knjižnicu. Bila je namijenjena prvenstveno za potrebe gimnazijalaca i profesora, te su iz nje posuđivali knjige mladi kandidati i školarci, te časni oci i magistri. Ona je značila početak riječkog bibliotekarstva akademskog stila.

Osim isusovaca, koji intelektualnome životu Rijeke daju naj snažniji pečat, u Rijeci je bilo znamenitih pisaca koji su pripadali drugim redovničkim zajednicama. Među njima najzagonetnije je ime nedvojbeno bio Riječanin Kajetan Vičić, pripadnik reda teatina, koji 1686. u Padovi objavljuje zbirku pjesama Sacer Helicon (Sveti Helikon), koja obuhvaća epiku, liriku i epigramatiku, elegije pisane kombinacijom jamba i anakreontskog stiha, te kraći ep Tieneida u šest knjiga, u kojem je na oko pet tisuća heksametara opisan život Kajetana iz Tiene. Dvije knjige od ukupno 208 epigrama obrađuju scene iz svečeva života, parafrazirajući dijelove Pjesme nad pjesmama. Glavno Vičićevo nadahnuće Djevica Marija, koju je teatinski red naročito slavio, pretežnom je temom elegija, oda i jampskih pjesama. Godine 1700. Vičić u Pragu objavljuje religiozni ep u dvanaest knjiga Jišaida. Zanimljivo da ovaj spjev o životu Djevice Marije (rođene iz korijena Jišaja, Davidova oca), predstavlja najveći umjetnički latinski ep u hrvatskoj književnosti, te obuhvaća čak 13 531 heksametar.

Među riječkim augustincima također nalazimo istaknute pojedince, poput senjsko-modruškog biskupa Ivana Krstitelja Agatića, te glasovitog teologa Ivana Krstitelja Cortiva, profesora teologije i filozofije, vrsnog poliglota.

U redovima riječkih patricija valja također spomenuti kao lokalne pisce Roka Vitnića, doktora pravnih znanosti, i Ksavera Marburga, općinskoga vijećnika i kancelara. Vitnić je, naime, sastavio panegirik u počast riječkog kapetana a Marburg opisao svečani doček cara Karla VI, koji je posjetio Rijeku 1728. Obje su knjižice tiskane na talijanskom jeziku. Prva je objavljena u Grazu 1673. a druga u Ljubljani 1728. godine.

Od 1773. do 1780. u Rijeci je djelovala javna Kraljevska akademija (Caesarea regia Academia fluminensi), koju su pohađali studenti teologije i filozofije. Prema sačuvanim podacima potjecali su oni ne samo iz Rijeke i njene šire regije, nego i susjednih područja (Istra, Venecija, Dalmacija), te po društvenom podrijetlu pripadahu građanstvu, patricijatu i puku. Nakon ukinuća tršćanske nautike već spomenuti riječki profesor Francesco Saverio Orlando 1774. godine seli sa svojom bogatom knjižnicom i učilima u rodni grad, gdje zakratko vodi nautičku školu. Uz njega je još predavao dr. Luigi Capuano.

Tijekom druge polovice XVIII. stoljeća Rijeka je već vrlo dinamično trgovačko, pomorsko i kulturno središte, čiji se stanovnici odlikuju visokom uljuđenošću i otvorenošću prema novim idejama. Učenju i usvajanju novih znanja posvećivala se osobita pozornost. O tome svjedoči učeni talijanski putopisac, opat Alberto Fortis, koji 1774. u pismu Johnu Strangeu, engleskome ministru u Mlecima, donosi sljedeće izvješće o riječkim prilikama:

Prvi od tih gradova u kanalu je Rijeka, u prijašnjim se vremenima zvao San Vito, a to je ime dobio po rječici koja izvire ispod nedaleke planine i utječe u more tvoreći luku. Broj stanovnika ovoga grada seže od petnaest do šesnaest tisuća. Predgrađa su velika i dobro sagrađena, a kuće su opremljene s dobrim ukusom koji bi jedva mogao očekivati na tako zabačenu i neugodnu položaju. Trgovina Rijeke je znatna; ona je glavno prihvatilište robe temišvarskog Banata. U njoj su radionice platna, stakla itd., te velike tvornice za preradu šećera.

Prirodni je jezik zemlje hrvatski, ali otmjena čeljad obaju spolova govori dobrim talijanskim jezikom i oponaša toskanski način, pa bi ih zbog toga jamačno trebalo mnogo više hvaliti nego nas koji sakatimo naš lijepi jezik i rugamo se svakome tko ga nastoji dobro

govoriti, ako nije rođen u Toskani. Ponašanje Riječana je blago, a društvo im je veselo, iako obilježeno umjerenošću. Tu se učenje i znanost gaje više nego i u jednom susjednom gradu na obali; stanovnici mletačkih otoka, koji se odluče dati dobar odgoj svojoj djeci, šalju ih u javne škole što ih je u Rijeci sagradila i održala velikodušnost vladara.

Šest godina nakon Fortisova boravka u gradu (1780.) osnovan je i Casino patriziale (Patricijski kazino), prvo društveno sastajalište riječkoga građanstva, čime ujedno započinje jedna nova društvena i kulturna epoha. Dvije godine kasnije otvorena je gradsko-gimnazijska knjižnica, prva javna biblioteka u Rijeci.

Branko Benčić, dipl. knjižničar

Katolički bogoslovni fakultet u Zagrebu – Teologija u Rijeci – Područni studij

**KNJIGE DR. JURJA DOBRILE (1812.-1882.)
BISKUPA I HRVATSKOGA NARODNOG PREPORODITELJA
ISTRE, U KNJIŽNICI TEOLOGIJE U RIJECI**

Uvod

Riječ je o započetoj popisu knjiga iz ostavštine dr. Jurja Dobrile na temelju uočavanja zasebnih inventarnih brojeva, koji su ispisani rukom pri vrhu prvog lista knjiga i periodike podebljom olovkom crvene boje. Ovi inventarni brojevi odnose se pretežno na broj naslova knjige, a ne broja svezaka. Ustanovljeno je kako se radi o knjižnoj zbirci tršćansko-vološćanskog kulturnog kruga istarskih Hrvata iz druge polovine 19 stoljeća. Većim dijelom sastoji se iz legata - knjižnice biskupa Andrije Šterka koju ju je oporučno ostavio rodnoj župi Volosko. Ista je 1939. godine pripala Biskupijskom sjemeništu Rijeka na temelju papine dozvole. Zbirka sadrži upisane inventarne brojeve, negdje do oko 1050-og. Inventarna knjiga, ukoliko postoji, još nije pronađena. Unutar ove zbirke nađeni su ex librisi poznatih uglednih osoba iz doba narodnog preporoda u Istri: biskupa dr. Jurja Dobrile, biskupa Andrije Šterka, svećenika Vinka Zamlića, braće Baštijan. Uz to sadrži i ex librise drugih manje poznatih osoba. U cilju dovršenja ovog popisa biti će potrebno iznova formirati cjelokupnu zbirku. To predstavlja pozamašan posao budući da je ista dislocirana u više odvojenih spremišta, dijelom i nepopisana, u više navrata razdvajana poradi seljenja i kasnijeg grupiranja po UDK – klasifikaciji.

A. Razvrstavanje oznaka vlasništva - ex librisa - u skupine

Radi sabiranja različitih, do sada pronađenih oblika ispisa oznake vlasništva dr. Jurja Dobrile, popis dijelim u sljedeće skupine:

I. - rukom pisano pri vrhu prvog lista knjige: G. Dobrila

II. - rukom pisano pri vrhu prvog lista knjige: Ex libris G. Dobriła

Ex libris G. Dobriła

III. - rukom pisano pri dnu ili sredini prvog lista knjige, naslovnice : G. Dobriła; E(x) Juraj D(o)B(rila)

G. Dobriła *E(x) Juraj D(o)B(rila)*

IV. - utisnuti žig eliptičnog oblika po sredini ili donjem dijelu naslovnice:
Dr. GEORGIUS DOBRILA

V. - posvete ili donacije pojedinih osoba biskupu dr. Jurju Dobrili

1891

A
Suo Signoria Illust. & Sp.
Al Mon: Giorgio Dobrilla
Vepovo di Fatic e Pasenza
autora
retribuzione affe

Posveta franjevca Petra BAKULE prigodom izdavanja knjige:
I martiri nella missione Francescana osservante in Erzegovina, Roma 1862.

VI. - neoznačeno prvotno vlasništvo knjiga; dodatni izvedeni ili mogući – pretpostavljeni legati dr. Jurja Dobrile iz spomenute zbirke biskupa Šterka, na temelju sličnosti uveza, sadržaja.

U ovoj popisanoj zbirci drugih oznaka vlasništva dr. Jurja Dobrile još nisam zamijetio iako me akademik Josip Bratulić upoznao s postojanjem ex librisa oznaka: G(eorgius)D(obrila). - kojeg je potanko opisao u svojoj knjizi. Spomenuti ex libris na godišnjaku i adresaru župa Status personalis... nije toliko indikativan ni bitan ni mjerodavan jer je izvučen iz svoga sjedišta, te posebno stoga što je tih godina bio živući svećenik u Istri istog imena i prezimena. Stoga, za sada, ovu kraticu (G.D.) valja uzeti sa rezervom, odnosno podvrgnuti ju provjeri.

B. Popis knjiga

1. Sancti Patres Joannis CHRYSOSTOMI (sv. Ivan ZLATOUSTI), Opera, vol I.-XXII., Mediolani 1834. (inv. broj: 882) (bez nove signature), Sadrži ukupno čak 11. svezaka, IV.

2. Joh. Nep. CHRLICH, Das Christenthum und die Religionen des Morgenlandes, Vien 1843., (inv. broj 134) (bez nove signature), II. i IV.

3. Johann VEITH, Eucharistia, 12. Vorträge, Wien 1847., (inv. broj: 864), signatura: C/70.965, IV.

4. Johann VEITH, Weltleben und Christnthun, 6. Vorträge, Wien 1851., (bez inventarnog broja), signatura: C/70.964, IV.

5. Henricus DENZINGER, Enchiridion symbolorum et definitorum, Wirzburgi, 1854., (inv. broj 470). signatura: C/54.676, IV.

6. Johann Reinrich PABST, Der Mensch und seine Geschichte, Wien 1830., (inv. broj: 596), signatura: C/54.813, IV.

7. Peter BALDAUF, Das Pfarr – und Decanat – Amt, 1-2 Theil, Gräc 1846. (inv. broj: 679) (bez nove signature), I. i IV.

7./A. Peter BALDAUF, Das Pfarr – und Decanat – Amt, 3-4 Theil, Gräc 1846. (inv. broj: 679) (bez nove signature), IV.

7./B. Peter BALDAUF, Das Pfarr – und Decanat – Amt, 5;6 Theil, Gräc 1847. (inv. broj: 422) (bez nove signature), IV.

8. Joseph HELFERT, Handbuch des Kirchenrechtes, Prag 1846., inv. broj 601) (bez nove signature), I. i IV.

9. Thomas DOLLINER, Darstellung des Rechtes geistlicher personen, Wien 1813., (inv. broj 261) (bez stare i nove signature) IV.

10. Franz KSAVERI, Pesme per ozhitni slushbi Boshji, V Zeli 1845., (inv. broj: 486) (bez nove signature), III.

11. Joseph Anton SAMBUGA'S, Unserlesene Briefe, München 1829., (inv. broj 871) (bez nove signature), IV.

12. J. ENGELS, Ideen zu einer Mimik, Reutlingen 1804., (inv. broj 726) (bez stare i nove signature) Sadrži 38 sličica, III.

13. Pietro (Petar) BAKULA, I martiri nella missione francescana osservante in Ercegovina, Roma 1862., (inv. broj: 891) (bez nove signature) Dar i posveta autora biskupu Jurju Dobrili, V.

14. VELIKI katekizam s pitanji i odgovori za potrebu i hasan dviuh zakonito sudruženih biskupiah Senjske i Modruške iliti Korbavske, U Zagrebu 1836. (inv. broj: 891) (bez nove signature) Dar anonimnog autora, V. i VI.

15. Ignath LOYOLAE, s. (sv. Ignacije LOYOLSKI), Exercitia spiritua-
lia, Viennae 1851. (inv. broj: 238), signatura: C/67.394, IV.

16. Konrad TANNER, Bildung des Geistlichen durch Geistesübun-
gen, I i II. sv., 3. izdanje, Einsiedeln 1835. (inv. broj: 626), signatura:
C/67.406 i C/67.407, III i IV.

C. Kratak osvrt i zaključak

U dosadašnjem tijeku uvida de visu u oznake vlasništva dr. Ju-
rja Dobrile te nakon razvrstavanja po skupinama (I.- VI.) i izradi
popisa moguće je zamijetiti sljedeće:

1. Uvez knjiga je veoma skroman. Tako susrećemo knjige starijih
godišta (iz početka 19. stoljeća) posve neobrezane i bez posebnih
koric. Noviji naslovi su ili s mekanim ili (rjeđe) tvrdim koricama te
obrezanim listovima. Ovo upućuje na štedljivost kupca pri nabavi
što jeftinijih naslova, kao i slabije imovinsko stanje.

2. Ovalni žig iz IV. skupine, koji se susreće kao zaseban ili kao
nastavak prethodne rukom pisane oznake (skupina I., II. i III.) uvijek
dolazi utisnut negdje po sredini naslovnice, s desne strane. Drugim
riječima, uočavamo profesionalca ili znalca u području knjižničarstva.
Dodatno je vidljivo kako je jedan od oporučnih nasljednika Andrija
Šterk jednako tako, na istom mjestu, tj. po sredini naslovnice s
desne strane ostavljao utisnuti žig u svojim knjigama, ta većina
knjiga iz zbirke nosi njegov ex libris (A. Šterk.).

Stoga, možemo zaključiti da ovalnim žigom (skupina IV.) neke
knjige nisu bile označene tijekom uporabe, već naknadno, kao
legati spomenutog kanonika u Trstu i Dobrilinog bliskog prijatelja
Andrije Šterka. Dakle, po svoj prilici ovalni metalni žig dao je iz-
raditi kanonik Andrija Šterk prilikom razdiobe ili podjele Dobrili-
nih

knjiga između sebe i svećenika Petra Flege, inače nekadašnjeg biskupovog tajnika.

3. Stručna područja koja se u knjigama susreću uglavnom spadaju unutar teologije, pri čemu je posebno naglašena patrologija (komplet djela sv. Ivana Zlatoustog, crkvenog oca i čuvenog propovjednika), Koncili, katoličko crkveno pravo, osobno pravo, pastoral na župi i dekanatu, slavljenje sakramenata euharistije, poznavanje odnosa kršćanstva i svijeta, budućnosti kršćanstva, duhovne vježbe sv. Ignacija Loyolskog te religijska pedagogija. Kao raritet pojavljuje se naslov iz područja neverbalne komunikacije. Ukratko, većinom su to probrane knjige i priručnici od praktične potrebe.

4. Skupina VI. odnosi se na prvotno neoznačene knjige, za koje je utvrđeno da su postojale kod dr. Jurja Dobrile (skupina IV.), a nije označeno da su prešle u vlasništvo kanonika Šterka. Moguće je da su zaostale neoznačene iz različitih razloga. Stoga će naknadno biti dodatno podvrgnute provjerama po određenim kriterijima.

5. Do sada (studeni 2008.) pronađeno je i izlučeno 16 naslova knjiga dr. Jurja Dobrile. Tek nakon što se ponovno formira cjelokupna zbirka moći će se ustanoviti stvaran broj njegovih knjiga. Tada će se moći sa većom mjerom točnosti zamijetiti i moguće neoznačene knjige kao Dobriline ili nekog drugog, za sada, nepoznatog vlasnika.

Slika br. 36 u navedenoj knjizi
J. Engelsa (br. 12 sa popisa)

*dr. sc. Jadran Zalokar, viši knjižničar
Sveučilišna knjižnica Rijeka*

IZ RIZNICE BIBLIOTEKE CIVIKE

Proučavanjem jednog dijela Starog fonda Sveučilišne knjižnice u Rijeci željeli smo istaknuti značenje ne samo bibliotečnog aspekta već i kulturološki moment prisutan u tezauričnosti knjiškog blaga, doniranog i legiranog za buduće naraštaje, a koji svjedoči "de visu" o jednom modusu kulturnog identiteta i kontinuiteta grada. Nije važno samo ŠTO imamo, već i ZAŠTO imamo - a to je in nuce edukativni aspekt. Bibliologija jest prije svega bibliognosia koja ne postoji samo per se, već u krucijalnom vidu informacijskog te čini presudan faktor primarne BRIGE o kulturi i duhovnoj budućnosti jedne sredine i grada. Briga o knjizi jest integralni dio brige o duhovnom biću čovjeka, sredstvo borbe protiv pada u duhovnu barbariziranost.

Sažeti prikaz povijesti Sveučilišne knjižnice Rijeka

Povijest Sveučilišne knjižnice u Rijeci seže unatrag do 17. stoljeća. Početke možemo datirati godinom osnivanja Isusovačkog kolegija (1627.). Rijeka je tada imala oko 4000 stanovnika, a prosvjetnu su službu obavljali putujući učitelji. Jedno od pravila isusovačkog reda bilo je i osnivanje biblioteka uz kolegij o čemu, nažalost, imamo vrlo malo podataka.

Dolaskom u Rijeku, isusovci su donijeli i određeni broj knjiga potrebnih za nastavu, a veći broj knjiga došao je i razmjenom. Te knjige čine osnovu današnje Sveučilišne knjižnice a u fondu nose oznaku Collegii Soc. jesu Fluminensis Catal. inscrip., uz što je dodana i odgovarajuća godina.

Zanimljivo je napomenuti da se među knjigama iz isusovačke biblioteke nalaze i neke s oznakom tršćanskog kolegija, a među knjigama isusovačke biblioteke u Zagrebu i neke knjige iz riječkog kolegija. To potvrđuje da je postojala praksa razmjene između pojedinih kolegija za potrebe što cjelovitijeg obavljanja nastave. U rukopisu tadašnjeg bibliotekara Lodovica Giuseppea Cimiottija postoji podatak da su isusovci 1640. g. kupili knjiga u vrijednosti 100 forinti, naravno iz drugih gradova.

U fondu su bili dobro zastupljeni latinski klasici u: starim venecijanskim izdanjima (Cicero, Vergilije, Horacije i dr.), uz knjige koje su činile osnovu nastave: Emmanuelis ALVARI: De Institutione Grammatica, Jacobi PONTANI: Progymnasmatum Latinitatis sive Dialogorum, volumina duo, Padova, 1641. i dr. Tu se nalaze i neke knjige tiskane hrvatskim jezikom, kao npr.: Juraj HABDELIĆ: Pervi otca našega Adama greh, 1674., zatim Basil GRADIC: Libarce ed dievstva, 1567., pa Ignjat ĐORĐEVIĆ: Uzdasi Mandeljene pokornice, 1728.

Sljedeće razdoblje u povijesti Sveučilišne knjižnice u Rijeci nastaje zatvaranjem Nautičke akademije u Trstu i osnivanjem Nautičke akademije u Rijeci 1774., kada se knjigama prenesenim iz Trsta pridodaju i one koje su pripadale bivšoj isusovačkoj gimnaziji. U to vrijeme, krajem 18. st., riječki plemići Giulio de BENZONI i Giuseppe MARONI poklanjaju gradu svoje osobne biblioteke. Te biblioteke, kao i biblioteke isusovaca i biblioteka Nautičke akademije, čine fond Naučne biblioteke. Benzoni je gradu darovao oko 900 a Marotti 1382 sveska. Te knjige nose oznaku "ex libris" s grbom porodice i određenim natpisom.

1782. stvorena je prva javna biblioteka, a prvi bibliotekar bio je Michele Antonio de ZANCHI. Školske godine 1821/22 bibliotekar gradsko-gimnazijske biblioteke bio je slovenski filolog prof. Matija ČOP, 1832. bibliotekar postaje prof. Giuseppe Luigi CIMIOTTI. On je dao da se urede prostorije, inventarizirao je knjige, smjestio ih na police i napravio katalog u tri primjerka. Po popisu znamo da je biblioteka te 1839. imala 5.652 djela u 9.200 svezaka.

Od 1840. gradsko-gimnazijska biblioteka počinje dobivati i mjesni obvezni primjerak, koji joj šalje Ured mjesne kraljevske cenzure i revizije knjiga. Biblioteka je dobivala i godišnju potporu od 50 forinti.

Kasnije je, zbog političkih razloga, hrvatska gimnazija preseljena iz Rijeke na Sušak. U to vrijeme javljaju se i mnogi darovatelji knjiga. Među njima je najznačajniji bio E. ERHOLD. Imena darovatelja izlazila su u listu "La Bilancia". Te darovane knjige čine zamac kasnije zbirke FLUMINENSIA.

Odvajanjem biblioteke od hrvatske gimnazije i pridodavanjem darovanih knjiga, osnovana je Gradska biblioteka (BIBLIOTECA CIVICA), koja je otvorena za javnost 5. 12. 1892. g. Biblioteka je bila javna. Financirala se iz gradske blagajne. Prvi je bibliotekar

bio prof. Arturo DALMARTELLO. Najviše su kupovane knjige pisane talijanskim jezikom, nešto manje njemačkim, mađarskim i francuskim. Knjiga pisanih hrvatskim jezikom kupovalo se vrlo malo. 1900. g. biblioteka je već imala 12.520 djela u 20.000 svezaka.

Biblioteku prema modernim bibliotekarskim pravilima uređuje Pietro PILLEPICH od 1910. do svoje smrti 1932. On je vodio i nabavu znanstvenih djela iz inozemstva, te predložio komisiju za izradu abecednog kataloga po autorima i predmetnog kataloga. Odvojio je FLUMINENSIU u kojoj se nalaze knjige tiskane u Rijeci, te one koje govore o Rijeci i njenoj okolici.

Za vrijeme I. svjetskog rata Biblioteka dobiva knjige iz mjesnog Circolo Leterario, Narodne biblioteke Alessandro Manzoni, te biblioteka na Plasama i Kozali, u ukupnom broju od 4493 sveska. U to vrijeme, a i poslije, biblioteka je bila zatvorena. O knjigama nitko nije vodio računa. 1925. godine biblioteka se seli u prostorije u Villi Margheriti (današnji Državni arhiv) i ostaje tamo do 1932. godine. Nakon sedam godina ponovno se seli u staru ali sada preuređenu zgradu. Rijeka je pripojena Italiji 1924. godine a Gradska biblioteka potpada pod Vrhovnu bibliografsku upravu za mletačku pokrajinu.

Od 1933. godine dobiva ona besplatni primjerak (obvezni) iz grada Rijeke. Tada već ima abecedni i predmetni katalog na listićima (povezanim u snopiće), te mjesni katalog i stručni katalog u knjigama. 1934. godine posjeduje 31.620 svezaka. Ovi katalogi postoje i danas. Za vrijeme II. svjetskog rata Biblioteka je najvrednije knjige pohranila u četiri sanduka u općinskoj zgradi u Mošćenicama.

15. 10. 1945. Biblioteka je ponovno otvorena za čitatelje a 1948. godine iz bivšeg fonda Gradske biblioteke (Biblioteka Civica) osniva se Naučna biblioteka. Od 1949. godine ona dobiva besplatni obvezni primjerak Croatice a od 1979. godine Naučna je biblioteka kao sveučilišna biblioteka udružena sa Sveučilištem u Rijeci. Od tada je njeno djelovanje usmjereno i na objedinjavanje bibliotečne djelatnosti na riječkom području, prije svega u suradnji s fakultetskim bibliotekama u okviru Sveučilišta. U najnovije vrijeme, uvođenjem novih tehnologija pristupa se i sukcesivnom kompjutoriziranju informacijsko-bibliotečne djelatnosti same biblioteke.

U povijesnom razvoju Sveučilišne knjižnice, udruživanje sa Sveučilištem u Rijeci (koje od 1983. godine dobiva naziv Sveučilište

“Vladimir Bakarić”) posebno je značajno kao uključivanje u cjeloviti informacijski sustav što stvara temeljne pretpostavke za budući razvoj biblioteke i njene informacijsko-bibliotečne djelatnosti.¹

FILOZOFSKA DJELA IZ RAZDOBLJA NJEMAČKOGA KLASIČNOG IDEALIZMA U STAROM FONDU SVEUČILIŠNE KNJIŽNICE RIJEKA

Filozofija njemačkog klasičnog idealizma

Razdoblje XVIII. stoljeća u europskoj se filozofiji općenito naziva epohom prosvjetiteljstva. U tom razdoblju su poticaji engleskog empirizma i empirijskih istraživanja na području različitih znanosti komplementirali s racionalističkom aspektuacijom francuske filozofije, čemu treba pridodati i antropološko-pravna učenja kao i deizam na području religijske misli. Descartovsko “vraćanje” na subjekt, više nije impliciralo metafizičku dihotomiju subjektnog i objektnog već su čovjek, priroda i društvo sagledavani gotovo kao organska cjelina.

Ipak, svako područje bivstvovanja podliježe posebnim zakonitostima koje treba istraživati. Racionalizam i empirizam konstituirali su znanstveni pristup čovjeku, prirodi i društvu. Međutim, što je još značajnije, filozofija prodire u širi krug općeg obrazovanja i postaje determinativna za kulturu in toto. To ne znači samo da enciklopedizam postaje obrazovni credo, već da se život pojedinca i društveni život nastoje urediti po načelima filozofije. Prosvjetiteljstvo, in nuce, karakterizira metafizička vjera u ljudski razum i povjerenje u razumske mogućnosti čovjeka i progres razumskog uređenja svijeta i života.

Uočene razlike i razlike u poimanju ljudske prirode i naravi društva, nisu izazvale dublju dubitaciju u mogućnosti razumskog uređenja života. Deističko i znanstveno mišljenje doprinijelo je da se čovjek i društveni život shvate kao dijelovi prirode ili onoga što se razvija na prirodnim temeljima. Romantizam je npr. te pretpostavke gotovo apsolutizirao. Ali dok je npr. Herder povijest čovjeka shvatio kao nastavljanje razvoja prirode, kao kontinuitet (na russoovskoj liniji), Kant je naprotiv zastupao osebnost Ljudskog bivstvovanja na osnovi dubljeg uvida u umne i etičke konstituense Ljudskosti.

Prosvjetiteljstvo, ipak, u cjelini karakterizira uvjerenje u izuzetnost čovjeka kao krune stvaranja, kao telosa prirode. Povijest čovjeka razumijeva se kao razvoj Ljudskosti prema

punini svih njenih mogućnosti. To važi i za J. Lockeja, Voltairea, enciklopediste, Lessinga i druge. Ideja humaniteta zasijana kroz movimento renesanse i ideja o čovjeku kao uomo universale i deus in terra, sada se dalje razvijala u teorijskim kontroverzama pojedinih učenja, ali je to bilo plodonosno za stanje kulture u cjelini, prema tome i za razvoj bibliotekarstva.

Njemačku kulturu u cjelini, kao i filozofiju krajem 18. i početkom 19. st. može se in ultima linea promatrati i kao dovršenje kulturnog pokreta renesanse, ali, prije svega, dovršenje i obrat prosvjetiteljstva. Za razliku od prosvjetiteljstva u kojem su bile prisutne interferencije filozofije i znanosti, u filozofiji se njemačkog klasičnog idealizma pored toga manifestira i međutjecanje filozofije i pjesništva (paradigmatski: odnos Kant-Goethe). Plodonosna renovacija ideja antike (modus klasicizma), ideja nacionalnog i svjetskog (modus romantizma) kao i renesansni credo univerzalizma, zajedno s prosvjetiteljskim optimizmom ratia, konstituiraju taj značajni period u razvoju europske filozofije.

Potrebno je spomenuti da period njemačke klasične filozofije koincidira i s nastankom velikih znanstvenih knjižnica, što je uvjetovano razvojem i tiskarstva i knjižarskih mreža. Njemačka tog vremena ne prednjači samo u filozofiji, već i u prosvjeti i u bibliotekarstvu. Tu je veliku ulogu odigrala i plodonosna kulturna klima koja je nezamisliva bez utjecaja filozofskog mišljenja i ličnosti tog vremena, sveučilišnog života predanog znanstvenim i filozofskim istraživanjima. Bibliotekarstvo se razvija kao potreba razvoja znanstvenih i filozofskih interesa sve većeg broja ljudi.

Pisanje i pohranjivanje knjiga postaju *conditio sine qua non* svakog znanstvenog i filozofskog rada. Već je Leibniz, koji je bio i izvrstan bibliotekar na tradiciji prosvjetiteljstva, u svom djelu: "Razmišljanja o najboljem načinu da se reformira bibliotekarstvo" (1668.) isticao da bibliotekarska djelatnost mora služiti znanosti, njenim potrebama. Osnivanje sveučilišta u Njemačkoj impliciralo je osnivanje sveučilišnih knjižnica koje su bile neophodne za obavljanje znanstvenog i filozofskog rada i samog procesa obrazovanja.

Njemačka klasična filozofija, koja je na zasadama renesanse i baštinjenja prosvjetiteljstva inaugurirala maksimu i intelektualnu

praksu slobode duha i istraživanja, potakla je i razvoj bibliotekarstva ne samo kao djelatnosti već i kao znanosti. Leibniz je već koristio oblike abecednog i predmetnog kataloga i imao vlastitu klasifikaciju, a upravo se u modusu klasifikacije pokazuju elementi bibliotekarstva kao znanosti. Tiskarstvo je već ranije stvorilo pretpostavke da se tiskaju jeftinije knjige čime su one postale pristupačne širem čitateljstvu, punile knjižnice i poslužile prosvjetiteljskoj demokratizaciji pisane riječi. To je bio jedan aspekt demokratizacije kulture. Znanstvena i filozofska misao širila se i izvan stručnih filozofskih krugova i posredstvom razvoja tiskarstva i bibliotekarstva. Znanstvene i filozofske knjige slobodno su cirkulirale (osim u slučajevima određene cenzure) a to je potpomagalo i razvoj kritičke svijesti, ne samo podizanja kulturne svijesti stanovništva. Sve te momente treba sagledavati zajedno i komplementarno.

Tako se npr. i Schopenhauer zarana upoznao s Platonovim i Kantovim djelima a s prijevodom "Upanishada" na latinski posredstvom Anquetila du Peorna npr. i s indijskom filozofijom. Razvoj tiskarstva omogućio je i upoznavanje Schopenhauera s filozofskom produkcijom svojih suvremenika, Hegela i Schellinga.

Razvoj tiskarstva, prevodilaštva i bibliotekarstva odgovarao je znanstvenim i filozofskim potrebama tog vremena. Poznati su Fichteovi i Hegelovi stavovi o znanstvenom duhu njihova vremena i o sveučilišnoj nastavi, koju je nemoguće zamisliti bez udjela biblioteka i bibliotekarstva! Porast broja filozofskih pisaca i razvoj sveučilišne nastave poticao je i potrebu razvoja i obogaćivanja sveučilišnih biblioteka. Možemo, dakle, govoriti o obostranom utjecaju.

Istaknuti treba značaj grčkih i latinskih pisaca. Posjedovanje njihovih djela odigralo je veliku ulogu i u nastanku i razvoju njemačke klasične filozofije. Razvoj te filozofije nemoguće je zamisliti izvan modusa dijaloga s tim piscima. Postojanje biblioteka potpomoglo je tom dijalogu. Bibliotekarstvo je potpomoglo i kontinuitetu znanstvene i filozofske misli, kao i popularizaciji pojedinih znanstvenih i filozofskih sistema, podizanju, da ponovimo, općeg stupnja obrazovanja, na zasadama klasike i enciklopedizma. Nezaobilazan je značaj bibliotekarstva u sustavu kulture i obrazovanja. Od perioda njemačke klasične filozofije, to paradigmatički vrijedi sve do danas.

Predstavnici njemačke klasične filozofije predstavljaju most između epohe prosvjetiteljstva i moderne epohe 20. stoljeća.

U ličnosti Kanta sjedinjuju se uz aspektuiranje i prevladavanje jednostranosti racionalizma i empirizma kao filozofskih pravaca, i različiti motivi i aspekti prosvjetiteljstva. Kant je bio Leibnizov i Wolfov učenik. Primarni zadatak filozofije postaje promatranje i istraživanje samog uma, umnih moći, tj. kritika uma. To čini i idejni prijelaz između prosvjetiteljstva i romantizma. Ujedno je to i kritika pukog racionalizma koji nije preispitao svoje filozofske pretpostavke i dogmatizirao je ono racionalno konstituirajući metafizičku vjeru u razum. To je i kritika empirizma problematiziranjem spoznajnih granica filozofije empirizma. Primarni zadatak filozofije postaje tako kritičko preispitivanje moći uma a ne stvari naprosto koje postoje za empirijsku svijest, što je tematizirala filozofija prosvjetiteljstva. Mišljenje se više ne vezuje za iskustvo kao takvo već za prosudbu uma o tom iskustvu, za sudove o tom iskustvu. To je konzekvencija racionalizma.

Inzistira se na apriornom važenju umnih principa neovisno o načinu na koji se oni ostvaruju u empirijskoj svijesti. U psihičkom životu su osnovni modusi ispoljavanja: mišljenje, htijenje i osjećanje, stoga se i kritička filozofija dijeli na teorijski, praktični i estetički dio. Kritika čistog uma sadrži problematiziranje principa spoznaje, kritika volje tj. praktičkog uma bavi s čudorednošću, a kritika rasudne snage čulnim (estetičkim) doživljavanjem. To razgraničenje obogaćuje i primarnost gnoseološkog momenta, što je već bilo inicirano u filozofiji prosvjetiteljstva.

Sam kriticizam akceptiran je već kao sistem mišljenja a sistematsko mišljenje postaje osnovno načelo cjelokupne njemačke klasične filozofije. Primarizacijom uma i umnih moći, svijet postaje sistem uma, što Hegel definitivno iskazuje da je ono zbiljsko umno, i vice versa. Međutim, ostavljanjem po strani problema stvari o sebi („Ding an sich“) kao graničnog pojma mogućeg iskustva, tj. njegovim neproblematiziranjem, ustoličuje horizam noumenalnog i fenomenalnog koje se nastoji spekulativno prevladati, ali se ne može ukinuti, na što kasnije ukazuje Arthur Schopenhauer u svojoj filozofiji.

Misliti o svijetu kao o umno uređenu svijetu moguće je samo ako se o bitku misli kao o vrsti ili dimenziji svijesti. U Fichtea se već i iskustvo i svijet izvode iz svijesti, iz Ja koje se - korijeni u samom sebi. Svijet se iz toga antitetički sagledava kao Ne-ja. Sve-

kolika spoznaja svijeta razvija se iz intelektualnog zrenja, iz umnog mišljenja. Bitak i svijet postaju, *stricto sensu*, proizvodi uma.

Um tj. Ja promatra sebe i svoje djelovanje. Time se kroz umnu refleksiju nastoji prevladati već spomenuti horizam. Svijet uma, te umne svijesti postaje rad pojma, duha, jedno beskonačno sampotvrđivanje i samorazvoj, što je in nuce Hegelova filozofija koja kruni apsolutnom filozofijom. Osjetilni, vanjski svijet samo je proizvod uma a cjelokupni univerzum postaje sistem uma.

Na takvu filozofiju uma, apsolutnosti duha, nadovezuje se filozofija prirode kao ponovno obilježje romantizma. Za Schellinga se i priroda konstituira kao objektivni sistem uma. Priroda je postajuće Ja, ono umno, postajući duh. U životno jedinstvo prirode uvodi se umni princip. Priroda teži postati duh. Misao o životu i prirodi inkorporirana je u mišljenje o umu. Priroda je integralni dio umnog svijeta.

Tako je vladavina razuma u filozofiji prosvjetiteljstva zamijenjena vladavinom uma, razumijevanjem života po principima umnosti. Prosvjetiteljstvo koje je stasalo pod utjecajem znanstvenog viđenja svijeta i bilo određeno traženjem zakonitosti u cjelokupnoj pojavnosti prirode i društva, sada je nadopunjeno utjecajem metafizičke spekulacije o umnim moćima i zakonitostima uma. Svekoliko bivstvovanje određuje se kao fenomenalnost unutarnjeg svijeta, tj. svijeta svijesti.

Kant je uveo problem apriornih moći i principa uma, Fichte je izgradio idealizam čistog Ja, tj. moći uma da spoznaje sebe i svijet, Hegel je stvorio logički idealizam kao sistem uma nastojeći svekoliki svijet izvesti iz unutrašnje geneze duha, a Schelling je dovršio sistem identiteta identificirajući transcendentálnu filozofiju i filozofiju prirode. U kontekstu njemačkog klasičnog idealizma posebno mjesto zauzima filozofija Arthura Schopenhauera i Friedricha Nietzschea.

Na principu transcendentálnog i horizmu noumenalnog i fenomenalnog kao horizmu volje i predodžbe, Schopenhauer je izgradio svoj sistem volje na koji se nastavlja filozofija Nietzschea koji volju kao volju za život određuje već transmetafizički kao volju za moć i pridaje pun dignitet onom životnom, fenomenalnom, osjetilnom. Schopenhauerova filozofija predstavljala završnu riječ njemačke klasične filozofije i prijelaz po mnogim filozofskim rješenjima prema Nietzscheovoj filozofiji s kojom započinje i moderna filozofija 20. stoljeća.

Glavni predstavnici njemačke klasične filozofije

KANT, Immanuel rođen je 1724. g. u Koenigsbergu u Pruskoj a umro 1804. u istom gradu. Klasične jezike je učio u "Collegium Fridericianum" a prirodne znanosti i matematiku studirao u Koenigsbergu. Uz to je studirao i filozofiju i teologiju. Dvanaest je godina bio kućnim učiteljem. Od 1770. do 1789. bio je profesor na sveučilištu u Koenigsbergu, gradu koji nikada nije napuštao, vodeći skroman život. Glavna su mu djela: KRITIK DER REIN EN VERNUNFT (1781.), KRITIK DER PRAKTISCHEN VERNUNFT (1788.), GRUNDLEGUNG ZUR METAPHYSIK DER SITIEN (1785.) i druga.

FICHTE, Johann Gottlieb rođen je 1762. u Rammenau u pokrajini Oberlausitz a umro je 1814.. I on je bio kućni učitelj. Postaje Kantov sljedbenik, kasnije profesor u Jeni a potom u Berlinu. Tu ulazi u krug romantičara. Kada je osnovano berlinsko Sveučilište izabran je za profesora (1811.) i prvog rektora tog Sveučilišta. Bio je veoma slobodoljubiva ličnost. Glavna su mu djela: VERSUCH EINER KRITIK ALLER OFFENBARUNG (1792.), GRUNDLAGE DER GESAMTEN WISSENSCHAFTSLEHRE (1794.), REDEN AN DIE DEUTSCHE NATION (1808.) i druga.

HEGEL, Georg Wilhelm Friedrich rođen je 1770. g. u Stuttgartu a umro od kuge u Berlinu 1831. g. U Tuebingenu je studirao teologiju i filozofiju. Kasnije je bio učitelj u Bernu i Frankfurtu na Majni. Jedno je vrijeme bio profesor filozofije u Heidelbergu a potom do smrti u Berlinu. U svom filozofskom razvoju bio je pod utjecajem prosvjetiteljstva a kasnije se, kao i Fichte, oduševio francuskom revolucijom i idejama slobode i jednakosti. Njegove filozofske ideje bile su u velikoj mjeri prihvaćene kao ideje tadašnje državne filozofije. Glavna su mu djela: PHAENOMENOLOGIE DER GEISTES (1807.), WISSENSCHAFT DER LOGIK (1812.-1816.), ENZYCLOPAE-DIE DER PHILOSOPHISCHEN WISSENSCHAFTEN (1817.) i dr.

SCHELLING, Friedrich Wilhelm Joseph rođen je 1775. u Leonbergu a umro 1854. u Švicarskoj. U Tuebingenu je studirao teologiju i filozofiju. U Jeni je postao učenik i suradnik a kasnije i nasljednik Fichtea na katedri za filozofiju. Tamo je ušao i u krug romantičara. Poslije Hegelove smrti došao je na berlinsko Sveučilište. Glavna su mu djela SYSTEM DER TRANZENDENTALEN IDEALISMUS (1800.), BRUNO ODER UEBER DAS NATUERLICHE UND GOETILICHE PRINZIP DER DINGE (1802.), PHILOSOPHISCHE UNTERSUCHUNG UEBER

DAS WESSEN DER MENSCH LICHEN FREIHEIT (1809.) i druga.²

Iako neposredno ne spadaju u filozofiju njemačkog klasičnog idealizma, predstavljaju poveznicu prema filozofiji 20. st. Oni su ujedno filozofski problematizirali neke implicite prisutne ideje u prethodno spomenutim filozofijama i bili istodobno njihovi kritičari. To su Arthur Schopenhauer i Friedrich Nietzsche.

SCHOPENHAUER, Arthur rođen je 1788. u Danzigu a umro 1860. g. U Goettingenu je studirao medicinu, prirodne znanosti i jezike a filozofiju kod G. E. Schultza i kod Fichtea u Berlinu. Jedno kratko vrijeme radio je kao privatni docent u Berlinu a zatim radi u Frankfurtu kao privatni učitelj. Za razliku od drugih filozofa, mnogo je putovao u mladosti i kasnije u životu, naročito po Italiji. Glavna su mu djela: DIE WELT ALS WILLE UND VORSTELLUNG (1819.), DIE BEIDEN GRUND-PROBLEME DER ETHIK (1814.), PARERGA UND PARALIPOMENA (1851.) i druga.

NIETZSCHE, Friedrich rođen je 1844. a umro pomračena uma 1900. g. Studirao je klasičnu filologiju i jedno vrijeme predavao u Baselu. Razočaran stanjem tadašnje njemačke kulture i filozofije, kao i Schopenhauer koji mu je bio uzor u mladim godinama života a kasnije bespoštedni kritičar, napušta profesuru i počinje život slobodnog pisca. Mnogo je putovao kao i Schopenhauer. Njegova filozofija znači radikalni preokret u povijesti europske filozofije, ne samo njemačkog klasičnog idealizma. Njegovim opusom i počinje suvremena filozofija 20. st. kao što je s Kantovim kriticizmom započeo njemački klasični idealizam i uopće su postavljene pretpostavke suvremene filozofije. Glavna su mu djela: ALSO SPRACH ZARATHUSTRA (1883.-1891.), DIE FROECHLICHE WISSENSCHAFT (1882.), ZUR GENELOGIE DER MORAL (1887.) i druga.³

Djela filozofa klasičnog njemačkog idealizma u Starom fondu Sveučilišne knjižnice u Rijeci

Stari fond Sveučilišne knjižnice koju čini nekadašnja BIBLIOTECA CIVICA broji 36.759 svezaka, od toga, prema knjizi inventara u kojoj su inventarizirana djela iz filozofije i pedagogije, upisana su 442 sveska iz područja filozofije. To čini otprilike 1/6 cjelokupnog fonda. Djela su uglavnom pisana na talijanskom jeziku a tematski najčešće vezana uz starogrčku i noviju filozofiju. Oko 10% fonda

čine djela s područja njemačke klasične filozofije jer ih je svega 43 sveska.

U Stari fond, kako je već utvrđeno, knjige su pristizale uglavnom kao dar ili kupnjom. U knjizi inventara o tome nemamo podataka, ali se poneki podatak nalazi na pojedinim primjercima. Vremenski raspon u kojem su knjige tiskane ili pristizale u Biblioteku je od 1796. do 1941. godine. U fondu se u većem broju nalaze djela Kanta, Fichtea, Hegela i Schopenhauera. Nietzscheovih djela ima nešto malo, a nema ni jednog Schellingova djela. Ova su djela pisana na njemačkom i talijanskom jeziku. Knjige su dobro očuvane i većinom tvrdo ukoričene.⁴

U fondu se nalazi 9 knjiga Immanuela Kanta u 16 svezaka. To su njegova sabrana djela (Saemtliche Werke, Herausgegeben v. Karl Vorlaender, Leipzig, 1920.-22.). Knjige su pisane na njemačkom jeziku, a poklon su biblioteke "Nazionale Vittorio Emmanuele", di Roma, datirano 14. 11. 1924. Datum je na svim knjigama zapisan olovkom. Prva je knjiga posvećena Kantovu životu i djelu a u desetoj knjizi izložena je biografija Kantova života iz pera K. Vorlaendera i Cohenov komentar "Kritici čistog uma".⁵

Djelo "Critik der practischen Vernunft" tiskano je 1803., godinu dana prije Kantove smrti. Na knjizi nema bilježaka i knjiga je dosta oštećena, o knjizi "Critik der reinen Vernunft" s impr. 1796., Gratz, nema podataka. "Critik der reinen Vernunft" i "Von der Macht des Gemueths" pisane su na njemačkom jeziku.⁶

U fondu se nalazi i knjiga "Antologia Kantiana" Piera Martinettija. Knjigu "Critica del giudizio" (1907.) preveo je na talijanski Alfredo Gargiulo. Knjiga je bila posuđena jednom na prezime Kraljić (1954.) i vraćena. Knjiga "Critika delia ragion pura" (1919-21) u 2 sv. posuđena je bila 8 kolovoza 1944. na ime Giorgio Galani a knjiga "Fondamenti delia metafisica dei costumi" (1934.) posuđena je 5. 4. 1943. na ime Bianca Palma.⁷

Knjiga "Critica delia ragion practica" (1919.) posuđena je 8. kolovoza 1944. na ime Giorgio Galani. Knjiga "Commento alia Critica delia ragion pura" (1926.) je posuđena 5. 4. 1943. na ime Bianca Palma s boravištem u Italiji.

Prijevod "La Pedagogia", Traduzione di F. Rubitschek, Firenze 1931. nosi oznaku Misc. A. 692. Prijevod "Pensiero ed esperienza" (1913.) posuđena je 25. 10. 1945. na ime Antonio Pipinich, a o

prijevodu "Prolegomeni ad ogni futura metafisica che si presentera come scienza" nema podataka. Od Kantovih djela u fondu još postoji knjiga "Scritti minori", Bari, 1923. u prijevodu P. Carabellese.⁸

Kao i Kant, i Fichte je dobro zastupljen u Starom fondu. Djelo "Beitrag zur Berichtigung der Urtheile des Publikums ueber die franzoesische Revolution", Zuerich, 1844. na njemačkom jeziku, dar je od L. HORAY-SCON. Primjerak je dosta oštećen. Fond posjeduje i primjerak "Govora njemačkoj naciji" ("Reden an die deutsche Nation"), Leipzig 1871.⁹

Knjiga "Versuch einer Kritik der Offenbarung", Berlin 1871. isto tako na njemačkom jeziku, bila je prvotno u posjedu "Bibliotecae Domini L Ler BnS Michaelis Ricci" sa sign. 8, polica G 636, a zatim je dobila sign. 37. F. 20. Knjiga "Rasprava o suvremenoj naciji" ("I Discorsi alia nazione tedesca", Palermo, s.a.) prijevod je na talijanski Enrica BURICHA i ujedno njegov dar što je evidentno iz posvete na samoj knjizi. Na talijanskom je knjiga "Introduzione alla vita beata, o dottrina della religione", Lanciano 1913. u prijevodu Nella GUILLICIA.

Knjigu "Sulla missione del dotto", Lanciano 1912. prevela je Elsa RONCALI.¹⁰

Hegel je zastupljen s nekoliko djela. "Werke. Vorlesungen ueber die Geschichte der Philosophie", u tri toma, Berlin 1840-44, na njemačkom jeziku. Primjerci su dosta oštećeni. Na knjigama se nalaze nerazgovjetne zabilješke olovkom. Knjiga "Lineamenti di filosofia del diritto", Bari 1913. na talijanskom je jeziku u prijevodu Francesca MESSINEA. Knjiga "La Scienza della Logica", Bari 1925. u prijevodu je Artura MONIA. Za knjigu "Enciclopedia della scienze filosofiche in compendio" u prijevodu B. CROCEA, nema podataka.¹¹

Poput Kantovih i Schopenhauerova su djela dobro zastupljena u Starom fondu. To dokazuje interes za nabavu dotične literature, a koincidira s tadašnjim duhovnim interesom za kantijanizam kao i Schopenhauerovu koncepciju pesimističke filozofije. Nepoznat je razlog nepostojanju jedino Schellingovih djela u Starom fondu.

Stari fond posjeduje Schopenhauerova sabrana djela u šest knjiga na njemačkom jeziku: "Saemmtliche Werke." Herausgegeben von Julius Frauenstaedt, Leipzig 1922. Sabrana je djela sudio

Schopenhauerov učenik i prijatelj Frauenstaedt. Na prvoj se knjizi nalaze inicijali zabilježeni olovkom: H. E. i C. T. Bila je posuđena 1954. na prezime Opasić i vraćena. Druga i treća knjiga sadrže glavno Schopenhauerovo djelo "Svijet kao volja i predodžba". Četvrta knjiga sadrži "Spise o filozofiji prirode i etici", a peta i šesta njegove kasnije napisane "sporedne" spise "Parerga und Paralipomena" po kojima je i stekao popularnost među širim čitateljstvom.¹²

Nedostaje knjiga "Schopenhauer" (A cura di Piero Martinetti, Milano 1941) bez oznake o posudbi ili otpisu. Fond posjeduje i prijevod na talijanski glavnog Schopenhauerova djela, „11 mondo come volonta e rappresentazione", Bari 1920.21 u prijevodu Paola SAVI-LOPEZA. Prvi tom nedostaje. Nedostaje i knjiga "Aforismi sulla saggenza nella vita", prijevod iz "Parerga und Paralipomena", vrlo čitano štivo o "životnoj mudrosti".¹³

Knjiga "Morale e religione", isto tako prijevod iz "Parerga und Paralipomena", ne navodi prevoditelja. Knjiga je tiskana u Torinu 1908. g. Knjiga "Memorie sulle scienze occulte", s uvodom i u prijevodu Giacinta PERRONEA, Torino 1925., bila je dva puta posuđena, prvi put 1972. na prezime Svava a 1984. na prezime Ursie. Fond posjeduje još i knjigu "Pensieri e frammenti" u prijevodu Maria CERATA, Milano s. a. Knjiga potječe iz biblioteke "Biblioteca Popolare Alessandro Manzoni", Fiume.¹⁴

Od tri knjige u popisu Starog fonda s djelima Fr. Nietzschea, nedostaje knjiga o Nietzscheu "Nietzsche", a cura di Enzo PACI, Milano 1940. bez podatka o posudbi ili otpisu. U kataloškoj obradi je Nietzscheovo ime talijanizirano u prijevodu, Friedrich u FEDERICO, što vjerojatno ima veze s ideološkom komponentom tog vremena. Djelo "Jenseits von Gut und Böse. Zur Genealogie der Moral", Leipzig 1903. na njemačkom je jeziku i ima faksimil dodatak. Knjiga "Lettere. Precedute da cenni biografici", Milano-Roma 1941. sadrži Nietzscheova pisma i biografiju na talijanskom jeziku. 1

To bi bila sažeta analitička obrada pojedinih djela filozofije njemačkog klasičnog idealizma u Starom fondu Sveučilišne knjižnice u Rijeci. Po obradi samo malog dijela tog fonda, može se zaključiti relativno dobra zastupljenost filozofske literature.

Opća analiza o djelima, nastanku fonda, posudbi i katalozima

Iz izloženog je vidljivo da je tzv. "Stari fond" u Sveučilišnoj knjižnici Rijeka nastajao od 1627. godine, pa do početka II. svjetskog rata 1941. Nastajao je iz različitih izvora. Prvotni su izvor svakako knjige iz biblioteke Isusovačkog kolegija. Međutim, o tome nemamo detaljnih podataka. Biblioteka je u sastavu kolegija postojala od 1627. Potonji su izvor knjige iz biblioteke Nautičke akademije iz Trsta koje su se koristile za potrebe nastave na Nautičkoj akademiji u Rijeci od 1774. g.

Sljedeći izvor čine knjige poklonjene krajem 18. st. od riječkih plemića Giulia de BENZONIJA i Giusepea MAROTIJA. Od 1840. g. pristižu i knjige kao obvezni primjerak. Nastavlja se dalje i kupnja, a i darovi. Za vrijeme I. svjetskog rata knjige su dobivane iz mjesnog "Circolo Letterario", narodne biblioteke "Alessandro Manzoni" i biblioteka na Plasama i Kozali. Od 1933. sve do II. svjetskog rata biblioteka dobiva i obvezni primjerak tiskan u Rijeci. To je kratka povijest nastajanja Starog fonda Naučne biblioteke u Rijeci.

Kao i cjelokupni fond, knjige nose oznaku "Biblioteca civica, No ... i Collazione ...", s naljepnicom na hrptu svake knjige i na prednjoj unutarnjoj strani korica. Abecedni katalog često je ispravljan. On nosi naslov: "Filosofia e pedagogia", i ima rubrike: "parola d'ordine" s prezimenom autora knjige, bez oznake imena, zatim "Titolo" tj. naziv knjige, s podatkom o mjestu izd. i god., kao i Voll., te signaturom: "Scaffale", "Palchetto" i "Numero".

Knjiga inventara, katalogiziranja i knjiga izdavanja nisu potpune, ali nam ipak daju uvid u način obrade kao i izbor i nabavu građe. Kupovana je, nasljeđivana i dobivana na dar literatura uglavnom s njemačkog i talijanskog jezičnog područja. Jedan dio knjiga je bio posuđivan i korisnici ih nisu vratili, a o jednom broju knjiga nemamo podataka. Podatak o posudbi nalazi se na listu formulara, pričvršćen spajalicom na tvrdom, tamnosmeđem komadu kartona. Na njemu je oznaka signature, ime autora i naziv djela, kao i podatak o korisniku kome je knjiga izdana i datum posudbe.

Iz opće analize djela iz perioda njemačkog klasičnog idealizma u Starom fondu je vidljivo da su knjige tiskane u rasponu od 1803. do 1925. godine. Izdavači spomenutih knjiga su njemački i talijanski. Od toga je 9 njemačkih a 8 talijanskih izdavača, dakle

otprilike podjednako. 10 knjiga je tiskano na njemačkom a 15 na talijanskom jeziku. 6 knjiga na njemačkom jeziku tiskano je gotičkim pismom a tri latiničnim. Ukupno je dakle 19 knjiga pisano latiničnim pismom.

Većina je knjiga tvrdo ukoričena, meki uvez je mnogo rjeđi. Samo su tri knjige ilustrirane. Svega su 4 sveska s napisanim bilješkama na marginama. U 8 svezaka vidljiva su podvlačenja, što potvrđuje da su korištene. Lig. postoji na 6 svezaka a ex libris na samo dva sveska. 20 svezaka čine prijevodi s njemačkog na talijanski jezik, što potvrđuje potrebu čitalaca talijanskog jezičnog područja za tom literaturom.

Prema knjizi posudbe, 8 svezaka je bilo posuđeno što međutim nije pouzdan broj, jer ih je moralo biti više ako je suditi prema bilješkama u knjigama. Od toga polovina nije vraćena. Prema abecednom katalogu nedostaje pet svezaka.

Zaključak

Iz opće analize o djelima vidljivo je da su u Starom fondu među djelima iz filozofije najzastupljenija djela njemačkog klasičnog idealizma, djela Immanuela KANTA i Arthura SCHOPENHAUERA. To je vjerojatno u vezi s interesom za kantijanizam i problematiku spoznaje, kao i značajan interes za filozofiju pesimizma, što koincidira s interesom za djelo "Propast zapada" O. Spenglera. Ne možemo objasniti zašto u fondu nema niti jednog Schellingovog djela i ima li to veze s tadašnjom politikom nabave knjiga.

Kako su u cjelokupnom fondu, prema uvidu u kataloge, prisutni i mnogi beznačajni pisci, to navodi na zaključak da se do djela iz filozofije dolazilo bez nekog strožeg kriterija nabave, što je donekle i razumljivo iz povijesti nastajanja Starog fonda.

Nabavljano je i dosta knjiga koje su služile kao udžbenici iz filozofije, što pokazuje jak interes za filozofsku naobrazbu. Te knjige znatno obogaćuju sveukupni fond nekadašnje "Bibliotece civice" kao i sadašnje Sveučilišne knjižnice. To svjedoči o kontinuitetu nabave filozofske literature i porastu interesa za nju.

Sadašnja nabava knjiga iz područja filozofije počiva uglavnom na dobivanju obveznog primjerka tiskanog u RH i isto tako izdanog, ali se znatan dio i kupuje. Neznatan dio dolazi kao dar.

Odnos njemačke klasične filozofije prema znanosti i implikacije tog odnosa na bibliotekarstvo kao znanost

Bavljenje analizom nekog starog fonda u okviru općeg fonda određene biblioteke, služi prije svega potpunijem uvidu u taj fond na osnovi čega se ozbiljuje i potpunija bibliotečno-informatička funkcija. Sve je to, in ultima linea, u službi korisnika. Međutim, nameću se neka pitanja o bibliotekarstvu kao znanosti. Pitanja npr. : na koje načine jedan dio starog fonda ulazi u cjelinu fonda jedne biblioteke i što to znači? Kako se odvija kontinuitet nastanka i rada jedne biblioteke? Kako se odvija praksa nabave, inventariziranja, katalogiziranja etc. i kako se ona mijenja u razvoju jedne biblioteke? Što obrada jednog dijela fonda znači za potpunost informiranosti o postojećim znanstvenim i filozofskim knjigama u danoj biblioteci? Tu imaju svoje izvorište i mnoga druga pitanja.

Biblioteka je jedna istodobno zatvorena i zaokružena cjelina ili sustav koji se isto tako neprestano proširuje, obnavlja i obogaćuje novim prinovima. Dakle, riječ je o otvorenosti i fluktuabilnosti svake biblioteke kao cjeline. Biblioteka kao središnji locus mundi bibliotekarstva aglomerat je zbirki dokumenata i izvora znanja koje treba učiniti dostupnim korisnicima. Kao zbir svih svojih dijelova i elemenata, i zbir funkcija, ona je jedan otvoreni sistem u primanju, pohranjivanju, prijenosu i pružanju informacija tj. znanja. Biblioteka je osnova bibliotečne djelatnosti i kao sistem njen je telos u pružanju i prijenosu informacija tj. znanja, u racionalizaciji i funkcionalnosti sistema u prijenosu znanja tj. pružanju potrebnih informacija korisnicima.

Bibliotečna djelatnost je, razumije se, nezamisliva bez biblioteke. Ex origine, ona počinje kao proces izvanbiološke memorije, memorije zapisa koji se pohranjuje u nekom materijalu a što ulazi u bibliotečnu zbirku od koje i nastaje biblioteka. Razvoj zbirke ili zbirki znači i razvoj biblioteke. Bibliotečna djelatnost usko je vezana uz bogaćenje i razvoj fonda biblioteke, i ujedno uvjetuje sam razvoj biblioteke, u smislu komplementarnosti tehnologijske i informacijske funkcije unutar bibliotečnog sistema jedne biblioteke. Možemo govoriti i o strukturalnom aspektu jednog bibliotečnog sistema (odnos cjelina-dijelovi) ali i o genezičkom, razvojnom. Strukturalni modusi pripadaju onom genezičkom, određenom smislu razvojnom i evolutivnom.

U kontekstu razvoja svake biblioteke, izmjenjuju se razumljivo, periodi stagnacije i periodi progres. Postoje trenuci diskontinuiteta ali je prisutan primarno jedan virtualni kontinuitet u prikupljanju građe i obogaćivanju fonda zbirka i prinovama. To smo pokušali pokazati na primjeru povijesti SVKRI.

Moguće je govoriti o bibliotečnom prostoru kao i o bibliotečnom vremenu. Prostor se odnosi na cjelinu mjesta na kojima se pohranjuju zbirke i nalazi cjelina fonda, ali i na •duhovni prostor komunikacijske interakcije koji nekad može biti širi ili už, što ovisi o karakteru same biblioteke, njenih zbirki i fluktuacije korisnika, ali i o razvoju same bibliotečne djelatnosti. Bibliotečni prostor jest inuće baštinjenje i čuvanje postojećeg, pohranjenog, ali i otvorenost novom koje dolazi. Svaka nova prinova kao element bibliotečnog sistema djeluje na cjelinu sistema, na kvalitetu bibliotečnog. Biblioteka jest otvoreni sistem unošenja i pohranjivanja kao što je i sistem baštinjenja i čuvanja posjedujućeg.

Taj moment temporalnog odnosi se na problem bibliotečnog vremena, dakle razvoja same biblioteke, bibliotečne djelatnosti ali i vremena zbirki koje imaju svoju vlastitu temporalnost. Njihova temporalnost sui genesis postaje integralni dio bibliotečne temporalnosti. Svaka prinova koja jednom uđe u biblioteku, postaje svojevrstan dio riznice duha i znanja i treba biti pristupačna korisnicima. To znači da mora biti pravilno obrađena. Prinova je datirana, njen prostor i temporalnost konstituira sada i dio prostornosti i temporalnosti biblioteke, ali i postaje njen integralni dio.

Potpuni uvid u ono baštinjeno, postojeće, konstituira i otvorenost sistema jedne biblioteke i prema korisnicima i prema unošenju prinova u fond. Prošlo jest temelj budućeg. Bez uvažavanja onog prošlog u smislu već stečenog i raspoloživog, nema niti istinske budućnosti same biblioteke i njene bibliotečno-informacijske djelatnosti. Na postojećim zbirka unutar fonda temelji se svaki novi korak u životu jedne biblioteke i razvojnost njene bibliotečne djelatnosti. Utoliko i bavljenje starim fondom jedne biblioteke.

Iz izlaganog i analiziranog u prethodnim poglavljima, a u kontekstu bibliotečnog bavljenja literaturom iz filozofije samo jednog dijela starog fonda Sveučilišne knjižnice, ukazale su se neke problematski značajne implikacije. Uočavajući povijesno-kulturno-filozofski kontekst odnosa filozofije njemačkog klasičnog idealizma

prema znanosti i kulturi tog vremena in toto, naglasili smo usku povezanost prosvjetiteljskog duha vremena i razvoja, kako kulture u cjelini i filozofije, tako i razvoj bibliotekarstva kao prakse i znanosti.

U aspektu prosvjećivanja i edukacije filozofija je u tom vremenu odigrala značajnu ulogu. Fundirajući i potpomažući razvoj kulture i obrazovanosti, filozofija je odigrala nezaobilaznu ulogu u razvoju same europske civilizacije rezultate čega očitavamo i danas. Tu je nezaobilazna i uloga i značaj znanstvenog creda i razvoja znanstvenih uvida i istraživanja. Kao što znamo, jedno s drugim komplementira još od vremena renesanse.

Filozofija njemačkog klasičnog idealizma postavila je mnoge epistemološke temelje i inaugurirala teorijske pretpostavke za razvoj znanstvenog pogleda na svijet, bez obzira na vlastite metafizičke konkluzije! Ona je misaono fundirala razvoj ne samo društvenih već i prirodnih znanosti. Ta sprega filozofsko-znanstvenog bila je ono što je fundiralo i kulturu suvremene Europe. I u tom aspektu od izuzetnog je značaja posjedovati u svom fondu djela filozofa iz tog razdoblja europske filozofije.

To je utjecalo i na bibliotekarstvo kao znanost i samu bibliotečnu praksu.

Povijesno gledano, potreba za knjigom kao sredstvom edukacije napustila je srednjovjekovne skriptorije i one auratsko, gotovo mirakulsko i kroz renesansnu knjižnu prosternaciju, kroz grčko-latinski bilingvizam, ona je postala posvjetovljena pri-ručnost u "funkciji upotrebnog predmeta nužnog za intelektualni rad" 16 (A. Stipčević). Razvoj mediteranske trgovine, razvoj urbane duhovnosti, petrarkističke radoznalosti i ingeniuma, borba protiv religijske purifikatornosti, prerastanje vulgusa u demos, razvoj tiskarstva i trgovačkih mreža te prerastanje velikih medicijevskih biblioteka u javne biblioteke - te još mnogi drugi faktori, uvjetovali su i pojavu prosvjetiteljskog enciklopedizma i edukacionizma što do svog krunskog doseg razvija kultura i vrijeme njemačkog klasičnog idealizma.17

Knjiga je postala dostupna gotovo svima, znatno jeftinija i masovnija. Trend demokratizacije i masovnosti uslijed razvoja i tiskarstva i bibliotekarstva, pridonio je i stupnju obrazovanosti,

prosvijećenosti ne samo pojedinaca već i većeg dijela stanovništva. Kao što je tehnika bila u službi knjige, tako je i knjiga bila u službi filozofskog, znanstvenog i edukativnog progresa, razvoja općeg obrazovanja kao i novih načina mišljenja i istraživanja u znanostima.

I bibliotečna djelatnost pojavljuje se kao integralni dio i komplement filozofske i znanstvene djelatnosti i od tada ona ostaje u toj izuzetnoj kulturnoj funkciji. To ne gubi svoju aktualnost niti kasnije, dapače dobiva na značenju u kontekstu "informatičke revolucije" i kompleksnosti multimedijalnog cirkuliranja informacija i transfera znanja, što je *conditio sine qua non* uopće znanstvenog i filozofskog opstanka a o razvoju da i ne govorimo.

Danas bibliotečnu djelatnost pored onog *sub species*, treba promatrati i kao segment i integralni dio onog informatičkog, a bibliotekarstvo kao znanost u okviru informatoloških znanosti. U kontekstu jedne planetarno manifestne informatičke revolucije, bibliotečna djelatnost razumijeva se unutar informatičkog sistema kao specifičan sistem. Teorija sistema postaje i pitanje bibliotekarstva kao znanosti. Bibliotečna djelatnost odvija se na temelju bibliotekarske znanosti, kao jedna specifična informatička praksa u svrhu svrhovitog, funkcionalnog cirkuliranja informacija i znanja. Intencija je da svaki vid informacije ili modus znanja postane u svako doba svakome dostupan, što brže i potpunije. To je vid racionalizacije. Kao što je bibliotečna praksa integralni dio informatičke prakse, tako je bibliotekarstvo kao znanost integralni dio informatičkih znanosti.

Spomenuti treba značaj uvođenja tzv. "novih tehnologija" za razvoj bibliotečno-informacijske djelatnosti. To međutim ne umanjuje značaj bavljenja postojećim starim fondom u okviru jedne biblioteke, već nameće potrebu i mogućnost još potpunijeg uvida u njega i njegovu prezentaciju korisnicima kroz moduse informatičke djelatnosti.

Izvori:

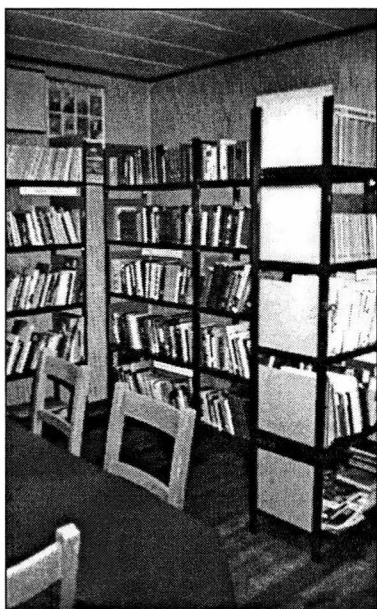
1. Tatjana BLAŽEKOVIĆ: "Naučna biblioteka na Rijeci" Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 1-4, 1954. Neda GLAVIČIĆ: Rukopis o historijatu Naučne biblioteke Rijeka, emitiran na RTV Rijeka
2. Danko GRLIĆ: "Leksikon filozofa", Zagreb, Naprijed, 1983.
3. ista kao 2
4. Knjiga inventara Starog fonda u NBR
5. Stari fond NBR: sign. 4
6. D. 60-69 6 SF NBR: sign. 21. C. 40
7. SF NBR: sign. 51. g. 52.
8. SF NBR: sign. 45-E-11-12
9. SF NBR: sign. 48. F. 39.
10. SF NBR: sign. 45-C-32.
11. SF NBR: sign. 48. E, 61-63.
12. SF NBR: sign. 45-E-3-8.
13. Knjiga je zavedena u inventarnoj knjizi, ali nedostaje u fondu.
14. 2 sign.
15. iste kao 13
16. Aleksandar STIPČEVIĆ: "Povijest knjige", Zagreb, Nakladni zavod Matice hrvatske, 1985. str. 152-153.
17. Enciklopedija Leksikografskog Zavoda, Zagreb, Jugoslavenski leksikografski zavod, 1959.

mr. sc. Karmen Delač-Petković
Strojarsko-brodograđevna škola za industrijska i obrtnička zanimanja Rijeka

PRIČA O KNJIGAMA I LJUBAVI: "HRVATSKA ČITAONICA SELA KUTI"

Vjerojatno ste prolazili Gorskim kotarom, no jeste li ikada skrenuli s ceste ili autoputa i zadržali se sat-dva ili dan-dva u tom prelijepom, mnogima nepoznatom kraju?

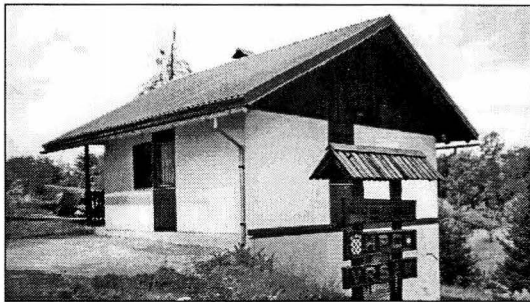
To područje na sjeverozapadu Republike Hrvatske još je uvijek nedovoljno otkriveno u turističkom smislu, iako nudi brojne zanimljivosti: od prirodnih ljepota do kulturno-povijesnih spomenika. Ovo je priča o jednom takvom kulturno-povijesnom spomeniku koji vrijedi posjetiti: "Hrvatskoj čitaonici sela Kuti" (dalje u tekstu: Čitaonica) u Gornjim Kutima.

Unutrašnjost Čitaonice

Selo Gornji Kuti, u kojem se Čitaonica nalazi, malo je naselje na sjeveru općine Brod Moravice, udaljeno dva sata hoda od slovenske granice. Danas u Kute možemo doći vlakom i autobusom (do Brod Moravica i dalje pješice) ili automobilom. Od Rijeke su udaljeni oko sat i pol vožnje, a najbolje je krenuti tzv. starom cestom (Luzijanom) koja prolazi kroz šumovit dio Gorskog kotara te se lijevo odvojiti poslije Skrada – u Dobri. S autoceste Rijeka–Zagreb sići ćemo u Ravnoj Gori pa onda krenuti za Skrad, Dobru i Brod Moravice, a odatle u Kute. Dolazak je potrebno ranije najaviti (tel. 051/817-156) pa će vas dočekati predsjednik Čitaonice Josip Štajduhar ili knjižničar Mladen Crnković, dipl. ing.

Kako je došlo do toga da se jedno malo, prilično zabačeno selo koje danas ima samo pedesetak stanovnika starije životne dobi, može podići knjižnicom po mnogo čemu jedinstvenom u hrvatskim okvirima?

Današnja zgrada Čitaonice

Mještani Gornjih Kuti osnovali su svoju Čitaonicu krajem 1936. godine, u vrlo nepovoljnim uvjetima. Bilo je to međuratno vrijeme, doba Kraljevine Jugoslavije čije su vlasti ograničavale građanske slobode, pa i sva okupljanja, a osobito ona koja su mogla izazvati "političke probleme". Bilo je to i vrijeme svjetske ekonomske krize, čije su pogubne posljedice – nezaposlenost i glad – ispraznile goranska sela. Dogodilo se, međutim, nešto posve neočekivano – mještani su izlaz iz svojih teškoća potražili i našli u osnivanju čitaonice s posudbenom knjižnicom. Oni su već tada znali, i čvrsto na tome do danas ustrajali, da je knjižnica golem dobitak za zajednicu u kojoj djeluje. Ovako napredan stav ni do danas nisu usvojile brojne društvene zajednice pa u svijetu, a i kod nas, još ima mnogo krajeva u kojima se knjižnica doživljava i tretira kao luksuz.

Dramska družina Čitaonice, 1937.

U Gornjim je Kutima ozračje bilo sasvim drukčije: gotovo svi su mještani bili pismeni (što je posljedica dugogodišnjeg predanog rada učitelja obližnje osnovne škole u Brod Moravicama), u Kutima se veoma mnogo čitalo, iseljenički mještani donosili su u svoj kraj knjige i napredne zamisli, a ponekad i novčane donacije (kupovanje instrumenata za tamburaško društvo, obnavljanje zdenaca i crkava).

Z A P I S N I K

sastavljen 22 studenoga 1936 u selu Kutli, u kući Antuna Burid prigodom sastanka čitatelja obojelog sela, a koji je sastanak sazvao Antun Burid, želj. kn. u svrhu da se u selu Kutli osnuže seoska čitaonica pod imenom :

„ HRVATSKA ČITAGNICA sela Kutli“.

Sazivač sastanka je skupljenim seljanima razložio neophodnu potrebu i korist jednoga društva, kojemu je cilj da naše seljačko stanovništvo podigne u prosvjetnom, društvenom a napose gospodarskom polju. Ovaj zadatak može postići društvo koje smo mi danas osnovali pod gornjim imenom naime jedne seoske i svakomu pristupačne javne čitaonice; te smo sastavili društvena pravila, koja ćemo vlastitima poslati na odobrenje.

Kod našega seljaka u Gorskom Kotaru neobično je rasvijetljen prema knjizi i čitanju opće. Ta ga većina svoga života skoro boravio je izvan svoga kraja da bi zasluži ono najvažnije za životinjama je ostali svijet gdje se seljak podigne na kulturniji stepen od našega, prilično dobro poznat. On je bio prisiljen daleko od svoje kuće da radi sad kao knjačar, kao zanatlija, kao radnik u svakom svejetstvu i da poslije svome domu donese krvavu zaslubu. U sadašnjem vrijeme kad je ova gospodarska kriza zahvatila cijeli naš bi svijet, naš je Goranin prisiljen vraćati se svome kraju praznih ruku; jedini mu je izlaz, kako bi sebe i svoju porodicu ishranio i da im život dostojan čovjeka, da iz te naše krize sačuje, iz te tanke neplodne brlade dobi je najvažni sagodi prihod kao zemlja plod, da si sam u svako doba, kada njemu i njegovoj stoci sačuvati pogibelj belasti, pomogne.

Da mu život postane smisleniji, da mu se u ovim teškim prilikama praxi pomoć, potrebna mu je uvijek dobar savjet. A savjeti kod liječnika, veterinaru i advokata su preskupi. Dobar i jeftin skoro besplatn savjet može mu dati samo knjiga. Zato mu ona mora biti blizu, nego mu je to bila do sada. Knjiga će mu biti prvi savjetnik, ona će ga budriti i ohrabrivati.

Kod nas je, istina neplaćenost niska /u našem selu je 4%, u našoj općini oko 7%, ali znamo već iz života da procentualni odnos alfabetu a našem kraju kao i kod mnogih ostalih nasadnih država - postepeno i naknadno obuhvata i ona lica, koja su u djetinjstvu išla u školu i naučila čitati i pisati. ta karakteristična ali i žalosna činjenica, pokazuje, da je obavezna nastava uzaludna, ako se seoskom stanovništvu nada mogućnost, da svoje u osnovnoj školi stečeno znanje neposredno primjenjuje čitajući i nakon završetka škole dobre i korisne knjige. Seljani, koji s uspjehom završe osnovnu školu, nakon nekoliko godina saboravljaju sasvim stečeno znanje; toliko da se znanu jedino potpisati. To se samo čita u našim selima: stari kalendari, molitvenici i sanjarice. Medjutim stvarni interes i potreba seljaka daleko nadmašuju ova literatura. Potrebne su čne knjige, koje korisno poslužuju seljaka u njegovom radu na unapređenju sela i seoskog gospodarstva; od sabirnih opet one, koje mu mogu najviše koristiti u cilju budžajna općih društvenih simpatija i stvaranja jasnih pretpostava o nizu pojmova koji ga naročito zanimaju.

Jedan kulturni čovjek nemže se ni zamisliti bez čitanja. A čitanje seljaku pojedinačno jeste nemoguće. Kad se pomisli da u našim selima nije nijedak slačaj, gdje naš Goranin nema mogućnosti da si kupi ni kutiju ligica ni kilogram soli, onda ostaje jedini izlaz, da se oni udruže, te da zajednički sa manje troškova osiguraju mogućnost čitanja knjiga i narodnog prosvjetovanja. S druge strane opet svi oni sinovi sela kojima zaposleni negdje vani u gradu i kojima je kako tako ipak lakše zaraditi, da doprinesu jednu malu novčanu Ertvu. Dužnost im je da to urade jer će se na ovaj način najviše oduliti selu, otkuda su potakli.

Sa osnivanjem ove seoske čitaonice, sazivač sastanka i osnivaatelj njezin upelira na sve ljubitelje kulture i seljačkog prosvjetovanja da pripomognu ova dobru i korisnu zamisao a na stasovitije sela Kutli i okolice obrača pabližnije. Osnivaatelj čitaonice pobružuje se za organizaciju i sistematski rad čitaonice a u njezinim darovateljima a napose članovima čada se dobiti najvažnije suradnike.

Da ova naša čitaonica postane
preporočom sela!

Antun Burid

Zapisnik s osnivačke skupštine, 1936.

Inicijator osnivanja Čitaonice Antun Burić okupio je oko sebe petnaestero sumještana istomišljenika – Andriju Arbanasa, Matiju Arbanasa, Andriju Brajdića (Kuti 29), Andriju Brajdića (Kuti 36), Josipa Crnkovića, Vjekoslava Delača, Franju Golika, Ljudmilu Kavran, Nikolu Kavrana, Grgu Kruljca, Grgu Mance, Slavka Mance, Andriju Štajduhara, Nikolu Štefančića i Petra Žagara. Svi su oni uložili mnogo truda da bi osnovali Čitaonicu i uspjeli ozakoniti njezin rad. Cilj ustanove bio je i ostao prikupljati, čuvati i širiti knjige i tisak, organizirati kulturna zbivanja i unaprijediti život mještana čitavoga kraja pa su pri njoj djelovale dramska, tamburaška i šahovska sekcija. Ustanova je pod imenom "Hrvatska čitaonica sela Kuti – Gorski kotar" opstala do danas i to prvenstveno zahvaljujući predanom radu svih njezinih članova, a najviše predsjednika, knjižničara, tajnika te Upravnog i Nadzornog odbora.

Mještani svoju Čitaonicu neobično cijene i vole te se i danas brižno skrbe o njoj. Treba naglasiti da su je osnovali i do danas je vode isključivo volonteri, što je svojevrsan kulturološki fenomen. Čitaonica je, koliko mi je poznato, jedina ustanova takvog tipa u Hrvatskoj.

Danas Čitaonica ima 105 korisnika i više od 7.000 knjiga, dijeli zgradu s Planinarskim društvom "Vršak", a još uvijek je, uz knjižnicu osnovne škole, jedina knjižnica u brodmoravičkoj općini. Njezina je zanimljiva povijest istražena, a knjižicu "70 godina Hrvatske čitaonice sela Kuti" možete kupiti u Čitaonici ili naručiti poštom. Uskoro će biti tiskana i opširna monografija.

S gledišta struke, začuđuje koliko je truda i rada uloženo u nabavu, čuvanje i posudbu knjiga, a još više začuđuje visoka kvaliteta rada knjižničara - amatera. Knjižnica je poslovala po svim i danas važećim knjižničarskim pravilima: imala je društvena pravila, kućni red, knjigu inventara, knjigu članova, knjižne i članske kartone, evidenciju časopisa, posebnu klasifikaciju napravljenu baš za njezine potrebe, organizirana dežurstva, bogatu pismohranu. Isticala se i kvalitetnim kulturno-prosvjetnim i zabavnim sadržajima, poticala opismenjavanje Gorana, njegovanje tamburaške glazbe, izgradnju vodovoda, uvođenje telefona, obnavljanje sakralnih spomenika. Nije stoga čudno da je uskoro postala i ostala kulturnim središtem čitavog brodmoravičkog kraja, a za svoj je rad više puta nagrađivana.

Klasifikacija djela za KNJIŽNICU
Kulturno-prosvjetnog društva HRVATSKA ČITAONICA SELA KUTI

- A Arhitektura, unutrašnja arhitektura, vrtna arhitektura (hortikultura), urbanizam, građevinarstvo, obrtni (zanatski) radovi, dom, stanovanje
- B Biologija, geologija, antropologija, botanika, zoologija, mineralogija, zemljopis (geografija), putopisi, svemir, priroda, prirodne sile, nacionalni parkovi, rezervati, krajolici, zaštita prirode, ekologija
- C Crkva, vjerski (religijski); teologija, teizam, ateizam, nirvana, mitologija
- D Dječja književnost, basne, priče, slikovnice, dječje igre, igračke
- E Ekonomija uopće, privreda, politička ekonomija, financije, organizacija rada, zadruge, ekonomije, tržište, trgovina, rad, roba, snabdjevanje, turizam, izložbe, sajmovi, privredni muzeji, tercijalna djelatnost
- F Filozofija, psihologija, metafizika, logika, etika, estetika, sociologija, radnički pokret, historijski i dijalektički materijalizam, socijalizam, marksizam-lenjinizam, komunizam, KPJ (SKJ), samoupravljanje, klasna borba, revolucija, štrajk, građanski rat
- G Gospodarstvo uopće (poljoprivreda uopće), gnojiva, melioracija zemljišta
Gg Gospodarstvo - domaćinstvo (kućanstvo), ručni rad, kućna radinost
Gg Gospodarstvo - gljivarstvo (poznavanje, branje, sušenje, konzerviranje)
Gk Gospodarstvo - kuharstvo, živežne namirnice, začini, znanica, ishrana
Gp Gospodarstvo - površarstvo, vrtlarstvo, ssemniklo jestivo bilje, cvjećarstvo, sobno cvijeće, staklenici
Gr Gospodarstvo - ratarstvo, zaštita bilja, industrijsko bilje
Gs Gospodarstvo - stočarstvo, mljekarstvo, peradarstvo (živinogojstvo), kuničarstvo, , stočna hrana, proizvodi domaćih životinja
Gš Gospodarstvo - šumarstvo, lovstvo, ribarstvo, pčelarstvo, svilogojstvo, sječa i transport drveta, gajenje i zaštita šuma
Gv Gospodarstvo - voćarstvo, vinogradarstvo, vinarstvo (podrumarstvo)
- H Historija (povijest), arheologija, paleontologija (fosili), kulturna povijest, politika, međunarodna politika, diplomacija, država, pravo, zakoni
- I Industrija, strojevi, tehnologija, alati, inovatorstvo i pronalazaštvo
Jezikoslovlje (lingvistika), filologija, književni jezik, narodni jezik, narječja (dijalekti), strani jezici, toponomastika, onomastika
- Kn Književnost, povijest književnosti, teorija književnosti, kritika, pismo, knjige, tisk (štampa), bibliografije, bibliotekarstvo, knjižnice (biblioteke), novinarstvo
- Ku Kultura, kulturna dobra, narodni običaji, narodno blago, moda, folklor, paleografija, etnologija, etnografija, muzeji, kulturno-prosvjetna organizacije, čitaonice, kulturno-umjetnička društva, civilizacijska, etnologija
- L Leksikoni, enciklopedije, rječnici, atlasi, demografija, statistika, znanstvenike, biografije, zbornici, kronike
- M Matematika, fizika, kemija, astronomija, planeti, sateliti, geodazija (zemljomerstvo), kalendar, meteorologija, klimatologija, geografija
- N Nastava, pedagogija, udžbenici, učila, časopisi, bilteni, novine
- O Ostalo (knjige raznog sadržaja)
- P Pjesne, romane, balade, sonate, soneti
- R Romani, pripovijetke, novele, feljtoni, eseji, crtice, beletristika uopće
- S Sport, smučarstvo, nogomet, planinarstvo, alpinizam, speleologija, šah, gimnastika (tjelovježba), atletika, košarka, automobilistika, igre
- Š Školstvo, naobrazba, prosvjeta, analfabetizam, šale, enigmatika
- T Tehnika, strojarstvo, atomska energija, nuklearna tehnika, elektrotehnika, radio, televizija, fotografija, metrologija, standardizacija, cestovni promet, željeznica, pomorstvo, riječno brodarstvo, znanost uopće
- U Umjetnost (likovna, glazbena, plesna, kazališna, filmska), drame, komedije, tragedije, humor, satire, umjetnički muzeji i izložbe, film, igračkari
- V Vojnska, rat, narodna odbrana, partizansko ratovanje, narodnooslobodilačka borba, obavještajna služba, špijunaža, oružje, neoružanje
- Z Zdravstvo, medicina, socijalna medicina, sudska medicina, veterina, ratna kirurgija, farmacija, higijena, prva pomoć, narodno liječenje, ljekovito bilje

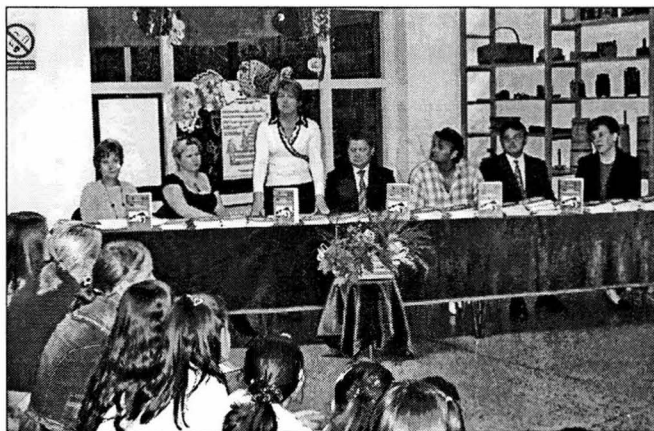
Klasifikacijska tablica Hrvatske čitaonice sela Kuti

Iako su početne zapreke odavna nestale, pred Čitaonicom i danas stoji niz kadrovskih, materijalnih i financijskih teškoća. Među njima su svakako najveće visoka životna dob članstva i dotrajalost montažne zgrade u kojoj je Čitaonica smještena. Dok se ne izgradi novi objekt, treba primjereno održavati postojeći, a poslovanje prilagoditi sadašnjim prilikama: napraviti kvalitetan (ostvariv) plan i program rada, omasoviti i pomladiti članstvo, osuvremeniti (informatizirati) tehničku obradu i posudbu knjižne građe, ustanoviti dječji odjel, zavičajnu i etnografsku zbirku (za što postoje uvjeti), napraviti plan buduće fizičke zaštite fonda i zgrade, pospješiti suradnju s okolnim narodnim i školskim knjižnicama, a osobito s lokalnim vlastima. Čitaonica se danas financira od simbolične članarine i donacija Općine Brod Moravice te povremenih donacija Primorsko-goranske županije. Za kvalitetan rad nužno je osigurati redovito financiranje Čitaonice, ali ne na štetu njezine samostalnosti.

Život je u Gornjim Kutima i danas težak. Premalo se čini da se smanji iseljavanje iz goranskih naselja, a još manje da se pomogne onima koji su u poluopustjelim selima dočekali starost. Ne bude li se na državnoj razini poduzelo učinkovite korake za oživljavanje Gorskoga kotara, neće ni Gornji Kuti ni Čitaonica imati budućnost, a to bi bila nemjerljiva šteta i za Kočane i za širu zajednicu.

Kočki tamburaši ispred Čitaonice

Proslava 70. obljetnice Čitaonice u OŠ B. Moravice

Iako priča o povijesti Čitaonice mnogima izgleda bajkovito, iza nje stoje desetljeća rada čitavog sela i šire okolice, desetljeća odricanja i trpljenja, ali i desetljeća ljubavi prema knjizi i pisanoj riječi kao neiscrpnom izvoru zabave, kulture i prosperiteta. Danas mještani Kuti i ostali članovi Čitaonice s pravom očekuju pomoć u opremanju i održavanju svoje ustanove.

Od knjižničarske zajednice nadaju se pomoći u prikupljanju knjiga i časopisa te pomoći u izgradnji nove zgrade za smještaj fonda. Samo ako svi pomognemo, ova će priča, kao svaka dobra bajka, imati sretan kraj.

*Verena Tibljaš, dipl. knjiž.
Gradska knjižnica Rijeka*

LABORATORIJ KREATIVNOSTI U SRCU GRADA

“Ovo je još jedino mjesto u gradu u koje se nije uspio uvući kaos s Korza”, kaže Saša Dmitrović, riječki antikvar i tata sedmogodišnje Ane koja svoje slobodno vrijeme provodi u Striboru. Tatino radno okruženje jednako je mirno i knjižno, ali Striborove boje i aktivnosti dodatni su razlog zbog kojeg Ana pobjegne od tate na dva-tri sata dnevno i nestane u svijetu koji je njoj primjereniji. A tu se nađe od svega pomalo, za onoga koji želi tražiti. Knjiga ilustriranih kistovima cijele čete suvremenih i starijih hrvatskih i svjetskih ilustratora, priča ispisanih perima pisaca živućih i već odavno pokojnih. Stripova, časopisa, društvenih igara, multimedije, zvučnih knjiga, glazbe za opuštanje. Ali ne samo to. U Striboru se uvijek nešto događa!

Utorkom u 18 baš je neka gužva. Predškolci se okupljaju u engleskoj igraonici Playschool i, igrajući se, uče prve riječi jednog stranog jezika koji će im u velikoj mjeri, ma čime se u životu bavili, svakako trebati. Njihovi roditelji za to vrijeme strpljivo čekaju listajući knjige iz roditeljske zbirke ili časopise, pregledavajući letke preporuka knjiga za bolje roditeljstvo. U isto vrijeme neki puno odrasliji klinci u Korneru za mlade ozbiljno raspravljaju o znanstvenoj ili sasvim običnoj fantastici u radionici kreativnog pisanja Laboratorij fantastike. Postat će pravi pisci, naumili su. Polaznici imaju od 11 do 21 godine. Iako su pozvani samo tinejdžeri (13 do 19), neki nisu mogli izdržati da napune 13, a neki su lagali o svojim godinama samo da ne budu odbačeni kao prestari. Radionicu vodi riječki autor fantastike Zoran Krušvar i strpljivo iščitava njihove probne uratke, secirajući poput kirurga redak po redak, ne bi li izbrusio izraze koji će jednom, kad dovoljno odrastu, biti dostojni ukoričenog izdanja. Ovih dana imali su slatke brige, čitajući Macanove romane i priče te pišući recenzije njegovih djela. I Macan je, tamo u Zagrebu, imao svoj zadatak. Iščitavao je njihove priče i pripremao svoje bespoštedne kritike. Bili su to pravi dvoboji recenzija, oči u oči, Darko Macan i svaki član Laboratorija!

Srijeda je ilustrirana i tako već neko vrijeme. Od 17 do 19, umrljani do lakta i brade, Mali kućni majstori mrljaju bojama i stvaraju neku ljepšu stvarnost u Striboru. Uređuju interijer, izrađuju satove, police, čudnovata bića i cijela sela i gradove, a usput uče miješati boje i stare stvari pretvarati u nove. Mladi likovni umjetnik Ivo Matošić, i inače zadužen za "knjižnične kućne majstorije", živi za svoje srijede s djecom od 9 do 12 godina koji se ne boje svoju maštu ostaviti otključanom. "Učitelj" ima samo 27 godina ali i neizmjereno povjerenje malih polaznika. I ništa ne ostaje nepočišćeno nakon mrljanja!

A je li se i vama koji put dogodilo da ne možete otvoriti ulazna vrata vaše omiljene knjižnice (Stribora)? I to ne zato što su teška, a vi nejaki, već zato što su (Ah! Kako se samo usuđuju biti!) zaključana? Jeste li se ikada zapitali zašto? (Dobro je postavljati pitanja koja počinju sa "Zašto..?!"). Četvrtkom ujutro Stribor je zatvoren za posudbu, ali ono što posebno ljuti sve koji ne čitaju natpise, a htjeli bi ući, glasovi su koji dopiru iznutra. Unutra su, a prave se da ne rade! Riječke vrtičke grupe i razredni odjeli riječkih osnovnih škola unaprijed najavljuju svoje grupne posjete Striboru. Jer ta jutra razbiju uobičajenu svakodnevicu!

Četvrtkom popodne djeca od 7 do 10 godina uče svoje prve riječi talijanskog. "Maestra" je lani bila maturantica Talijanske gimnazije, no njena mladost također nije bila prepreka ozbiljnom radu. Ove godine morala se rasti sa svojim malim Talijanima, oteo nam je Zagreb i studij u njemu. No pronašli smo joj dostojnu zamjenu! Sanja je odnedavno knjižničarka, a od nešto ranije profesorica talijanskog. Idealan spoj za Prime parole (prve riječi) talijanskog.

Svakog trećeg petka u mjesecu, u 18 sati, okuplja se četa školaraca od 8 do 11 godina u čitateljskom klubu Čarobna kućica. Klub predvodi devetogodišnjakinja koja pohodi sve Striborove radionice za svoju dob. I baš je poželjela nešto svoje, nešto kao "onaj Book cafe Moljac koji imaju tinejdžeri". Desetak ljubitelja knjige i čitanja tako jednom mjesечно raspravlja o pročitanoj, igrajući usput zanimljive igre znanja i provjere pročitanoj, preporučujući međusobno knjige i autore koje vole čitati.

Jedne subote u mjesecu, u 11 sati, desetak cura i jedan dečko raspravlja o svojim knjigama. To je taj Book cafe Moljac koji traje već godinama. Proizišao iz projekta Mladi za mlade koji u Striboru

živi od 2001., ovaj čitateljski klub jedina je preživjela radionica iz tog projekta koja kontinuirano okuplja mlade od 13 do 19 godina. Klub vodi ista djevojka koja je klub i osnovala, presretna što je konačno uspjela pronaći mlade koji poput nje gutaju knjige iz teen zbirke ali i one s odjela odraslih. Vesna danas studira bibliotekarstvo u Zagrebu, unatoč našem uvjerenju da će jednog dana biti zapravo zanesena književnica. No, to joj nitko i ne može zabraniti, a najmanje knjižnica kad se u njoj jednog dana zaposli!

Ponedjeljkom jednom mjesečno mali čakavci imaju svoje susrete u Striboru. U veljači maškarani, u drugim mjesecima posve ozbiljni u svom nastojanju da domaću riječ otrgnu zaboravu. Pod nazivom Ča? Ča? Ča?, ova radionica ide već petu godinu zaredom. Nezauzete ponedjeljke i petke ponekad zaposjednu autori za djecu.

A subote..? Već desetu godinu zaredom u 11 sati ujutro prava je buka i graja u Striboru. Stižu uzbuđeni predškolci, vukući roditelje za ruku, žureći da ne zakasne na svoju omiljenu priču i igru nakon nje. Žao nam je samo što nemamo mjesta i za roditelje na priči! Jer smisao nije samo sat priče tjedno, već razvijanje navike čitanja svom djetetu u svakoj prilici! Nadamo se boljim uvjetima u novoj zgradi.

Trenutno tražimo i najstariju slikovnicu u gradu, i to ćemo činiti punih godinu dana. Riječani imaju slatke brige: zaroniti u svoje privatne, kućne zbirke slikovnica i pronaći najstariju. Stribor će skupljati blago i nakon godinu dana prirediti pravu prašnjavu izložbu.

A do tada..? Čitamo, igramo se, razgovaramo, družimo se i... uživamo u tome. "Na jedinom mjestu u središtu grada u koje se nije uspio uvući kaos...", al' se uvukla kreativnost.

Provjerite zašto!

Ljiljana Črnjar

voditeljica županijske matične službe Gradska knjižnica Rijeka

NOVI PROSTORI NARODNIH KNJIŽNICA PRIMORSKO-GORANSKE ŽUPANIJE

Mrežu narodnih knjižnica Primorsko-goranske županije čini 21 narodna knjižnica od kojih su 16 samostalne ustanove u gradovima: Rijeci (matična knjižnica), Bakru, Cresu, Crikvenici, Čabru, Delnicama, Kraljevici, Krku, Malom Lošinjju, Novom Vinodolskom, Opatiji, Rabu, Vrbovskom te općinama: Kostreni, Bribiru i Viškovu a 5 je u sastavu druge knjižnice temeljem ugovora: Kastav, Lovran, Matulji i Mošćenička Draga u sastavu opatijske Gradske knjižnice Viktor Car Emin, te Čavle u sastavu Gradske knjižnice Rijeka.

Posljednjih godina u velikom broju narodnih knjižnica prošireni su postojeći prostori ili su knjižnice preselile u nove. No unatoč tome Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj nisu još niti približno zadovoljeni, budući da je 5.306 m² ukupnog prostora narodnih knjižnica u Županiji tek 33,8 % od predviđenog minimuma Standarda.

Od početka 2007. do polovice 2008. godine u Primorsko-goranskoj županiji dovršeno je čak šest projekata izgradnje, uređenja i opremanja narodnih knjižnica.

Gradska knjižnica Bakar otvorena je 4. svibnja 2007. godine. Zgrada knjižnice izgrađena je na dvije etaže ukupne površine 258 m². Projekt je izrađen u Građevno-projektnom zavodu Rijeka. To je prva namjenski građena narodna knjižnica u Primorsko-goranskoj županiji. Ima odjel za predškolsku djecu, odjel za djecu i mlade, internet kutak, odjel glazbe i filma, čitaonicu, studijski odjel s referentnom zbirkom, odjel za odrasle, zavičajnu zbirku, zbirku Vladislavić i izložbeni prostor.

Nakon godina stagnacije knjižnične djelatnosti, Grad Bakar konačno je dobio suvremenu narodnu knjižnicu i nezaobilazno mjesto na kulturnoj karti Županije.

Narodna čitaonica i knjižnica Novi Vinodolski otvorila je svoje proširene i novouređene prostore istoga dana kao i knjižnica u Bakru. Projekt proširenja i uređenja Knjižnice bio je dio projekta sanacije frankopanskog kaštela u kojem su, osim Knjižnice, smješteni muzej i gradska uprava.

Nakon proširenja, Knjižnica raspolaže s ukupno 300 m². Dosadašnji prostor uspješno je integriran s novim, te u cjelini uređen i opremljen novim namještajem. Projekt je rad arhitekta Željka Vukušića. Zidovi i podovi su jarkih boja, a police koje se protežu kroz sredinu prostora su blagih ovalnih oblika čime je postignut osebujni autorski pečat.

Proširenjem i opremanjem prostora novljanska Knjižnica je značajno obogatila ponudu knjižničnih zbirki, usluga i programa.

Ogranak Drenova Gradske knjižnice Rijeka otvoren je 20. lipnja 2007. u novom prostoru, veličine 159 m², u prizemlju novoizgrađene zgrade u stambenom naselju građenom za znanstvene novake i nastavnike Sveučilišta u Rijeci. Građevinski projekt izradila je mr. sc. Olga Magaš, a projekt opreme Tanja Baković-Kukoč. Knjižnične usluge su obogaćene pristupom internetu na nekoliko mjesta, bogatom filmskom i glazbenom zbirkom, uz nove programe za djecu. Posebnost Ogranka je vrlo aktivni Čitateljski klub za odrasle.

Narodna knjižnica Krk svečano je otvorena 10. srpnja 2007. godine u prizemlju stambeno poslovne zgrade u prostoru veličine 220 m². Nakon više godina rada na katu kuće u staroj gradskoj jezgri, knjižnica je konačno postala dostupna invalidima i teško pokretnim osobama.

Projekt potpisuje Građevno-projektzni zavod Rijeka.

Knjižnica ima sljedeće funkcionalne cjeline: informativno-posudbeni punkt, odjel za predškolce s igraonicom, odjel za djecu i mlade, odjel za odrasle, multimedijalni odjel, čitaonicu tiska i studijski odjel.

Knjižnica Čavle otvorena je 22. kolovoza 2007. g. u tzv. Čebuharovoju kući, spomeniku nulte kategorije, sagrađenoj 1843. godine. Projekt uređenja objekta izradio je Arhitektonski studio ART-ING Rijeka.

Prostor je veličine 180 m², osigurano je parkiralište i pristup invalidima. Sadržajno programske cjeline obuhvaćaju: odjel za

odrasle, odjel za djecu i mlade, informativno-posudbeni punkt, čitaonicu, te internet kutak s tri računala. Interijer je zadržao izvorna obilježja s drvenim stupovima i gredama.

Građani Općine Čavle dobili su suvremeno opremljenu knjižnicu, sadržajno bogatu i nadasve ugodnu za boravak, druženje, učenje i druge aktivnosti.

Narodna knjižnica Kostrena svečano je otvorena 12. ožujka 2008. nakon uspješno realiziranog projekta proširenja, preuređenja i opremanja Knjižnice. Projekt je izradio Arhitektonski studio ART-ING iz Rijeke.

Nakon uspješnog integriranja starog i novog prostora Knjižnica raspolaže s ukupno 200 m² te u prizemlju i na dvije galerije obuhvaća: odjel za odrasle, odjel za djecu i mlade, predškolski kutak, studijsku čitaonicu s referentnom i zavičajnom zbirkom, čitaonicu tiska.

Novost u radu Knjižnice su i dva mjesta za pretraživanje interneta te jedno za pretraživanje računalne baze kao i filmska zbirka.

Preseljenjem su sadržaji Knjižnice obogaćeni novima te je za očekivati da će sve dobne skupine korisnika imati dobrobiti od ovoga projekta.

Većina navedenih projekata financijski je poduprta najvećim dijelom od svojih osnivača, uz sufinanciranje Ministarstva kulture Republike Hrvatske i Primorsko-goranske županije.

Ostvarena je vrlo dobra suradnja između Gradske knjižnice Rijeke kao matične županijske knjižnice i svih čimbenika uključenih u realizaciju projekata.

Dinamizam realizacije navedenih projekata stvara dojam pozitivnog natjecateljskog ozračja među jedinicama lokalne samouprave a očekuju se i drugi u narednom razdoblju: novi prostor knjižnice u Crikvenici, proširenje prostora knjižnice u Lošnju, uređenje prostora i otvaranje knjižnice u Jelenju te kao središnji događaj - početak izgradnje nove zgrade Gradske knjižnice Rijeke, nadamo se, u prvoj polovici 2009. godine.

*Ljiljana Črnjar, dipl. knjiž.
Gradska knjižnica Rijeka*

5. SAVJETOVANJE ZA NARODNE KNJIŽNICE U REPUBLICI HRVATSKOJ

Narodne knjižnice za sadašnjost i budućnost:
koncepti – arhitektura – tehnologija,
Lovran, Hotel Excelsior, 3. - 6. 10. 2007.

U Lovranu je od 3. do 6. listopada 2007. održano 5. savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj Narodne knjižnice za sadašnjost i budućnost: koncepti – arhitektura – tehnologija koje se, kao što naziv kaže, bavilo temama planiranja, projektiranja, izgradnje i primjene novih tehnologija u ozračju brzih promjena i tehnološkog razvoja koje se odražava i na djelatnost narodnih knjižnica.

Organizatori skupa bili su Gradska knjižnica Rijeka kao domaćin, Hrvatsko knjižničarsko društvo; Sekcija za narodne i školske knjižnice te Nacionalna i sveučilišna knjižnica.

Savjetovanje se odvijalo kroz pozvana izlaganja i prezentacije, prijavljena izlaganja i prezentacije, predstavljanja pojedinačnih projekata na posterima, te posterima projekata po svakoj županiji.

Savjetovanje su pozdravili gradonačelnik Rijeke mr. sc. Vojko Obersnel, zamjenica župana Primorsko-goranske županije Nada Turina-Đurić, predsjednica Hrvatskog knjižničnog vijeća Davora Bastić, predsjednica Hrvatskog knjižničarskog društva Zdenka Sviben, te u ime glavnog ravnatelja Nacionalne i sveučilišne knjižnice, tadašnja savjetnica za narodne knjižnice Jadranka Slobodanac.

Savjetovanje je otvorio ministar kulture mr. sc. Božo Biškupić koji je, nakon pozdravne riječi, u izlaganju naslovljenom Kako smo mijenjali knjižnični zemljovid Hrvatske. Za boljitak hrvatskoga knjižničnog sustava, nadahnuto iznio viziju i smjernice Ministarstva prema narodnim knjižnicama. Njegovo poznavanje problematike, entuzijizam i duhovitost ostavili su dubok dojam na sve sudionike.

Slijedila su pozvana izlaganja naslovljena Realizirani i planirani projekti gradskih knjižnica od 2000. godine: dijalog knjižničar-arhitekt-osnivač kojima su predstavljeni projekti velikih gradskih knjižnica: Rijeke, Šibenika, Pule i Karlovca te potom, u bloku

Uzduž i poprijeko po Hrvatskoj: veliki i mali projekti narodnih knjižnica od 2000. godine, niz drugih projekata narodnih knjižnica: Novog Vinodolskog, Bakra, Viškova, Bribira, Čavala i Krka u Primorsko-goranskoj županiji te u ostalim županijama: Požege, Virovitice, ogranaka u mreži splitske i pulske gradske knjižnice i dr.

Prezentacije i izlaganja pokazala su značajan pomak u standardima prostornih uvjeta narodnih knjižnica u odnosu na proteklo razdoblje.

Drugi dan Savjetovanja, u bloku Sinteze, trendovi, istraživanja, primjeri dobre prakse, svoja su viđenja teme iznosili pozvani izlagači iz Hrvatske, Finske, Slovenije i Engleske.

U popodnevnom dijelu nazvanom Gradili smo, gradimo knjižnice predstavljeno je nekoliko pojedinačnih projekata knjižnica iz Ogulina, Solina, Iloka, Vukovara, Verude, Drenovaca, Osijeka i Beograda te jedinstveno grafički oblikovani poster na kojima su

prikazani projekti novoizgrađenih, rekonstruiranih i novoopremljenih narodnih knjižnica u svim hrvatskim županijama koje su sadržajno priredili voditelji županijskih matičnih službi a Gradska knjižnica Rijeka formalno oblikovala.

Prema rezultatima ankete, najboljim je proglašeno izlaganje Milivoja Zenića, ravnatelja šibenske knjižnice a najbolji je bio poster Renate Banožić, ravnateljice iločke knjižnice.

U radu Savjetovanja sudjelovali su, osim knjižničara, arhitekti, sociolozi, tehnolozi i političari; ukupno 156 sudionika iz Hrvatske, Slovenije, Srbije, Bosne i Hercegovine, Finske, Engleske, Austrije i Švicarske.

Medijski pokrovitelj bio je Novi list, a o radu Savjetovanja izvijestili su i drugi tiskani i elektronički mediji kao i domaći i strani web portali.

Sponzori su se također predstavili na prigodnoj izložbi vezanoj za nove tehnologije i opremu knjižnica, primjenu RFID tehnologije i opreme za digitalizaciju knjižnične građe.

U radnim materijalima sudionici su dobili dvije novoobjavljene publikacije: Programsku osnovu za novu zgradu Gradske knjižnice Rijeka na Klobučarićevo trgu: projektni zadatak za idejno rješenje i Grad i knjižnica: projekt nove gradske knjižnice u Rijeci kojom se predstavlja i promovira projekt i novi vizualni identitet Gradske knjižnice Rijeka.

Posljednji dan Savjetovanja sudionici su posjetili nove prostore narodnih knjižnica u Bakru, Novom Vinodolskom i Bribiru, uz stručno vodstvo i veliki angažman ravnateljica tih triju knjižnica, naših kolegica Dolores Paro-Mikeli, Barbare Kalanj-Butković i Ivanke Pavlić kao i čelnika njihovih gradova i općine koji su zajednički sponzorirali ručak za sve sudionike. Valja istaknuti i ljubazno domaćinstvo Općine Lovran koja je sponzorirala koktel dobrodošlice, uz pozdravne riječi načelnika Emila Gržina i nastup grupe Putokazi.

Web stranica Savjetovanja i dalje je dostupna na: www.gkri.hr/savjetovanje.

Biserka Šušnjić
viša savjetnica Agencija za odgoj i obrazovanje

KNJIŽNIČNI ODGOJ I OBRAZOVANJE U NASTAVNOM PLANU I PROGRAMU OSNOVNE ŠKOLE

U Nastavnom planu i programu za osnovnu školu iz 2006. godine prvi put je odgojno-obrazovni rad koji ostvaruje školski knjižničar dobio svoj naziv i zasebno mjesto, neovisno o bilo kojem nastavnom predmetu, ali s neophodnom kroskurikularnom korelacijom i različitim mogućnostima interdisciplinarnog ispreplitanja.

Radi se o programu Informacijska pismenost i poticanje čitanja, koji dobro osposobljenom knjižničaru svojom prilagodljivošću omogućuje da školska knjižnica bude informacijsko, medijsko i komunikacijsko središte škole, naravno, pod uvjetom da standardi prostora i opreme odgovaraju potrebama. Takva knjižnica bit će potpora za nastavne i izvannastavne aktivnosti, za kvalitetno provođenje slobodnog vremena učenika, za istraživačko učenje, kritičko razmišljanje, razvoj kreativnosti, socijalnih vještina učenika, a svojim ugodnim ozračjem uvelike će pridonijeti da se svi u školi osjećaju dobro.

Cilj programa prvenstveno je da osigura pristup izvorima informacija i znanja te tako omogući učeniku aktivno učenje, ali osobito se naglašava i poticanje kreativnosti u svakoj prilici te potreba da se odgoje učenici koji će uživati u čitanju i koji će biti spremni cijeloga života čitati da bi učili i bili aktivni članovi demokratskog društva.

Školski knjižničar najvažniji je za uspješno ostvarenje ovoga programa. Kao suvremeno obrazovan profesionalac, on je vješt komunikator između korisnika i knjižničnih informacijskih izvora, dobro poznaje korisničke potrebe i potiče samostalnost učenika i kreativna rješenja. Prihvaća učenike i učitelje te roditelje kao partnere na zajedničkom poslu i koristi se prednostima timskog rada.

Knjižnica može biti metodičko središte škole za metode djelotvornog učenja, kojima je cilj uspjeh za svakoga učenika. To su, npr. istraživanje, rješavanje problema, informacijska pismenost (razumijevanje i uporaba informacija - klasični izvori, suvremena

tehnologija), stvaralačko i kritičko mišljenje; cjeloživotno učenje (snalaženje u knjižnicama, elektroničkim bazama podataka ...)

Jedan od bitnih razloga za programske promjene u osnovnoj školi bio je opći dojam o preopterećenosti učenika.

Timskim radom postiže se bolja povezanost u kraćem vremenu, a sljedeće aktivnosti osobito su prikladne za uključenost knjižničara:

- zajedničko planiranje tema
- realizacija nastavnog sata sa zadanom temom
- izrada referata ili uradaka o zadanoj temi
- provođenje projekata
- uvodni satovi iz pojedinih predmeta, tema ili cjelina
- organiziranje predavanja i radionica za učenike, učitelje ili roditelje...
- satovi sinteze iz pojedinih cjelina i prezentacija projekata.

Knjižnične djelatnosti su:

1. Neposredna odgojno-obrazovna djelatnost
2. Stručno-knjižnična djelatnost
3. Kulturna i javna djelatnost

Pravo na informacije i zadaća knjižnice da osigura pristup izvorima informacija (intelektualno i fizički) temelj su knjižničnog odgoja i obrazovanja.

Odgojno-obrazovne zadaće mogu se ostvariti ili izravno (korisnik – knjižničar), ili neizravno (suradnja u pripremi i ostvarenju odgojno-obrazovnih aktivnosti).

Knjižnica će poslužiti kao izvor informacija za:

- Referate, seminarske radove, domaće zadaće, veće projekte
 - Predavanja i radionice za učitelje i roditelje
 - Radionice za djecu s teškoćama u čitanju i pisanju
- Programe grupa slobodnih aktivnosti (voditelji drugi učitelji).
- Najčešći oblici aktivnosti su:
- Radionice (skupine učenika, razredni odjeli, individualno, učenici s posebnim potrebama)
 - Nastavni dan u školskoj knjižnici
 - Izložbe, preporučni popisi

- Susreti sa zanimljivim osobama
- Predavanja, tribine, radionice za učenike i / ili roditelje, predstavljanje knjiga
- Čitateljski klubovi
- Projekti

Mnoga dječja prava mogu se ostvariti uz pomoć knjižnice, kao npr.:

- Pravo na obrazovanje, pristup informacijama, izražavanje mišljenja i osjećaja, odlučivanje
- Informiranje o pravima i zaštiti prava
- Pravo na predlaganje i izbor sadržaja, metoda i oblika rada

Osnovna je zadaća knjižničnog odgoja i obrazovanja: poticati potrebu za pisanim izvorima i ostalim vrstama knjižnične građe, razvijati čitalačke vještine i navike te osnove informacijske pismenosti i informacijske vještine koje su preduvjet za učinkovito pretraživanje informacija. U svemu je iznimno važna svijest o informacijskim i čitateljskim potrebama.

Na području razvoja samostalnosti učenika knjižnica će dati osobit doprinos kroz:

- Snalaženje u uporabi informacijskih izvora
- Poznavanje knjižnica (građa, klasifikacijska načela, katalozi, bibliografije, referentne zbirke...)
- Čitateljske vještine
- Informacijsku pismenost
- Odgoj budućeg građanina, koji je: aktivan, obrazovan, humanist, komunikacijski vješt, poznaje prava – preuzima odgovornost, društveno aktivan.

Knjižnična informacijska znanja treba planirati i programirati s drugim područjima u nastavnom planu i programu, pratiti ostvarenje, vrjednovati rezultate i ugraditi ih u nove planove. Na temama iz područja informacijskog odgoja i obrazovanja treba omogućiti učenicima da steknu znanja, sposobnosti, vještine, stavove i vrijednosti kao temelj za učenje cijeloga života. Odabiru se metode poučavanja koje aktiviraju učenike i omogućuju izbor (učenje na informacijskim izvorima, projektna metoda, istraživačko učenje, višesmjerna komunikacija ...).

Timski rad s učiteljima i učenicima u planiranju, provođenju, bilježenju i vrjednovanju projektnog ciklusa obrazovanja osigurat će međupredmetno povezivanje, uporabu različitih medija...-istraživačko učenje pretpostavlja informacijsku pismenost.

Realizacija programa knjižničnog odgoja i obrazovanja za knjižničara podrazumijeva slobodan izbor broja i redoslijeda tema, ovisno o sposobnosti i znanju učenika i o uvjetima rada, ali način realizacije treba aktivno uključivati učenike, poticati njihovu znatiželju i kreativnost. Sadržaji programa mogu se izvoditi u školskoj knjižnici, informatičkoj učionici, razredu, višenamjenskom ili nekom drugom prostoru u školi ili izvan nje.

Vrjednovanje i samovrjednovanje ostvarenja programa za knjižničara znači provjeru koliko je uspio biti knjižničar koji poticajno djeluje na razvoj učenika, koliko učenik ima potrebu učiti, razvijati svoje mogućnosti i zadovoljavati svoje interese te je li i koliko pridonio učenikovoj pozitivnoj slici o sebi.

Tijekom razumijevanja odgojno-obrazovnog procesa postavljaju se pitanja:

- Jesu li planirani zadaci u funkciji zadovoljavanja potreba i interesa učenika, razvojno orijentirani (socijalizacija, emocije, kreativnost ...)?
- Kako su zadaci operacionalizirani (izgradnja samopouzdanja; imati potrebu učiti...)?
- Kakvo je okruženje (poticajno, razvojno; kakva su sredstva i pomagala pripremljena, koliko su ih učenici iskoristili, jesu li poticani da ih iskoriste..)?
- Jesu li poruke jasne, a verbalna i neverbalna komunikacija usklađene?
- Kakav je odnos prema učeniku (odgovara li se na napredak učenika JA-porukama)? – razine: učitelj, učenik; poticanje učenika na suradnju; pitanja otvorenog tipa, problemska pitanja.

Proces učenja treba učiniti vidljivim, tj. dokumentirati ga, da učenik dokumentira promjene: što mu je važno, što je naučio, da vodi otvorene bilješke jer to sve utječe na njegovu sliku o sebi.

Ako učenik rješava probleme, ako mu učitelj daje mogućnost da sam rješava probleme i ako mu daje individualizirane povratne informacije, razvijat će samopoštovanje.

Upotrijebljeni materijali procjenjuju se prema:

- Otvorenosti
- Primjerenosti (preteško / prelagano)
- Raznovrsnosti
- Količini

Kvaliteta komunikacije vrjednuje se i pojedinačna i grupna: kako se surađuje, tko je izvor informacija – učitelj, učenici međusobno...)

- Vještina učenika u komunikaciji: infomiraju li se međusobno, pitaju li, zaključuju li, rješavaju li probleme?

- Potiče li nastavnik komunikaciju, usmjerava li učenika prema učeniku; koliki je postotak uključenosti učenika - je li netko zane-maren, neaktivan?

- Kakav je emocionalni aspekt komunikacije: JA-poruke (pre-poznaje se odnos nastavnika prema učeniku, npr. "Jako sam zadovoljan!", "Što misliš da bi još mogao napraviti? Ja sam zadovoljna, jesi li ti zadovoljan? (NE: to nisi ...DA: to jesi ..., a možeš li još ...)

- Uvažavaju li se inicijative i mišljenja učenika? (poticanje)
- Uvažavaju li se potrebe? (kreativno ih zadovoljiti!)

Procjena kvalitete počinje operativnim i zornim određivanjem ciljeva i očekivanja s obzirom na sadržaje, razine obrade, vještine i sposobnosti. Očekivanja trebaju biti opisana aktivnostima učenika koje se mogu izravno pratiti i mjeriti.

Program knjižničnog odgoja i obrazovanja temelji se na načelima suradnje, timskoga planiranja i ostvarenja zadaća, a pretpostavka je osiguranje standarda prostora, opreme i radne norme profesionalnog knjižničara. Kroz rad na izvorima učenici se osamostaljuju i osposobljuju za cjeloživotno učenje.

Literatura:

- Čitanje i pisanje za kritičko mišljenje, 2006. – program edukacije
- Nastavni plan i program za osnovnu školu, Zagreb : Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa RH, 2006.
- Znanjem do znanja : prilog metodici rada školskoga knjižničara / J. Lovrinčević, D. Kovačević, J. Lasić-Lazić, M. Banek- Zorica. Zagreb, Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu, 2005.

*Ivana Vladilo, stručna suradnica savjetnica
Strojarska škola za industrijska i obrtnička zanimanja Rijeka*

*Josip Rihtarić, stručni suradnik mentor
2. osnovna škola Varaždin*

HRVATSKA MREŽA ŠKOLSKIH KNJIŽNIČARA

1. Školsko knjižničarstvo – sublimacija knjižničarskih znanja i vještina

U suvremenom promišljanju knjižničarstva kao praktične djelatnosti i zanimanja, još su samo školski knjižničari oni koji u svom opisu poslova imaju obuhvaćene apsolutno sve aspekte struke. Oni moraju biti jednako vrsni u provođenju nabavne politike, organizaciji knjižničnih zbirki, klasifikaciji i katalogizaciji, predmetnom označivanju, pripremanju i osiguravanju dostupnosti izvora informacija, izgradnji multimedijske i elektroničke zbirke, promicanju čitateljskih navika i pismenosti općenito, educiranju u informacijskim i informatičkim vještinama. Uz to organiziraju i provode javnu i kulturnu djelatnost, kroz aktivnosti školske knjižnice promiču školsku ustanovu. No, najveći dio obveza školskog knjižničara, s najvećim postotkom u radnoj normi jest neposredna odgojno – obrazovna djelatnost tj. izravan rad s učenicima (koji, usput, nisu jedini korisnici školske knjižnice).

Prema važećim hrvatskim zakonima i pravilnicima u svim navedenim poslovima školskom je knjižničaru predviđena podrška kroz savjetodavne službe koje prate i nadgledaju pojedine segmente njegovoga rada. Agencija za odgoj i obrazovanje prati odgojno – obrazovne, a mreža matičnih službi županijskih gradskih knjižnica, stručne knjižničarske poslove. Stručno usavršavanje školskih knjižničara provodi se organizirano, kroz stručno okupljanje u županijskim stručnim vijećima, ali i kroz različite oblike edukacija koje provode matične službe, regionalna knjižničarska društva, Centar za stalno stručno usavršavanje te posebno individualnim naporima u praćenju novina samih knjižničara.

UDK 02 Repozitorij – Hrvatska mreža školskih knjižničara, nastao je upravo na tragu razmišljanja o mjestu susreta svih školskih knjižničara, prostoru na kojem bi svoj rad učinili javno vidljivim, na kojem bi razmjenjivali iskustva dobre prakse, obavijesti i novosti vezane uz struku i u interesu struke, uvijek imajući na umu spomenute specifičnosti školskog knjižničarstva i promjene koje se na sam posao nužno prenose kako kroz reformu školstva općenito tako i kroz razvoj i mijene same informacijsko – informatičke tehnologije.

I dok smo se, ne tako davno, zalagali najprije za: računalo u svaku školsku knjižnicu, zatim: internet u svaku školsku knjižnicu, danas smo puno bliži upravo temi suradnje u informacijskom društvu čijim smo ravnopravnim članom postali.

2. Nova tehnologija – nov način rada

Govoreći o IKT-u (informacijsko komunikacijskim tehnologijama) još uvijek rado govorimo o "novom mediju". Skloni smo još uvijek govoriti i o "novim tehnologijama" iako su globalno odavno to prestale biti. Zašto nam treba taj atribut "novo"? Možda zbog alibija? Novim najčešće zovemo nešto nam potpuno ili djelomično nepoznato, prema čemu osjećamo otpor koji je obično samo prikriveni strah od vlastite nekompetencije u uporabi tog novog. Sjetimo se revolucionarnih tehničko-tehnoloških otkrića. Sva su redom dočekana sa zadržskom i dugo im je trebalo da uđu u svakodnevni život. Računalo, a zatim internet, taj put prelaze u najkraćem mogućem vremenu u odnosu na sve prethodne "novine".

Sadržaj novog medija je uvijek prethodni medij, kaže McLuhan. Svaki novi medij pokušava korisnike uvjeriti da im nudi izravnije iskustvo od prethodnog, ili kako slikovito objašnjava Arjen Mulder: Fotografija je u redu, ali film je pomična slika; film je u redu, ali televizija prenosi događaje uživo; TV je u redu, ali web je interaktivan...

Ne čudi onda da se svi dosadašnji mediji danas konvertiraju u digitalnu domenu, iako analogni i dalje postoje. Računalo tako postaje meta-medij tj. zbirka koja u sebi sadrži sve druge zbirke, jer računalnim jezikom koji rabi samo dva znaka (0 i 1) omogućeno je najraznovrsnijim sadržajima da budu zajedno pohranjeni i prikazani u istom računalu. (prema Uzelac)

3. Školska knjižnica središnje mjesto učenja

Primjenu informatičke kao informacijske tehnologije u knjižnicama, pa i školskima, možemo promatrati kroz dvije faze, a trenutno bismo trebali govoriti o trećoj. U prvoj smo fazi bili usmjereni na procese automatizacije vlastitog poslovanja, u drugoj fazi krećemo u procese umrežavanja i međusobne suradnje, a danas, pojavom web 2.0 tehnologije te društvenog softvera, možemo i u školskom knjižničarstvu, možda skromno, ali ipak najaviti suradnju na višoj razini.

U školskim knjižnicama još je, nažalost, puno neodrađenog i u prvoj, a kamoli u drugoj i nama tek nadolazećoj trećoj fazi, naime, još nam je previše toga "novo".

I dok bi se druge knjižnice mogle naći u izvanrednoj situaciji jer nove tehnologije otvaraju i drugim strukama mogućnost ponude usluga koje su do sad bile knjižnična ekskluziva, držimo da su upravo školske knjižnice u prednosti jer, one su najmanje samo posrednici informacija, one su nezaobilazno mjesto u izgradnji znanja iz informacija. Prilika je to, da uobičajenu sintagmu "školska knjižnica kao informacijsko središte škole" proširimo i redefiniramo, možda u "školska knjižnica središnje mjesto učenja" ili "školska knjižnica središte školskog znanja".

Školska knjižnica prava je Gormanova "postojana knjižnica: u kojoj tehnologija i tradicija moraju biti uravnotežene" Ona nikada neće biti virtualna, digitalna ili knjižnica bez zidova. Ona će uvijek ravnopravno tretirati sve medije i o njima educirati korisnike, no, svakako će prigrliti sve što joj može poboljšati usluge i čime može ugoditi korisnicima.

Ako se internet danas promatra čak i kao svojevrsna "kolektivna inteligencija", a prema F. Mayoru to je "svjetsko pamćenje preoblikovano u elektronički oblik" (prema Uzelac), ako je računalo našim korisnicima po tehnološkoj uporabnoj složenosti ono što je nama tv-prijemnik, nema nam druge nego prihvatiti taj medij u svim njegovim pojavnim oblicima. Najlakše ćemo to učiniti međusobnom strukovnom suradnjom a oblici suradnje u informacijskom okruženju dnevno se povećavaju.

4. Naši koraci u izgradnji društvene mreže

Ključna riječ, kako osobnog tako i profesionalnog napretka, svakako je komunikacija. Školskoknjižničarska struka počela je jačati i osvješćivati se u trenutku kad je širom otvorila vrata svojih knjižnica ne samo korisnicima nego i kolegama, kad je počela pratiti što radi kolega u susjedstvu... Vječna knjižničarska samozatajnost konačno je prepoznata kao način stagniranja u struci, a ne vrlina. Progovoriti o sebi, svom radu, problemima i mogućim rješenjima postaje uobičajeni način konstruktivne komunikacije i stručnog napretka. I, dok smo to činili tek na 3 – 4 skupa godišnje, odjednom nam se, pokretanjem diskusijske grupe školskih knjižničara 2001. godine, pružila mogućnost svakodnevnog strukovnog komuniciranja. Put od diskusijske grupe do repozitorija bio je logičan i neizbježan.

Fenomen društvenih mreža naročito pogoduje knjižničarima. Informacijski i informatički osviješteni, ali često previše sami u svom radnom okružju, bez mogućnosti pravog kontakta s kolegama iz struke u tijeku radnog dana, prigrlili smo virtualnu komunikaciju, naročito onu koju nam je ponudila web 2.0 tehnologija, kojom imamo mogućnost aktivne izgradnje društvene mreže u kojoj sudjelujemo.

Njome zadovoljavamo brojne svoje potrebe te ubrzano i kvalitetno gradimo svoju struku. Ponajprije zadovoljavamo svoju potrebu za razmjenom primjera dobre prakse, za uspoređivanjem načina rada, za ohrabrivanjem, poticanjem i usmjeravanjem. Riječju, kroz društvene mreže osnažujemo osjećaj pripadnosti struci.

5. Od potrebe za repozitorijem preko izgradnje portala prema uspostavi društvene mreže

Budući da se funkcija školskih knjižnica zadnjih godina drastično mijenja (participiranje u izgradnji društva znanja, uporaba IKT-a...) zbog vanjskih i unutarnjih promjena, radi podizanja kvalitete rada najpotrebnije nam je biti stalno u tijeku s primjerima dobre prakse. Nažalost, školske knjižnice u Hrvatskoj ne prednjače u uporabi IKT-a jer još uvijek velik broj školskih knjižničara nema u svojim školskim knjižnicama računala s pristupom internetu – koliko zbog objektivnih okolnosti ili nerazumijevanja nadređenih, toliko i zbog subjektivnih otpora. Ipak, unatoč tim nedostacima, mnogi su školski knjižničari prigrllili informacijsku i informatičku tehnologiju te se sve više njima služe u svom školskoknjižničarskom poslu.

Zadnjih godina počeli su dokumentirati sve više svojih primjera dobre prakse služeći se računalima i perifernim računalnim jedinicama. Te svoje radove, ponajprije primjere dobre prakse, počeli su učestalo razmjenjivati, bez naknade, korištenjem CD-ova i memorijskih štapića. U sadržajno, pedagoško, metodičko i tehničko oblikovanje često je uloženo puno intelektualnog angažmana, kreativnosti, znanja i vremena u svim fazama, od planiranja do realizacije i bilo bi neekonomično kad se takvim primjerima dobre prakse ne bi mogli okoristiti i kolege, najbolje je iskoristiti ih višekratno.

Da bi nam radovi bili lako dostupni, potrebno je bilo objediniti radove i informacije o radovima na jednom mrežnom mjestu s kojeg će ih moći preuzimati svi školski knjižničari.

Ono što se nalazilo na računalima pojedinih školskih knjižničara trebalo je prenijeti na zajednički, udaljeni mrežni poslužitelj, kako bi svi ti radovi postali objedinjeni i svima dostupni u svakom trenutku s bilo kojeg mjesta s kojeg se može pristupiti internetu.

Željeli smo napraviti takav repozitorij da na nj može smjestiti svoj rad i onaj suradnik koji se ne zna služiti HTML-om, da precacivanje datoteka na udaljeni mrežni poslužitelj mora biti toliko jednostavno, kao što je jednostavno odabrati particiju i direktorij na koji se datoteka pohranjuje. Željeli smo da se prilikom precacivanja datoteka ne gubi mnogo vremena, ne ispunjava zamorne, iscrpljujuće formulare, posebice takve kod kojih se podatci izgube u slučaju prekida mrežne veze.

S druge strane, s pozicije posjetitelja, datoteke moraju biti kvalitetno i iscrpno opisane kako bi se do željenog izbora moglo doći postavljanjem kompleksnih upita poput ograničavanja izbora po godinama, autorima, vrstama datoteka, sadržaju, ključnim riječima... Potrebno je imati mnogobrojne preglede poput najnovijih, najbolje ocijenjenih, najposjećenijih, najpreuzimanijih datoteka, preglede po sadržaju (predmetu), ključnim riječima...

I za suradnike i za posjetitelje važno je da repozitorij bude jednostavan i pregledan, bez i jedne suvišne poveznice koja bi odvlačila pozornost. No, isto tako, i suradnici i posjetitelji trebaju u što manje koraka doći do bilo koje stranice na mrežnom sjedištu slijedeći jednostavnu i logičnu organizaciju stranica.

Takve je zahtjeve veoma teško ostvariti – imati u isto vrijeme asketski jednostavno sučelje te omogućiti na jednostavan, kratak i precizan način dolaženje do bilo koje željene stranice te ponuditi detaljan pregled svih postojećih datoteka i članaka.

Repozitorij školskoknjižničarskih radova zamislili smo ponajprije kao nastavak razmjene radova koje ionako razmjenjujemo pomoću CD-ova ili memorijskih štapića, samo što ih u ovom slučaju ne bismo pohranjivali na vanjske medije, već na jedno mrežno mjesto. U našem se slučaju radi o strukovnom repozitoriju pri čemu smo međusobno u ravnopravnom, a ne u hijerarhijskom odnosu, bilo bi neprimjereno pojedincima među nama dati urednička ovlaštenja ili taj dio posla profesionalizirati, jer nema kompetentnijih osoba od nas samih koje bi bolje mogle ostvariti naše želje i zamisli, a nemamo niti novaca za plaćanje takvih profesionalaca.

Odlučili smo se za pristup u kojem nema hijerarhije, u kojem su svim suradnicima dostupni svi dijelovi repozitorija, pri čemu svaki suradnik može promijeniti svaki dio, ali također i svaki suradnik ili skupina suradnika može iz cijele baze izrađivati svoje "uredničke bibliografije", pregledne stranice i sl.

Glede postupka prebacivanja, označivanja i opisivanja datoteka, odlučili smo se za inačicu u kojoj svaki suradnik može u potpunosti samoarhivirati svoj (ili tuđi) rad u svim njegovim dijelovima sukcesivno ili parcijalno, a taj posao može napraviti i više suradnika kroz međusobnu suradnju. Radi se na način da sve ono što nedostaje ili nije ispravno napravljeno može popraviti bilo koji drugi suradnik, čime je osigurana brzina i efikasnost, a ako netko

ne želi dio posla prepustiti drugim suradnicima, taj dio posla uvijek može rezervirati za sebe stavljanjem prikladne napomene. U ovom trenutku još nismo predvidjeli postupak arhiviranja ponuditi korištenjem kompleksnog formulara iz dva razloga. Prvo, postoji velika odbojnost u zajednici prema ispunjavanju anketa i formulara. Drugo, još uvijek radimo na svim elementima opisivanja i označivanja datoteka i članaka, pa bi i takav formular bilo potrebno povremeno mijenjati.

Ovakvim pristupom – izgradnjom repozitorija na temelju ravnopravnosti i suradnje umjesto imenovanja uredničkih odbora i uspostavljanja hijerarhije ovlasti te zaštitom autorskih prava po licencama GNU GPL i Creative Commons, ne samo da ostvarujemo načela demokratičnosti i osiguravanja pristupa informacijama za sve članove zajednice, već smo i na tragu najnovijih i najuspješnijih trendova u mrežnoj suradnji.

6. MediaWiki kao softverska platforma UDK 02

Razmišljajući o tehničkoj strani, od početka smo planirali pokrenuti mrežno sjedište na takvoj platformi koja će omogućiti postupan rast i širenje bez programskih ograničenja, sustav za upravljanje sadržajem temeljen na bazi podataka. Načelno smo se dogovorili da sustav za upravljanje sadržajem izaberemo među nekima od ponuđenih "besplatnih" softvera, odnosno onih otvorenog koda. Odredili smo kriterije koje potencijalni sustav za upravljanje sadržajem mora imati te smo prema tim kriterijima došli do užeg izbora potencijalno zanimljivih programa koji bi mogli biti softverska platforma za repozitorij knjižničarskih radova, a kasnije i za portal školskog knjižničarstva.

Usporedbom karakteristika dvadesetak programa, odlučili smo se za MediaWiki jer je ispunio većinu kriterija, a ponajviše stoga što je najmanja razlika u očekivanoj razini informatičkog predznanja između "običnog" suradnika i "administratora". Jedan od važnijih kriterija jest i taj što program omogućuje izgradnju višejezičnih, ali koordiniranih sjedišta, čime se stvara pretpostavka za izgradnju međunarodnog višejezičnog repozitorija školskoknjižničarskih radova. Manjkavost je programa, međutim, u nedostatku karakteristika društvenih mreža što će, ipak, nadamo se, uskoro biti nadoknađeno raznim dodatcima.

Premda je Wiki svjetski trend i svjetski fenomen, premda smo očekivali najviše problema u svladavanju arhitekture repozitorija, odnosno cjelokupnog mrežnog sjedišta, početna iskustva ukazuju na činjenicu da problemi nisu te naravi već u korištenju Wikija kao takvog. Naime, najveći su problemi mnogim suradnicima u snalaženju među izbornicima (koji su tipizirani), u korištenju kartica "uredi", u strahu da se nešto ne pokvari ili uništi i sl. Bez obzira na to javljaju li se ti problemi zbog različite razine informatičkog predznanja, odnosno zbog nenaviknutosti na Wiki, ili zato što Wiki ipak nije još uvijek to što bi trebao biti – brz i lagan za svladavanje i korištenje, zaključujemo da je za korištenje i ovog jednostavnog i brzoučućeg programa najbolje upotrijebiti radionice u informatičkim učionicama i neposredno uputiti suradnike u način suradnje, posebice i zato jer se pokazalo da se suradnici ne vole koristiti stranicama pomoći, da njih najradije preskaču i na računalu najviše vole učiti metodom pokušaja i pogreške, a tijekom radionica voditelja uvijek mogu neposredno pitati za razjašnjenje bilo kakve nejasnoće pa je učenje mnogo brže i efikasnije. Ipak, nadamo se da će se trend širenja wikija nastaviti te da će sve više suradnika imati sve manje problema vezanih uz korištenje wiki sintakse.

Krenuli smo s razmišljanjem o repozitoriju digitalnih i digitaliziranih školskoknjižničkih radova (te taj projekt nazvali "UDK 02"), ali smo od početka predvidjeli mogućnost portalizacije mrežnog sjedišta, to jest da www.knjiznicari.hr postane polazna točka svim hrvatskim školskim knjižničarima za različite sadržaje, a ne samo pristupno mjesto do repozitorija. S obzirom na to da smo se odlučili za program MediaWiki čijim je korištenjem istih postupaka i tehnika moguće uvrstiti datoteku u repozitorij i napisati članak, nije bilo nikakve potrebe od početka ograničavati prinos suradnika na "punjenje" repozitorija datotekama, a kako je jedno od dogovorenih načela bilo da se omogući preoblikovanje mrežnog sjedišta prema iskazanim željama i potrebama suradnika, od samog se početka paralelno gradi portal školskog knjižničarstva i repozitorij knjižničkih radova koji, zahvaljujući mrežnoj suradnji i međusobnim kontaktima, polako, ali sigurno prerasta u društvenu mrežu.

7. Ograničenja i njihova rješenja

Stvaranjem repozitorija školskoknjižničarskih radova započeli smo ujedno i sa stvaranjem društvene mreže školskih knjižničara, koja se temelji na zajedničkoj profesiji i razmjeni primjera dobre prakse, za razliku od, primjerice, društvenih mreža koje se temelje na razmjeni glazbe, fotografija ili stvaranja partnerskih veza.

Osim na odobravanje, ponekad smo nailazili i na nerazumijevanje te dobivali primjedbe, primjerice, da sadržaj nije dobro organiziran, da se bez jasnog kriterija prikupljaju radovi različite kvalitete, da se mrežno sjedište stalno nalazi u fazi nedovršenosti, da svi dokumenti nisu pouzdani, da nije razvidna razlika između osobnog stajališta i službene dokumentacije i sl.

Sve su te primjedbe točne, međutim sve imaju svoje opravdanje.

Sjedište je onoliko dobro organizirano koliko ga takvim učine njegovi autori koji su ujedno i korisnici. Upisivanjem predmetnica, odnosno ključnih riječi, usvojili smo sustav tagiranja (umjesto klasificiranja) koji definitivno nije toliko precizan i kvalitetan kao različiti sustavi za označavanje i klasificiranje sadržaja. Međutim u praksi se pokazalo da je tagiranje mnogo efikasnije, brže i jednostavnije od klasificiranja. Ovaj projekt temelji se na volontiranju školskih knjižničara, a nije napravljen uz profesionalnu potporu. Ali i kao takav uvijek omogućuje bilo komu drugomu da objavljenim radovima pristupi kao građi koja se može (ili tek treba) obraditi određenim knjižničarskim klasifikacijskim postupkom. Klasifikacija nije onemogućena, njome se može pozabaviti svaki suradnik, jedino što je ona zahtjevnija i traži ulaganje mnogo više vremena i intelektualnog napora, a čega nemamo uvijek u izobilju u svom slobodnom vremenu.

Kriteriji za prikupljanje radova su jasni – prikuplja se SVE što su napravili školski knjižničari i što je napravljeno za školske knjižničare, uz uvjet da se time ne krše ničija autorska prava. Budući da su po tom kriteriju dobrodošli svi, nismo nakladnici i ne činimo izbor najkvalitetnijih radova, već prikupljamo sve, ali zato svatko može na temelju tih radova načiniti svoj izbor, staviti se u ulogu urednika i napraviti selekciju najboljih radova te ih adekvatno prezentirati.

Službena sjedišta i publikacije su dobre i nužne. Ovaj ih projekt ni na koji način ne nastoji zamijeniti. Ne preklapaju se, naprotiv, na temelju uvida u prinose školskih knjižničara, nadležne osobe imaju uvid u djelovanje i potrebe školskih knjižničara, mogu lakše prepoznati i nastojati afirmirati knjižničare s dobrom praksom, mogu više djelovati u skladu s iskazanim potrebama knjižničara.

8. Planovi za budući rast naše društvene mreže

Web 2.0 osim wikija nudi bezbroj mogućnosti. Isprobati ih i vidjeti na koji način mogu još više obogatiti mrežnu suradnju školskih knjižničara, naš je trajni dobrovoljni zadatak.

Kako bismo rasteretili serverski prostor UDK 02 počeli smo koristiti različite servise za pohranu datoteka (Flickr, Slideshare) koje povezujemo sa sjedištem. Kako bismo korisnike repozitorija upoznali s tim servisima pokrenuli smo blog Knjižničari 2.0. Društveno označivanje ili tagiranje isprobali smo kroz jedan od najpoznatijih servisa del.icio.us, koji omogućuje ekonomiziranje elektroničkim adresama provjerenih izvora. Agregatore, servise koji omogućuju okupljanje različitih podataka, informacija i uputnica, isprobali smo korištenjem NetVibesa, pa je dovoljno otvoriti jednu korisničku stranicu i s nje imati pristup svim ostalim stranicama i servisima. Naravno, fenomene zvane Facebook i MySpace nismo mogli zaobići, i dok je prvi ozbiljniji i struci primjereniji, na drugom možemo razmahati svoju kreativnost i pokazati svoje neformalnije osobine.

Konačno, integracija svega spomenutog u UDK 02 naša je zadaća, a širenje suradnje školskih knjižničara na međunarodnu razinu, naša želja. Imamo što pokazati jedni drugima, imamo što naučiti jedni od drugih, zajedno smo jači!

Izvori:

- Uzelac, Aleksandra (2003) Utjecaj novih informacijskih tehnologija na kulturni razvoj: uloga virtualnih mreža
http://www.imo.hr/~sandra/docs/uzelac_doktorat.pdf (20.01.2008.)
(Arjen Mulder: Transmedia: From Simulation to Emulation, u Mediamatic Magazine, vol. 9#4 / 10#1,1999.)

Lovorka Ruck, dipl. knjiž.
Glazbena škola Ivana Matetića Ronjgova

RIJEČKA GLAZBENA IZDANJA

U posljednjem se desetljeću hrvatsko glazbeno izdavaštvo može pohvaliti s većim brojem naslova u odnosu na ranija vremena. Iako još uvijek zaostaje za naslovima s ostalih područja, napredak je vidan. Izneseno se odnosi kako na razne knjige o glazbi, tako i na notna izdanja. I zvučni zapisi s tzv. ozbiljnom glazbom hrvatskih autora te interpretacijama hrvatskih reproduktivnih umjetnika postaju sve brojniji. U okviru hrvatskog glazbenog izdavaštva riječki nakladnici također imaju značajno mjesto.

Namjera je ovog napisa kratak pregled glazbenih izdanja riječkog područja. Budući da se dio naslova uopće ne može nabaviti u nekoj od knjižara, već uglavnom samo kod nakladnika ili u nekoj od institucija-suizdavača, mislim da će pregled biti korisna informacija.

Tijekom 2006. godine objavljeno je 7 naslova, od kojih su 4 notna izdanja, jedno je monografija, a 2 su nosači zvuka. Ustanova "Ivan Matetić Ronjgov" objavila je notno izdanje *Od Učke do Trsata*, Skladbe za zborove autora Dušana Prašelja. Izdanje je tiskano povodom 75. obljetnice rođenja dirigenta i skladatelja Dušana Prašelja. Zbirku skladbi priredila je i uredila dr. Marija Riman, koja je i autorica teksta o D. Prašelj. Ističem da je dr. Riman sačinila i vrlo pregledan popis skladbi. Lekturu je izvršila mr. Kristina Riman, koja se u zbirci osvrnula i na tekstove koje je Prašelj uglazbljivao. Notografiju je napravila prof. Barbara Riman. Tehnički urednik bio je Dražen Zdelarec. Autorska zbirka sadrži 79 od ukupno 92 Prašeljeve skladbe, a radi se o izvornim radovima, obradama narodnih pjesama i harmonizacijama. Skladbe su namijenjene mješovitim, muškim, ženskim i dječjim zborovima, a cappella i uz instrumentalnu pratnju. Pozamašna autorska zbirka (429 stranica) sadrži i sažetke na engleskom, talijanskom i njemačkom jeziku. Ustanova "Ivan Matetić Ronjgov" objavila je 2006. godine još dva notna izdanja posvećena maestru Prašelj: *Trsatski spomen*, Kantata za zbor i recitatora uz instrumentalnu pratnju te *Bašćanska ploča*, Kantata za zbor, sole i recitatora uz instrumentalnu pratnju.

Oba notna izdanja sadrže glasovirske izvatke kantata. U kantati Trsatski spomen Prašelj je uglazbio istoimenu čakavsku poemu Daniela Načinovića, a koristi i koral Salve Regina Henri Du Monta iz 17. stoljeća. Uz glavni dio, notni tekst kantate (notografija Kristina Riman), tiskovina sadrži skladateljev životopis te podatke o skladbi (Lovorka Ruck). Urednica izdanja je L. Ruck, a tehnička urednica Doris Brusić. Djelo Trsatski spomen praižvedeno je 1997. u Trsatskom svetištu, a gotovo desetljeće kasnije objavljen je i glasovirski izvadak skladbe. U peterostavačnoj kantati Baščanska ploča D. Prašelj je uglazbio stihove Davida Kabalina (Az opat Držiha pisah se), Vladimira Nazora (Baška), Silvija Strahimira Kranjčevića (Pred kraljevskom pločom u Baški), vlastiti tekst (Molitva sv. Lucije) te ulomke glagoljskog spomenika. Urednica izdanja je L. Ruck (koja je napisala i životopis skladatelja te tekst o kantati), kantatu je notografirala Kristina Riman, a tehnička je urednica Doris Brusić. Kantata Baščanska ploča praižvedena je 2000. godine, pokraj Crkve sv. Lucije u Jurandvoru, prigodom proslave 900. obljetnice nastanka istoimenog glagoljskog spomenika. Objavljivanje sva tri naslova Ustanove "Ivan Matetić Ronjgov" pomogla je Primorsko-goranska županija.

Katedra Čakavskog sabora Opatija objavila je kantatu Jubilate Borisa Papandopula povodom 100. obljetnice njegova rođenja. Tiskana je partitura kantate koja je skladana za tenor solo, obou, 2 trube (in B), 2 timpana i gudački orkestar. Papandopulo je kantatu Jubilate skladao u čast proslave 750 godina prisutnosti "Male braće" u Dubrovniku. Djelo se sastoji od dva dijela: Blagoslov sv. Franje brata Leona te Kajanje Isusu sv. Franje Asiškoga. Tiskovinu su uredile Diana Grgurić i Marija Trinajstić. Izuzev partiture, izdanje sadrži tekstove dr. sc. Amira Muzura /Opatija kao (glazbenička) inspiracija: Slučaj Papandopulo/ i Diane Grgurić /...Vraćanje velikom toku/, te prijevode sažetaka na njemački, engleski i talijanski jezik. Ovim se izdanjem i Opatija pridružila mnogim hrvatskim gradovima koji su slavili 100. obljetnicu rođenja maestra Borisa Papandopula.

Iz naslova monografije Glazba Trsat 1906.-2006. razvidno je da je povod njenom tiskanju 100. obljetnica postojanja puhačkog orkestra. Autori monografije su dr. Irvin Lukežić (Na vrelima tradicije) i Lovorka Ruck (Glazba Trsat). Izdavač je Izdavački cen-

tar Rijeka, suizdavač Glazba Trsat (Mladen Pujić). Urednica ovog reprezentativnog izdanja je Vlasta Hrvatinić-Smetko, a grafički dizajn potpisuje Vesna Rožman. Knjiga je opremljena brojnim fotografijama, od kojih je autor većine fotografija koje dokumentiraju djelovanje Gradske glazbe Trsat-Rijeka u novijem razdoblju Egon Hreljanović. Izuzev spomenutih autorskih tekstova, knjiga na svojih 255 stranica sadrži sažetke na mađarskom, talijanskom, engleskom i njemačkom jeziku, zatim bibliografiju i popis izvora, brojne priloge (Andrija Rački, Arhivalije, Članovi i suradnici, Kapelnici, Veterani Matrljanove generacije, Kulturno-prosvjetno društvo Ivan Matrljan, Nagrade i priznanja, Glazba danas-fotozapisi) te kazalo osobnih imena.

Riječka pijanistica Ana Dražul objavila je svoj prvi nosač zvuka. Mlada umjetnica višestruko je nagrađivana na državnim natjecanjima te natjecanju Istria Nobilissima. Djeluje kao profesorica Glazbene škole Ivana Matetića Ronjgova Rijeka te aktivno koncertira kao solistica i komorna glazbenica. Izdavač njezinog nosača zvuka je Istria Nobilissima, a izdanje su pomogli Zajednica Talijana – Rijeka, Università popolare Trieste te talijansko Ministarstvo vanjskih poslova. Producentica CD-a je sama pijanistica, a koproducenti su Tihana Šmit i Fulvio Zafret, koji je bio i tonski majstor. Interpretacije su snimljene u Glazbenoj školi Ljubljana Vič- Rudnik, a obrađene u Urban Recording Studiu-Casa della Musica u Trstu. Grafički dizajn izdanja potpisuje Sanjin Kunić, fotografije Leora Dražul, a popratni tekst L. Ruck. Na CD-u su zabilježene izvedbe djela Kreisleriana Roberta Schumanna, Suita op. 14 mađarskog skladatelja Béle Bartóka te Sonata op. 81a "Das lebewol" (Les adieux) Ludwiga van Beethovena. Vizualno vrlo neobičan CD predstavlja vrlo osmišljene interpretacije jedne mlade glazbenice.

Riječka harfistica i pijanistica Diana Grubišić Ćiković objavila je svoj prvi solistički nosač zvuka skladbi za harfu Harfosfera. D. Grubišić Ćiković članica je Opere HNK Ivana pl. Zajca, predavala je harfu na Glazbenoj školi Ivana Matetića Ronjgova Rijeka, a već je nekoliko godina docentica za harfu na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Izuzev solistički, ostvarila je bogatu koncertnu karijeru i nastupima u komornim sastavima. S Riječkim klavirskim trijom snimila je nosač zvuka s djelima hrvatskih autora. Njezin CD Harfosfera presjek je harfističke literature od razdoblja baroka do

naše suvremenosti. Sadrži zahtjevnu Passacagliu Georga Friedricha Händela (u transkripciji Marcela Grandjanyja), Toccatu Pietra Domenica Paradisijsa, Sonatu u G-duru Carla Philippa Emanuela Bacha, virtuoznu Fantaziju u c-molu op. 35 Louisa Spohra, zatim neobaroknu Sonatu za harfu Paula Hindemitha, skladbu Kroz šumu do izvora te koncertnu etidu Jutro francuskog harfista i skladatelja Marcela Tourniera, Toccatinu hrvatske skladateljice Ivane Lang, Imaginaciju br. 2 našeg suvremenika, hrvatsko-slovenskog harfista Dalibora Bernatovića te Molitvu francuskog harfista Alphonsea Hassemansa. Izdavač nosača zvuka Harfosfera je Croatia Records. Sve su skladbe snimljene u Crkvi sv. Jelene Križarice u Kastvu. Tonski je majstor bio Vinko Šincek, koji je snimke i digitalno obradio, a on je, uz D. Grubišić Ćiković bio i producent. Fotografije potpisuje Damir Hoyka, a likovno oblikovanje Bachrach&Krištofić. Popratna knjižica sadrži životopis glazbene umjetnice i informacije o skladbama i njihovim autorima, na hrvatskom i engleskom jeziku. Ovaj nosač zvuka predstavlja jednu od danas najznačajnijih hrvatskih harfistica.

I tijekom 2007. godine u Rijeci je tiskano nekoliko zanimljivih glazbenih izdanja. Riječ je o dvije monografije, dva notna izdanja i jednom nosaču zvuka.

Matica hrvatska - Ogranak u Rijeci nastavio je s objavljivanjem djela riječkog skladatelja Vjekoslava Gržinića. Kao šesta knjiga biblioteke Djela skladatelja istarsko-kvarnerskog područja tiskana je partitura simfonijske poeme Jama. Skladba, čiji je podnaslov Impresije iz Jame I.G. Kovačića, jedno je od najznačajnijih radova Gržinićeva opusa. Jama je bila praiizvedena 1960. godine, a 1961. nagrađena Nagradom grada Rijeke. Djelo je notografirala Diana Grgurić, a životopis skladatelja i oris skladbe napisala je Lovorka Ruck, koja je i urednica izdanja. Notno izdanje sadrži i sažetke uvodnih tekstova na njemačkom i engleskom jeziku. Partitura je tiskana uz potporu Odjela gradske uprave za kulturu Grada Rijeke i Upravnog odjela za obrazovanje, kulturu i sport Primorsko-goranske županije. Ovim je izdanjem Matica hrvatska - Ogranak u Rijeci podastrla široj glazbenoj javnosti jedno vrijedno djelo prvog pravog istarsko-primorskog simfoničara.

Naša renomirana operna prvakinja, sopranistica Mirella Toić, dobila je svoju monografiju. Autorica monografije je Marija Barbieri,

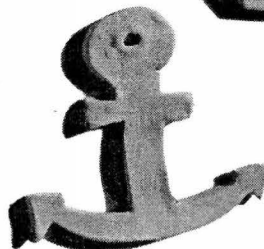
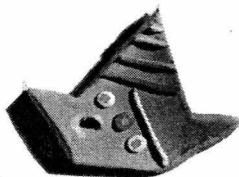
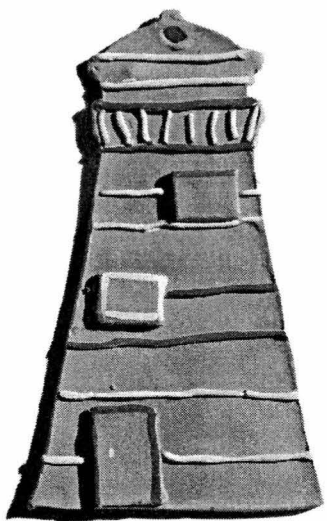
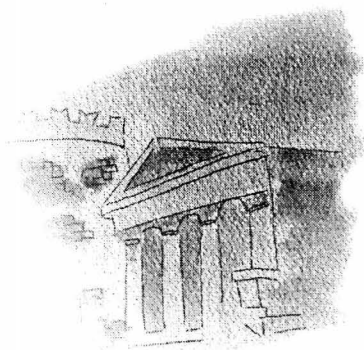
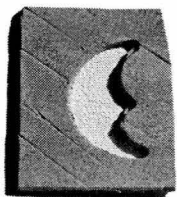
a urednica Loredana Gašparović. Monografiju je objavio Toić. d.o.o. iz Rijeke. Životopis i umjetničko djelovanje Mirelle Toić prikazani su uz obilje sjećanja same umjetnice i njezinih suradnika, citata iz novinskih kritika te mnoštva fotografija brojnih fotografa. Monografija, uz navedeno, na svoje 192 stranice sadrži i priloge koji obuhvaćaju popis uloga u repertoaru Mirelle Toić, popis nastupa, poglavlje *Rekli su...* (izjave suradnika, učenika, ljubitelja operne umjetnosti) te sažetak na engleskom jeziku. Karijera primadone bila je povezana s nekoliko kazališnih kuća, a najdulje s Narodnim kazalištem "Ivan Zajc" u Rijeci (odnosno HNK Ivana pl. Zajca) te je stoga ova monografija i djelomični presjek rada riječke opere. Objavljivanje monografije pomogli su Odjel za kulturu Grada Rijeke, Ministarstvo kulture Republike Hrvatske i Primorsko-goranska županija, kao i brojni sponzori.

Monografija Mladen Pozajić. Život i djelo autorice dr. Marije Riman izuzetno je vrijedna knjiga, posvećena zapostavljenom i zaboravljenom dirigentu, skladatelju, publicistu i glazbenom pedagogu. Knjiga je rezultat četvrtstoljetnog istraživanja muzikologinje dr. Riman, kojoj je Mladen Pozajić bio i profesor. Vrlo opsežna monografija (607 stranica) sadrži poglavlja o Pozajićevu životu i radu u Zagrebu i Sarajevu, popis skladbi s incipitima, tabelarni prikaz koncerata, dirigentski repertoar, bibliografiju o Mladenu Pozajiću, sažetke na njemačkom i engleskom jeziku te kazalo imena. Monografija je bogata dokumentarnom građom, što još više povećava vrijednost izdanja. Izdavač rada o Pozajiću je izdavačka kuća Adamić, a urednica mr. Kristina Riman. Recenzenti izdanja su akademkinja dr. Koraljka Kos, prof. Radovan Lorković (violinist, Pozajićev nećak) te dr. Miljenko Grgić. Monografija Mladen Pozajić autorice Marije Riman značajan je prilog hrvatskoj glazbenoj historijografiji.

Dječji zbor "Tratinčice", koji djeluje u Osnovnoj glazbenoj školi "Aleksandra Jug-Matić", snimio je svoj treći nosač zvuka naslovljen *Pjesme za djecu Josipa Kaplana*. Izdavač je Aquarius Records. Glazbeni producenti su prof. Aleksandra Matić i Robert Grubišić, koji je bio i studijski snimatelj. CD je snimljen u studiju Adria Records, Grubišić d.o.o., Jadranovo. Josip Kaplan je djelovao u mnogim sredinama, a najdulje upravo u Rijeci odnosno Lovranu. U njegovu raznovrsnom opusu stvaralaštvo za djecu zauzima značajno

mjesto. Nosač zvuka sadrži 14 pjesama, nastalih 50-tih i 60-tih godina prošlog stoljeća (Čestitka majčici, Zeko pleše, Cvjetni puteljak, Mjesec, Jagoda, Maslačak, Naše kolo veselo, Razgovor sa pticom, Saonice male sanje, Mjesečev pjesnik, Medvjed razmišlja, Ljubičica, Povjetarac i Protuleće). Pjesme je odabrala suradnica izdanja, prof. Dorotea Štifanić Mislej. U navedenim je pjesmama Kaplan uglazbljivao stihove Ferde Bačića, Frana Barića, Gvida Tartalje, Zlatka Špoljara i ostalih. Sve je pjesme aranžmanima u "novo ruho" odjenuo Robert Grubišić. Voditeljice zbora bile su

Natalija Banov i Anita Stupac, a završnu interpretacijsku nijansu ostvarila je umjetnička voditeljica i mentorica A. Matić. CD je popraćen knjižicom, u kojoj se nalaze kratke biografije zbora "Tratinčice", skladatelja Josipa Kaplana i prof. Aleksandre Matić, kao i osvrta muzikologinje dr. sc. Marije Riman, savjetnice za glazbenu kulturu i umjetnost Anite Gergorić te glazbene pedagoginje, prof. Dorotee Štifanić Mislej. Grafičku obradu izvršio je Domagoj Uršić Dog. Nosač zvuka prati i notna zbirka, čiji je izdavač Osnovna glazbena škola "Aleksandra Jug-Matić". Notnu zbirku priredile su A. Matić i Vanja Svetina, pjesme je notografirala Barbara Riman. Za neke je pjesme klavirsku pratnju napisao Josip Kaplan, a za pjesme koje je nisu imale pratnju je prema glazbenom predlošku aranžmana Roberta Grubišića napisao mr. Vladimir Babin. Tiskanjem notnog zapisa uz nosač zvuka omogućeno je i drugim dječjim zborovima pjevanje antologijskih Kaplanovih pjesama.

RIJEČKE PRIČE RUDOLFA STROHALA

Rudolf Strohal bio je svestran književnik koji je ostavio opus od preko 350 bibliografskih jedinica. Napisao je preko dvadeset stručnih književnih djela, u koja se ubrajaju proučavanje osobina mnogih goranskih i primorskih govora i glagoljice, kao i opisi mjesta i narodnih običaja širom Hrvatske. Pisao je i za potrebe škole – gramatiku, čitanke i kritike književnih i stručnih djela, a radio je i na beletristici i njenom prevodenju. Knjige su kroz povijest mijenjale svoj izgled i, ako je vjerovati onoj da je knjiga najbolji čovjekov prijatelj, tada je za očekivati da se ona razvija i izrasta u nešto bolje i ljepše. Kao doprinos tome još će ove godine na inicijativu Izdavačke kuće "Adamić" iz Rijeke, priče R. Strohal, priče koje su se pričale na riječki način, izići u novom ruhu. (Zadnji put su tiskane krajem 19. stoljeća.) Urednica Priča je Doris Žiković, a ilustratorica gospođa Slavica Štulić. Ilustracije su realizirane u kombiniranoj tehnici grafičkog crtanja, slikanja i plastičnog dvodimenzionalnog oblikovanja u glini.

Od pamtivijeka do danas, svako vrijeme na karakterističan način obogaćuje naš "vizualni rječnik" i to ne samo djelima jezikoslovaca već i umjetničkim, likovnim izrazom i doživljajima. Naša je obveza da svojom kreativnošću oživimo našu kulturnu baštinu te je učinimo dijelom ljepote življenja i stvaranja.

Zbog takvog poimanja i razumijevanja Strohalovih priča odlučila sam se na ilustracije koje će karakterizirati u prepoznatljivom obliku naš grad, jer i sam književnik priče je napisao upravo na način kako su se one pričale u Rijeci.

Slavica Štulić, ilustratorica

NAGRAĐENI ČLANOVI KNJIŽNIČARSKOG DRUŠTVA RIJEKA

Kukuljevićeva povelja – nagrada Hrvatskog knjižničarskog društva za doprinos u radu Društva i dugogodišnji rad u struci. Utemeljena je 1968. godine, povodom 20. godišnjice Hrvatskog bibliotekarskog društva.

Članovi našeg Društva koji su dobili "Kukuljevićevu povelju":

Vinko Antić
Vladimir Pavlinić
Lidija Kačić (1978)
Zlatko Keglević (1988)
Katica Tadić (1988)
Višnja Šeta (1996)
Fila Bekavac-Lokmer (1998)
Marija Šegota-Novak (2002)

Nagrada "Eva Verona" – poticajna nagrada Hrvatskog knjižničarskog društva za mlade knjižničare. Utemeljena je 1998. godine.

Članovi našeg Društva koji su dobili nagradu "Eva Verona":

Ljiljana Črnjar (1998)
Andreja Silić (2002)
Verena Tibljaš (2002)
Lea Lazzarich (2004)
Gorana Tuškan (2006)
Evgenia Arh (2008)

Nagrada Zaklade dr. Ljerke Markić-Čučuković

Zakladu Dr. Ljerke Markić-Čučuković osnovao je njezin suprug dr. Frano Čučuković sasvrhom nagrađivanja najboljih studenata bibliotekarstva, knjižnica, ustanova, udruga i pojedinaca, koji promiču knjižničarsku struku i bibliotekarstvo općenito. Zaklada djeluje pri Katedri za bibliotekarstvo Filozofskoga fakulteta u Zagrebu.

Dodjeljuje godišnje nagrade koje se sastoje od novčanog iznosa i povelje najboljim studentima bibliotekarstva od šk. god. 1997/1998. Nagrađuje i knjižnice, ustanove, udruge, pojedince i značajan doprinos knjižničarskoj struci.

Nagrade se uručuju na dan 14. siječnja u spomen na rođendan dr. Ljerke Markić-Čučuković.

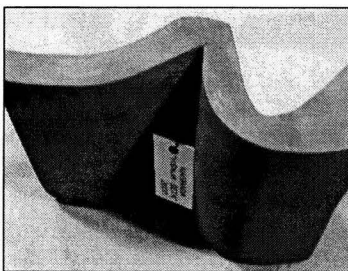
Članovi našeg Društva koji su dobili nagradu:

Ljiljana Črnjar (2005)

Karmen Delač-Petković i Čitaonica sela Kuti (2006)

Nagrada "Višnja Šeta"

Ustanovljena na Godišnjoj skupštini Hrvatske udruge školskih knjižničara 2006. godine. Nami-jenjena školskim knjižničarkama i knjižničarima, u znak trajne uspomene na jednu od najpoznatijih promicateljica modernog hrvatskog školskog knjižničarstva, Višnju Šeta (1948.-2002.), knjižničarku Prve hrvatske sušačke gimnazije u Rijeci.

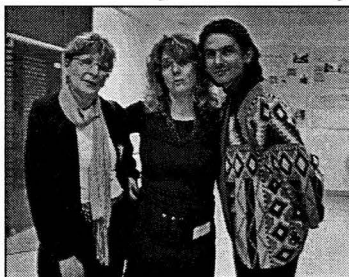
Višnja Šeta idejna je začetnica Proljetne škole školskih knjižničara, osoba koja je generacije školskih knjižničara poučavala praktičnoj metodici školskog knjižničarstva, okupljala i predvodila struku na brojnim stručnim skupovima.

Višnja Šeta jedna je od osnivačica Hrvatske udruge školskih knjižničara, te je njenim imenom nazvana nagrada koju će HUŠK godišnje dodjeljivati školskim knjižničarkama i knjižničarima koji su se u svom radnom okružju istakli predanim, inovativnim radom uz zapažene rezultate.

Nagrađeni članovi našeg Društva:

Korina Udina (2007.)

Ivana Vladilo (2008.)

Povelja "Ivan Kostrenčić"

Na godišnjoj skupštini Knjižničarskog društva Rijeka, 2000. godine, utemeljena je Povelja "Ivan Kostrenčić" namijenjena nagrađivanju onih članova Društva koji su se svojim marljivim, uzornim i nesebičnim radom i zalaganjem za boljitak KDR-a i promidžbu profesije istakli u prethodnoj godini. Nagrada nazvana imenom prvoga hrvatskoga školovanog sveučilišnog knjižničara, rođenoga u Crikvenici, a zaslužnoga za razvoj Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu i cjelokupnog hrvatskoga knjižničarstva, te je godine dodijeljena istaknutim članicama KDR-a, Tatjani Blažeković, Fili Bekavac-Lokmer, Mileni Bradetić, Verici Lulić i Senki Zambata.

Nakon višegodišnje stanke, Upravni odbor KDR-a 2006. g. obnavlja Povelju, Skupština prihvaća novi Pravilnik te se Povelja 2007. g. dodjeljuje u tri kategorije:

1. Najzaslužnijem knjižničaru u 2006. godini – Senki Tomljanović, ravnateljici Sveučilišne knjižnice Rijeka koja je pokrenula brojne aktivnosti u SVKRI te posebno projekt Povijesna zbirka.

2. Za najuspješniji knjižničarski projekt u 2006. godini – Hrvatskoj čitaonici sela Kuti povodom obilježavanja 70. obljetnice rada (tiskana i knjiga mr. sc. Karmen Delač-Petković)

3. Za dugogodišnji uzoran rad u Društvu, unaprjeđivanje struke i očuvanje ugleda Društva – Perici Sarić, voditeljici knjižnice "3. maj" Rijeka i Ljubici Zorić – školskoj knjižničarki u Elektrotehničkoj školi Rijeka

Godine 2008. Povelja je dodijeljena samo za treću kategoriju:

Za dugogodišnji uzoran rad u Društvu, unaprjeđivanje struke i očuvanje ugleda Društva – za 2007. g. - Nataši Jurčić, Filozofski fakultet Rijeka.

Kako bismo nagrađene članove Društva predstavili i bolje ih upoznali, postavili smo im nekoliko pitanja:

1. Knjižničarstvo, prvi ili tek naknadni izbor?
2. Ljepote i teškoće poziva iz osobne vizure?
3. KDR - kako ga vidim?
4. Kostrenčićeva povelja znači mi...
a, odgovori će, vjerujemo, pokazati sve...

Senka Tomljanović, ravnateljica Sveučilišne knjižnice Rijeka:

1. Negdje u svojoj devetnaestoj godini, 1979. odabrala sam politologiju i to je bio moj jedini izbor do početka siječnja 1991. kada sam postala knjižničar. Već nakon nekoliko mjeseci shvatila sam da je to za mene prava stvar, osobito s obzirom na moje predznanje iz područja politologije. Naime, kod moje mentorice Katice Tadić "zablistala" sam poznavanjem korporativnih odrednica. Zнала sam nazive državnih tijela, organa vlasti i slično. Dobila sam u zadatak i stručenje građe iz područja društvenih znanosti, gdje mi je opet pomogla prethodna struka koja se studirala kao multidisciplinarni studij ekonomije, sociologije, filozofije i politologije, a veliki se dio studija odnosi i na informacijske znanosti. Oduševila me sustavnost bibliotekarstva, a osobito komunikacijska mreža unutar "ceha knjižničara".

Bila sam kupljena! I danas, na poslu ravnateljice knjižnice jako mi pomaže politologija, no knjižničarstvo je moj definitivni poziv.

2. Ljepota je, ja mislim, u tome što se uvijek osjećaš sudionikom očuvanja najviših civilizacijskih tekovina svojeg vremena i svoje okoline. Mislim da su se jednako tako osjećali bibliotekari u Aleksandri, kao i današnji knjižničari virtualnih knjižnica. Michael Gorman ima potpuno pravo kad kaže da su se knjižničari uvijek bavili "zabilježnim znanjem", bez obzira na medij u kojem se ono bilježilo. Teškoća je u tome što danas, kad su nam puna usta "društva znanja", onima koji smišljaju političke programe kako do tog društva znanja doći, nije niti na kraj pameti da bi knjižničari tu imali bilo kakvu ulogu!

3. Riječko bibliotekarstvo ima dugu tradiciju. Od isusovaca, preko Gradsko-gimnazijske knjižnice, Biblioteke Civike, do poslijeratne riječke knjižničarske prakse koja se uvijek davala za primjer unutar hrvatskog bibliotekarstva. Sjećam se predavanja za stručni ispit ranih devedesetih, kad sam na gotovo svakom predmetu čula: "Ovo o čemu smo sada govorili, u Hrvatskoj se ne radi nigdje osim u Rijeci". Bila sam jako ponosna.

Devedesete su bile teško razdoblje hrvatskog, pa i riječkog bibliotekarstva. Nove tehnologije za koje se smatralo da će zamijeniti knjižničarstvo, dezintegracija ustaljenih knjižničarskih mreža, odlazak Sveučilišne knjižnice iz okrilja Gradskog ureda za kulturu pod kapu Ministarstva znanosti i tehnologije... sve su to razlozi gubljen-

ja kontakata unutar profesije u Rijeci, a jedino zajednički nastup profesije može promijeniti odnos okoline. Zato je Knjižničarsko društvo Rijeka izuzetno važna profesionalna udruga. Knjižničari se moraju držati zajedno, promicati vrijednosti struke, bez obzira na to jesu li u narodnim, visokoškolskim, školskim ili specijalnim knjižnicama. Rijeka i riječka regija imaju sluha za knjižničarstvo, no s druge strane treba stajati profesionalna udruga koja okuplja struku i može govoriti u njeno ime.

4. Puno. Kad sam postala predsjednica Knjižničarskog društva Rijeka, po Statutu smo imali svega osam ili devet članova. Svoja sam dva mandata posvetila ponovnom okupljanju riječkih knjižničara u KDR-u i organizaciji programa koji im pomažu u stručnom radu. Moram reći da su kolegice u Upravnom odboru bile kao i ja, pune volje i nesebično se zalagale za napredak Društva. Na kraju mojeg mandata Društvo je brojilo preko osamdeset članova. Kostrenčićevom poveljom dobila sam priznanje za svoj rad i potvrdu članova da sam bila na pravom putu.

Perica Sarić, voditeljica knjižnice Brodogradilišta "3. maj":

Nakon završetka osnovne škole, iz moje rodne Novalje, krenula sam u Rijeku gdje sam se upisala u Pedagošku gimnaziju, s nakanom da postanem učiteljica. Slijedio je upis na Pedagošku akademiju - studijska grupa Hrvatski jezik s bibliotekarstvom.

Za studij bibliotekarstva odlučila sam se samo zato što je bio u kombinaciji s hrvatskim jezikom. Kako sam silno željela postati učiteljicom i raditi s djecom, smatrala sam da bi mi poznavanje knjižničarstva dobro došlo u nastavi. Međutim, tijekom studija, zahvaljujući vrsnoj predavačici dr. Tatjani Blažeković, otvorili su mi se novi vidici i na knjižnice sam počela gledati sasvim drugačije, nekako s poštovanjem. Lijepo bi bilo raditi u nastavi, a pritom imati dobro organiziranu i opremljenu knjižnicu, zamišljala sam tada.

Ali, san je jedno a stvarnost posve drugačija. Nakon završetka studija, uslijedilo je traženje posla. U nastavi sam mogla dobiti jedino zamjene, a prvi stalni posao nudio mi se u Brodogradilištu 3. maj, njihovoj Stručnoj knjižnici. Posao sam prihvatila, a u Knjižnici sam zatekla četiri osobe i gomilu nerazvrstanih knjiga, stručnih i mahom na stranim jezicima. Kako sam ja bila osposobljena za rad u školskim knjižnicama, specijalna knjižnica u koju sam se zaposlila ulijevala mi je strah ali i predstavljala izazov.

Te davne godine, rečeno mi je, da se od mene očekuje da Knjižnicu uredim prema svim pravilima struke. Povjerenje sam morala opravdati i od tog trenutka započelo je moje dodatno obrazovanje, zapravo moje usavršavanje u struci. Bilo je trenutaka kada sam nailazila na prepreke ili razne nedoumice i kad god bih trebala savjet od svojih starijih kolegica i kolega knjižničara uvijek sam imala nesebičnu pomoć.

Sada, ako se osvrnem unatrag, mogu reći da sam gotovo sav svoj radni vijek potrošila u dokazivanje važnosti jedne knjižnice u proizvodnom sustavu i njene uloge u stalnom usavršavanju i informiranosti svakog korisnika.

Okruženi tonama čelika, u stalnoj besparici i vječnoj borbi za rokove s težnjom da isporuče najbolji proizvod, naši korisnici nisu uvijek mogli dolaziti u Knjižnicu. Zato se Knjižnica približila njima. Dugi niz godina stručne časopise dostavljali smo u "mapama" na njihova radna mjesta, kako bi najnovije informacije imali na radnom stolu, pod motom da "brze i pravovaljane informacije vrijede zlata".

Godine 1993., u 3. maju donesena je odluka o izgradnji sustava kvalitete. Već od prvih internih seminara bila sam uključena na Projektu izgradnje Sustava kvalitete prema normi EN ISO 9001:2000, zatim sam pohađala tečajeve konzultantske kuće Lloyd's Register za interne auditore (prosuditelje) i na kraju dobila njihov certifikat o osposobljenosti za neovisnog internog auditora.

Zajedno s ostalim osposobljenim auditorima, obavljala sam provjere funkcioniranja sustava kvalitete, gotovo u svim sredinama 3. MAJ-a, a time i prepoznala potrebu usklađivanja svih aktivnosti u Knjižnici sa zahtjevima norme HRN EN ISO 9001 : 2000.

Danas Knjižnica ima dva dokumenta s kojima se nalazi u Sustavu kvalitete 3. maja: "Postupak za rad u Stručnoj knjižnici" i "Radno uputstvo za upravljanje pravilima klasifikacijskih društava i drugim pravilima i propisima". Verificirana je i uređena prema normi, a navedeni dokumenti postali su pravilo ponašanja za sve sudionike u procesu rada u onom dijelu koji je obuhvaćen Sustavom kvalitete, od proizvodnog do rukovodnog. O ovoj temi, na 10. danima specijalnih i visokoškolskih knjižnica održanom u Opatiji, imala sam referat pod naslovom: "Primjena norme HRN EN ISO 9001 :2002 u Stručnoj knjižnici 3. maj Brodogradilište d.d."

Mogu reći, da se moje nastojanje da knjižničarsku struku neposredno primijenim u proizvodnom procesu a Knjižnicu dignem na jednu višu razinu, ovime i ostvarilo. Osim toga, ne umanjujem doprinos svojih suradnika koji su me kroz sve ove godine pratili u ostvarenju zacrtanih ciljeva.

U Knjižničarskom društvu Rijeka prisutna sam gotovo od samog početka moje radne karijere, tj. više od trideset i pet godina. Otkako je Društvo počelo samostalno djelovati, više puta bila sam član Upravnog odbora, tako da sam imala priliku sudjelovati i pratiti njegov razvoj kao važne strukovne organizacije za knjižničare naše regije.

Sudjelovala sam u odabiru tema za stručna predavanja, a posebno sam se angažirala kada se počelo govoriti o novim informacijskim tehnologijama u knjižnicama. Nisam pisala radove za stručne publikacije, jer ja sam osoba neposredno vezana uz praksu, tako da sam se samo nekoliko puta na okupljanju knjižničara javila referatom, opisujući iskustva vezana uz svoju knjižnicu. Bila sam u prvoj skupini knjižničara koja je pri NSK u Zagrebu pohađala obuku za obradu knjižnične građe računalom. Tu sam našla sebe jer je uvođenje PC-a u knjižnice moja davna preokupacija, a svaki pomak u tom pravcu me posebno radovao. Pratim događanja u struci o toj temi i nastojim aktivno sudjelovati u usvajanju novih znanja. Naučeno pokušavam primijeniti u svojoj knjižnici, a svoja iskustva rado podijelim s ostalima u struci.

Bila sam i član Uređivačkog odbora "Vodiča kroz biblioteke i INDOK centre u Rijeci" i zalagala se da ta mala publikacija ugleda svjetlo dana jer je, zajedno sa sadašnjim, novim "Vodičem", bila važan doprinos u protoku informacija do korisnika.

Moram naglasiti da je Društvo knjižničara naše regije ostavilo svoj pečat na nama, svojim članovima, kroz brojne edukativne aktivnosti iz struke u predavanjima vrsnih autora ili samo kroz druženja koja su, bar meni, uvijek posebna i nenadoknadviva, a svako novo izabrano vodstvo kao da se trudi biti bolje od onog prethodnog. Drago mi je da sam njegov član, a želim to ostati i onda kada više ne budem aktivni knjižničar.

Sada kada se približava kraj mog radnog vijeka, moram reći da mi je drago što sam, od svojih kolega u struci, prepoznata kao osoba predložena za dodjelu "Kostrenčićeve povelje". Njena dodjela puno mi znači, jer dolazi iz struke kojoj sam posvetila sav svoj život.

I ako se osvrnem unatrag, smatram da sam ipak nešto vrijedno ostavila iza sebe - trećemajsku Stručnu knjižnicu uređenu prema pravilima struke.

Ljubica Zorić, školska knjižničarka u Elektrotehničkoj školi Rijeka:

U knjižnici Srednje škole za elektrotehniku i računarstvo u Rijeci (tada je to bio Elektrokemijski školski centar) zaposlila sam se 1. X. 1971. sa završenom Pedagoškom akademijom u Rijeci, studentska grupa Hrvatskosrpski jezik s bibliotekarstvom. Prije toga završila sam Učiteljsku školu u Rijeci i radila u Osnovnoj školi Dobrinj na otoku Krku, u razrednoj i predmetnoj nastavi. Prije zapošljavanja u srednjoj školi predavala sam hrvatski jezik u osnovnim školama u Istri, te radila u cjelodnevnom boravku Osnovne škole Škurinje u Rijeci. Stručni ispit za višeg knjižničara položila sam 1976. u Zagrebu. Studij Hrvatskoga jezika i književnosti završila sam 1995. na Filozofskom fakultetu u Zadru.

Knjižničarstvo je moj prvi izbor, ali ne i prvo radno mjesto. U osnovnim školama nastavnik hrvatskoga jezika bio je "zadužen" i za vođenje školske knjižnice. Fond je bio skroman, uglavnom se sastojao od lektirnih naslova. Posao se svodio na posudbu lektire učenicima i evidentiranje malog broja novih knjiga. Naravno, sve to pored pune satnice u razredu.

Kad sam se zaposlila u školskoj knjižnici, shvatila sam da je to najljepše radno mjesto. Okruženi ste knjigama u kojima su zapisana mnoga znanja, otkrića, opisani događaji, iskustva, osjećaji...odjednom shvatite da ste mali kotačić koji će nastaviti prenositi sve to korisnicima, da ste posrednik između "mora i rijeka", informacija i onih koji ih traže.

Najprije ću reći nešto o teškoćama posla. Za dobro obavljanje posla važni su uvjeti rada i poštivanje standarda. U tijeku mog dugogodišnjeg rada u školskoj knjižnici povećavao se broj razreda i učenika. To je doseglo kulminaciju 1992. kada je Škola "narasla". Prostor također nije odgovarao standardima. Sve to trebalo je "odraditi" i izdržati. Zahvaljujući reformi, osnovane su dvije škole i svaka ima svojeg knjižničara, te prema dogovoru iz 1994., knjižnicu koriste obje škole. Prošle godine proširen je prostor knjižnice.

Naravno da je prije bilo teško ostvariti sve zadaće školske knjižnice: informativnu, kulturnu itd. Vodila sam dramsku grupu, Muzičku omladinu, uređivala školski list, postavljala izložbe, educirala učenike prvih razreda.

A sada o lijepim stranama...Ljepota je u svakodnevnom susretu s novim informacijama, u pomaganju korisnicima (seminarski radovi, zadaće, referati, završni radovi i sl.) Ljepota je u usputnom učenju i informiranju, u zadovoljavanju vlastite intelektualne znatiželje. Najviše volim pripremati izložbe. Lijepo je i kada vam korisnici zahvale na susretljivosti i trudu.

U potpunosti sam zadovoljna radom Društva. I sama sam bila angažirana nekoliko mandata u Sekciji za školske knjižnice. Zahvalna sam svojim kolegicama koje sudjeluju u radu Društva. Ponosna sam zbog dodjele Kostrenčičeve povelje. Nikada nisam očekivala nagrade. Radila sam s ljubavlju i činilo mi se da sam mogla bolje i više. U školi sam više puta predlagana za pohvalu i nagradu. Bolje da do realizacije nije došlo. Zamislite komentare: "Pa i drugi dobro rade!"

Početak osamdesetih godina Nacionalna i sveučilišna biblioteka Zagreb i Zavod za prosvjetno-pedagošku službu Rijeka pokrenuli su projekt "Školske biblioteke kao bibliotečno-informacijski centri". Tim povodom naša knjižnica predložena je za "Bibliotečki praktikum u kojem će se ostvarivati, vrednovati i provjeravati zadaci transformacije školske biblioteke u bibliotečko-informacijski centar". Do realizacije ovog projekta nije došlo zbog toga što nisu zadovoljeni važni uvjeti: prostor i kompletnija oprema.

Još jednom kolegicama i kolegama zahvaljujem na povjerenju koje su mi ukazali dodjelom Kostrenčičeve povelje.

Mr. sc. Karmen Delač-Petković, pitali smo: Što je Čitaonica Kočanima, a tko je knjižničarka Karmen Delač-Petković Čitaonici?

"Hrvatsku čitaonicu sela Kuti" osnovali su 22. studenog 1936. mještani Gornjih Kuti želeći olakšati svoj težak život. Kočani su dobro odabrali, odlučivši se upravo za osnivanje čitaonice, odnosno knjižnice. Ona je svojim članovima višestruko nadoknadila njihova materijalna i emocionalna ulaganja te im umnogome oplemenila i olakšala život. Čitaonica je još uvijek, pored školske knjižnice, jedina knjižnica u brodmoravičkoj općini pa se od nje i danas očekuje i dobiva pomoć u teškim situacijama, bile one vezane uz knjigu ili svakidašnji život. Čitaonica zapravo ima ulogu narodne knjižnice.

Danas se o njoj brine već četvrta generacija volontera koji se uspješno amaterski bave knjižničarstvom pa se može reći da je knjižničarstvo na neki način izbor čitavoga sela.

Stoga nije neobična sklonost Gorana Čitaonici, njihovo poimanje knjižnice kao ugodnog i radosnog utočišta. Čitaonica je to i bila, posebno svima nama koji smo odrasli u Kutima. Ja slično doživljavam i druge knjižnice, što baš i nije neobično onome tko zna da sam školovana knjižničarka. Uvijek sam voljela knjigu, ali nisam odmah krenula u knjižničarsko zanimanje. Počela sam, poput mnogih knjižničara, kao profesorica hrvatskoga jezika i književnosti, potom se u Zagrebu doškolovala za diplomiranu knjižničarku, a zatim 2007. godine magistrirala na Odsjeku za informacijske znanosti zagrebačkog Filozofskog fakulteta. Tema moga magistarskog rada bila je upravo sedamdesetogodišnja povijest djelovanja naše Čitaonice u Kutima, a mentor mi je bio naš vrsni stručnjak za povijest knjige i knjižnica dr. sc. Aleksandar Stipčević. Ovaj će rad uskoro biti tiskan u obliku monografije, dok smo povodom obljetnice Čitaonice izdali malu knjižicu s osnovnim podacima o njoj. Knjižica je doživjela dva izdanja u ukupnoj nakladi od 1000 primjeraka te vrlo pohvalne recenzije što me, kao autoricu, veseli.

A veseli me i rad u Čitaonici jer tu mogu svoje stručno znanje dobro iskoristiti pa Čitaonica ima koristi od njega, odnosno mene. To nije uvijek lako, ali je dobar osjećaj raditi nešto što koristi čitavoj zajednici i što čitava zajednica prihvaća i cijeni. Inače radim kao školska knjižničarka u riječkoj Strojarsko-brodograđevnoj školi za industrijska i obrtnička zanimanja, što je također zanimljiv i kreativan posao, ali, nažalost, s brojnim ograničenjima kojima je podložno naše školsko knjižničarstvo. U Čitaonici takvih ograničenja nema, mogu slobodno predlagati i razvijati svoje zamisli. Jedna od njih jest i obilježavanje sedamdesetogodišnjice Čitaonice, što je uključilo središnju svečanost i brojna predavanja, izložbe, stručne članke, intervjuje, dakle, sve ono što je populariziralo Čitaonicu. Projekt je pokrenula Uprava Čitaonice, a priključili su nam se zaposlenici Općine Brod Moravice, na čelu s načelnikom dipl. ing. Dragutinom Crnkovićem. te učenici i djelatnici Osnovne škole Brod Moravice s ravnateljicom prof. Indirom-Rački Joskić na čelu. Pomogli su nam i iseljeni Gorani. Svima njima i ovim putem zahvaljujem na ugodnoj suradnji.

Danas možemo reći da smo postigli sve ciljeve zacrtane ovim projektom te je Čitaonica postala poznata širom Hrvatske. Stekli smo nove članove i primili mnogo darovanih knjiga – čak i nekoliko manjih osobnih knjižnica. Za taj smo projekt dobili brojna priznanja, a istaknula bih povelju Općinskog vijeća Općine Brod Moravice, nagradu Zaklade dr. Ljerka Markić-Čučuković te, svakako, Povelju "Ivan Kostrenčić" Knjižničarskog društva Rijeka.

Meni osobno, a i članovima Čitaonice, Kostrenčićeva je povelja iznimno draga (pa je dobila i počasno mjesto na zidu Čitaonice) jer pokazuje da je i struka prepoznala kvalitetu našeg rada te da smo se u svojim nastojanjima približili profesionalnom knjižničarstvu. Čitaonica, koja danas djeluje kao udruga građana, nije umrežena s drugim narodnim knjižnicama, a cijena te samostalnosti su kadrovske, materijalne i financijske problemi s kojima se teško nosimo. Biti članovima našega Društva svima nam je važno jer je samim time naš rad priznat. Naravno, time dobivamo i sve one pogodnosti koje pruža strukovna udruga, osobito tako kvalitetna kao što je Knjižničarsko društvo Rijeka.

pripremila Ivana Vladilo

Rukopise stručnih i znanstvenih radova treba slati Uredništvu KNJIZNIČARA/KE u dva primjerka na papiru formata A4 s dvostrukim proredom i elektroničkom poštom. Uza znanstvene i stručne radove treba dostaviti ime i prezime, stručno zvanje, točnu službenu adresu uključujući i adresu elektroničke pošte te informativni sažetak od oko 200 riječi na hrvatskom jeziku. Ostale priloge treba dostaviti na isti način kao i stručne i znanstvene radove u pisanom obliku, ali u jednom primjerku uz tekst poslan elektroničkom poštom.

Primjerak na papiru oblikujete onako kako biste željeli da bude istaknuto u časopisu (odjeljci, podnaslovi, masna slova i sl.). Elektroničkom poštom isporučite neoblikovani tekst (bez uvlaka, tab. označivanja i sl.). Poželjno je da tekst u elektroničkom obliku bude u Word for Windows, odnosno u RTF obliku. Nacrte i grafičke prikaze treba dostaviti na zasebnim listovima, a njihova kvaliteta i proporcije moraju zadovoljiti tehničke uvjete za strojnu obradu slika. Bilo bi poželjno da tekstovi ne prelaze jedan autorski arak (16 stranica A4 formata s dvostrukim proredom i marginama 2,5-3,0 cm), odnosno 10.000 - 12.000 znakova.

Bibliografske bilješke u tekstu numeriraju se tekućim brojevima i to arapskim znamenkama u okruglim zagradama. Na kraju teksta dodajte bilješke u istoj numeraciji.

- ako publikacija sadrži djelo jednog, dva ili tri autora

1. Črnjar, LJiljana. Narodne i školske knjižnice Primorsko-goranske županije: pogled županijske matične službe. Rijeka: Gradska knjižnica Rijeka, 2005.

2. Blažević, Dorica; Hodak, Vesna. Upute za katalogizaciju omeđenih publikacija i nizova publikacija. 2. dopunjeno izd. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna knjižnica, 2001.

3. Kovačević, Dinka; Lasić-Lazić, Jadranka; Lovrinčević, Jasmina. Školska knjižnica korak dalje. Zagreb: Filozofski fakultet, Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti: Altagama, 2004.

- ako publikacija sadrži četiri i više autora

1. Public Librarian's Guide to the Internet/ Sally Criddle et.al. London: Library Association Publishing, 2000.

- ako se navodi članak u časopisu ili zborniku

1. Burić, Vesna. Osječka secesijska oprema knjiga. // Osječki zbornik 16 (1977), 323-348.

1.1. Teuber, Marina. Točnost bibliografskih navoda u medicinskim časopisima. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 40, (1997), 117-179.

2. Horvat, Aleksandra. O zadaćama i strukturi knjižničnoga kataloga. // Obrada jezika i prikaz znanja / uredili Slavko Tkalec, Miroslav Tuđman. Zagreb: Zavod za informacijske studije, 1993. Str.135-140.

- ako se navodi članak objavljen na elektroničkom mediju (mrežno ili mjesno dostupan)

1. Smjernice za uporabu formata UNIMARC za opis elektroničke građe / prevela i hrvatske primjere izradila Sofija Klarin. <http://www.nsk.hr/e-izdanja/421118093.htm> (2003-10-01)

2. Fluckiger, Fran\=ois. Multimedia over the Internet. // joining efforts = Zajedničkim snagama: from communication to collaboration over the Internet: conference proceedings / 3 rd CARNet Users Conference, Zagreb, Croatia, September 24-26, 2001. Zagreb: CARNet, 2001. [CD-ROM]

Prispjele znanstvene, odnosno stručne radove Uredništvo šalje dvojici recenzentata na ocjenu i predlaganje kategorije. Recenzije su anonimne, a recenzenti komuniciraju s autorima preko Uredništva. Ako oni predlože izmjene, dopune i sl., kopije recenzija šalju se autoru na usvajanje.

Radovi se ne honoriraju.

(Preuzeto i prilagođeno iz Vjesnika bibliotekara Hrvatske)

ISSN 1847-3415

РАДІЙНИЙ КИЇВ
КІЇВ
КИЇВНИЙ АРКА